

А.Е. Петренко

Идентификация Петренко

Киев-2012

А. Е. Петренко

Идентификация Петренко

(Генеалого-биографическое исследование)

*Посвящается
Петренко Николаям
Петренко Михаилам
Петренко Евграфам
Петренко Борисам
Петренко Евгению
Петренко Сергею
Петренко Александрам
и другим Петренко, кто
был и продолжает наш род поныне*

Издание 1-е

Киев – 2012

УДК 929.52(477)Пет
ББК 63.2(4Укр)
П30

Идентификация Петренко (Генеалого-биографическое исследование). Александр Евграфович Петренко. – К.: Профі. – 2012; 192 с.

Эта книга в большей степени посвящена поэту Михаилу Николаевичу Петренко, потому можно было бы указать в названии, например, «Поэт-романтик Михаил Петренко». Однако, проводимое исследование выполняется с целью решения более общих задач, где информация о М. Петренко занимает основное место, но является одной из составляющих.

Многие слышали о нем как о поэте, но лишь немногие знали, что он был еще и чиновником.

Михаил Петренко получил юридическое образование, окончив в 1841 году Харьковский университет, но именно увлечение поэзией принесло ему известность.

Как поэт, написал он немного, но его стихотворения помнят и сейчас. Такие как «Дивлюсь я на небо ...», «Взяв би я бандуру ...» трансформировались в песни и получили статус народных.

Несмотря на это, очень мало известно о жизни и творчестве М. Петренко. Пока еще нет достоверной информации о его родителях, очень мало известно о его семье и о тех, кто продолжает его род.

Исследование биографии Михаила Петренко является неотъемлемым этапом проводимого мной поиска по роду Петренко, который я представляю.

Книга содержит достаточно детальный анализ опубликованных биографических упоминаний о Михаиле Петренко, а также новые находки, связанные с его семьей. Информация будет интересна исследователям и всем, кто интересуется его жизнью и творчеством.

Опубликовано на условиях лицензии CC BY-SA 3.0 Unported
Текст лицензии: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

ISBN 978-966-2398-03-8

© Петренко А. Е. 2012

*Знание истории своего рода,
скорее всего, не упрощает жизнь*

ОТ АВТОРА

Однажды, совсем недавно, я занялся генеалогией своего рода. Проводился поиск материалов, связанных с моими предками, однако выявленные многочисленные находки повысили эту тему до уровня исследования.

Постепенно перемещаясь с «ветки на ветку» небольшого генеалогического древа, я вышел на Михаила Петренко. Это было обычным непростым, но удачным прохождением очередного этапа. Однако после того, как этот Михаил Петренко был отождествлен с поэтом-романтиком Михаилом Николаевичем Петренко, появилось удивление и желание детально изучить этот вопрос. Речь уже шла о генеалогическом исследовании, в поле которого попали многие Петренко, о которых я не знал и никогда не слышал в немногочисленных семейных воспоминаниях.

Доступные литературные источники первой половины XIX века, связанные с биографией Михаила Петренко, были малоинформативны и безнадежно утонули в публикациях, содержащих фантазии и странные умозаключения, генерированные современными активными писателями, зачастую оказавшимися заурядными исследователями, падкими на «сенсации».

Сегодняшнее состояние темы жизнеописания М. Петренко (биографический аспект) ассоциировалась со стеной, обработанной в технике *спрей-арт*: художников достаточно много и каждый самовыражается как может, потому поверхность заполнена и расцвечена, но в целом – не более чем художественная какофония.

Это укрепило меня в понимании того, что изучение и описание рода Петренко, представителем которого я являюсь, есть не просто хобби, даже не обязанность, но миссия. Попытки уйти от всего этого традиционным откладыванием «на потом» стали казаться просто аморальными.

Вначале планировалось написание статьи, где предполагалось рассмотреть известные на сегодняшний день биографические данные «моих Петренко» и изложить некоторые новые архивные находки. Этот план существенно изменился на этапе

литературного поиска, особенно после того, как я ознакомился с литературой, связанной с биографией Михаила Петренко. При таком диагнозе показана только интенсивная терапия.

Так появилась необходимость провести очень детальный анализ доступных текстов и опубликовать результаты исследования как можно скорее.

Книга подготовлена таким образом, чтобы читалась легко и с интересом, а также могла послужить неплохим справочным пособием для тех, кто интересуется жизнью и творчеством М. Петренко.

С этой целью ниже излагаются принципы, в соответствии с которыми данное исследование проводилось и подготавливалась публикация:

- в рамках проводимого исследования разыскивались и анализировались материалы, связанных с родом Петренко, представителем которого я являюсь;

- в книге представлена биографическая информация, собранная из всех доступных на сегодняшний день печатных источников, где упоминаются мои родственники. В силу сложившихся обстоятельств, большая часть опубликованных в этой книге результатов исследования посвящена анализу биографии М. Н. Петренко;

- названия книг и других литературных источников, а также цитируемые тексты (в том числе из старых изданий), приводятся в полном соответствии с их написанием в первоисточнике;

- расстановка знаков препинания в цитатах соответствует первоисточнику также;

- расположение цитат в соответствии с годом издания соответствующего информационного источника (с точностью до года), позволяет прослеживать динамику появления биографических материалов. Предложенный способ изложения также упрощает анализ использования (либо неиспользования) новых опубликованных документально подтвержденных биографических фактов из жизни М. Петренко и его родственников. Становится очевидной история появления ошибок и их исправлений, вскрываются недоразумения, порожденные непрофессионализмом некоторых авторов;

– в книгах, даже в переизданиях, могли редактироваться некоторые тексты и обновляться информация, потому в данном исследовании анализируются все оказавшиеся доступными на данный момент публикации, вне зависимости, является ли источник оригиналом либо переизданием. Повторение одинаковых текстов в различных цитатах не есть случайность;

– книга об украинцах Петренко написана на русском языке, но это никак не связано с языковыми ограничениями автора. Речь идет об определенном символическом смысле, и уже подготавливается и вскоре выйдет дополненная украинская версия этой книги.

– под понятием «документ» в данном исследовании подразумевается информация, почерпнутая, прежде всего, из архивных материалов, из литературы XIX века (исключения, естественно, возможны), мемуаров и переписки современников, например, Михаила Петренко;

– «фактом» в данном исследовании именуется информация, имеющая документальное происхождение и достаточное логическое обоснование;

– авторские комментарии к цитируемым текстам выглядят следующим образом:

{**текст. ПАЕ**}.

КАК ВСЕ НАЧИНАЛОСЬ

Однажды у меня был необычный день. Необычность его определялась тем, что в течение этого дня фамилия Петренко мне встретилась четыре раза, вернее четыре раза я совершенно случайно контактировал с незнакомыми мне людьми по фамилии Петренко.

«Много нас, Петренко» – подумалось мне, и в очередной раз я вспомнил, что уже давно собираюсь заняться своей родословной.

Петренко, вероятно, не самая, но одна из самых распространенных фамилий в пределах бывшего Советского Союза и, прежде всего, современной Украины. Однажды я встречал упоминание, что в телефонной книге только города Киева имеется более полутора тысяч абонентов Петренко. По справке «Укртелекома» мне не удалось проверить и уточнить эту информацию, операторы вели себя так, как будто бы я интересовался списками секретных агентов.

Нас много, но мы, практически все, однофамильцы. Возможно, нас и объединяют иногда дальнеродственные узы, но проследить эти связи, увы, нелегко и, часто, даже невозможно, потому как фамилия Петренко, включая ее праверсии, появилась много веков назад. В родственной идентификации могла бы помочь только генетическая экспертиза.

Наверное, на определенном этапе жизнепроектирования возникает потребность более глубоко изучить вопросы, которые откладывались на потом, несмотря на их важность и даже ненадуманную первостепенность. По-видимому, к этому надо вырасти и каждый идет к пониманию, построению и осуществлению таких планов в своем темпе и своей дорогой.

Генеалогический поиск единожды начавшись, не прекращается никогда, лишь может приостановиться, пока ищущий осмысливает открытые новые материалы и совершенствует планы, что поможет уверенней идти дальше в направлении, которое ему укажут, прежде всего, факты, а потом и интуиция.

Естественно, в таких поисках нельзя пренебрегать воспоминаниями и слухами, однако работать с ними надлежит осторожно и с пониманием того, что память человеческая несовершенна. Рассказчики часто настолько художественно

обрабатывают имеющуюся у них даже фактическую информацию с привлечением своего «творческого Я», что известный факт становится неузнаваемым. Особенно повреждается информация после прохождения через несколько поколений, когда на каждом этапе «редактирования» что-то забывается (или попросту отбрасывается), а что-то трактуется в соответствии со своим пониманием (не всегда квалифицированным) либо в своих интересах.

Увы, так было всегда.

Было захватывающе интересно вникать в описания фактов тех времен, кропотливо и исчерпывающе постигать суть изучаемых вопросов. Иногда все казалось мне настолько знакомым и понятным, что можно было бы даже говорить о воспоминаниях, например, о воспоминаниях души.

Что-то уже сделано, но предстоят еще попытки открыть новые неизвестные страницы из жизни представителей моего рода, включая Михаила Николаевича Петренко, его семьи и его родителей.

Фактически, эта книга является не только некоторым кратким отчетом по уже проведенной поисковой работе, но и развернутым мотивированным планом по поиску, который еще предстоит.

О БИОГРАФИИ М. Н. ПЕТРЕНКО ИЗ ОБНАРУЖЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ИСТОЧНИКОВ

Мною изучались и анализировались любые печатные информационные источники, где встречались хотя бы малейшие упоминания биографических данных Михаила Петренко. Прежде всего, речь идет о литературе, периодических изданиях, адрес-календарях, архивных документах и т. д., обнаруженных по состоянию на 25 июня 2012 года.

Определенный образ поэта и чиновника Михаила Петренко был сформирован на основе документов, обнаруженных в архивах, воспоминаний родственников, большей частью передававшихся изустно и, иногда, литературных публикаций и периодики, где имеют место ошибки и дезинформация от некоторых малокомпетентных авторов.

Увы, иногда встречаются публикации насыщенные нелепейшими предположениями, бесосновательно объявленными фактами. Иногда какой-либо сегмент таких предположений может совпадать с результатами, обнаруженными в процессе реального поиска, но это не повод для некоторых авторов впадать в «состояния первооткрывателя», а причина попробовать себя в отборочных турах «Битвы экстрасенсов», например.

В этой главе биографические тексты изложены в соответствии с годом издания, за исключением цитат из «Адрес-календарей», размещенных в конце этой главы и текста «Формулярного списка», помещенного в Приложении. Такая схема позволяет точно проследить эволюцию биографической информации, касающейся Михаила Петренко и его родственников.

Впервые упоминание о поэте Михаиле Петренко появилось в 1841 году в поэтическом сборнике/альманахе «Сніп» [1], издаваемом Александром Корсуном. Здесь были опубликованы только стихотворения Поэта.

В 1843 году в украинском литературном сборнике «Молодикъ» [2], издаваемом Иваном Бецким, были напечатаны

два стихотворения Михаила Петренко. Однако, впервые биографические данные поэта появляются в литературе только в 1848 в «Южном русском сборнике» [3, с. 30], где наряду со стихотворениями Михаила Петренко, издатель Амвросий Метлинский поместил краткую справку о поэте:

«Петренко, Михайло Николаевичъ, родился въ 1817 году, и, большею частію, проживалъ и узналъ языкъ и бытъ народный въ городъ Славянскъ и его окрестностяхъ, Изюмскаго Уѣзда; окончилъ курсъ ученія въ 1841 году въ Харьковскомъ Университетѣ, и потомъ опредѣлился на службу по гражданскому вѣдомству. Кромѣ напечатанныхъ здѣсь сочиненій написалъ еще оперу, нигдѣ не напечатанную; – первыя же стихотворенія его напечатаны въ украинскомъ литературномъ сборникѣ: Молодикъ на 1843 годѣ.»

Именно поэтому А. Метлинского называли первым биографом М. Петренко.

{Итак, в первой же биографической справке Михаила Петренко (в известной на сегодняшний день литературе), А. Метлинским была допущена ошибка – неправильно указан год публикации первых стихотворений Поэта. ПАЕ}.

В следующих двух работах краткие биографические данные поэта Михаила Петренко практически без изменений переписаны из уже упомянутого «Южного русского сборника» [3].

«Исторический вѣстникъ», 1881 г. – [4, с. 307-308]. Опубликованы «Очерки изъ украинской литературы» Н. И. Петрова. Биографические данные Михаила Петренко перенесены сюда из «Южного русского сборника» [3] лишь с несущественными текстовыми сокращениями:

«...Михайло Николаевичъ Петренко родился въ 1817 году и большею частію проживалъ и узналъ языкъ и бытъ народный въ г. Славянскъ и его окрестностяхъ, Изюмскаго уѣзда; окончилъ курсъ ученія въ харьковскомъ университетѣ въ 1841 году, и потомъ опредѣлился на службу по гражданскому вѣдомству...»

«Очерки исторіи украинской литературы XIX столѣтія», 1884 г. – [5, с. 161-162]. Вскоре, после журнальной публикации [4] вышла книга Н. И. Петрова, со слегка отличающимся от журнального варианта названием. Перенесенный из журнала текст не претерпел никаких изменений:

«...Михайло Николаевичъ Петренко родился въ 1817 году и большею частью проживалъ и узналъ языкъ и бытъ народный въ г. Славянскъ и его окрестностяхъ, изюмскаго уѣзда, харьковской губерніи; окончилъ курсъ ученія въ харьковскомъ университетѣ въ 1841 году и потомъ опредѣлился на службу по гражданскому вѣдомству...».

«Історія літератури руської», 1889 г. – [6, с. 578]. Биографическая справка о Поэте выглядит следующим образом:

«Михайло Николаевичъ Петренко родился въ 1817. р. и по-наибольше живѣ въ мѣстѣ Славянску, повѣту Изюмскаго, губерніи Харьковской, та вже за-молоду познавъ звычайъ и обычаи народный. Окончивши курсъ наукъ въ Харьковскомъ университетѣ 1841. р. вступивъ онъ въ службу «по гражданскому вѣдомству» ...»

«Автобіографія», 1890 г. – [7, с. 36]. Н. И. Костомаров кратко сообщает о М. Петренко, как о «... бѣдномъ студентѣ, уроженцѣ изюмскаго уѣзда ...».

«Энциклопедический словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона», 1898 г. – [8, с. 453]. В статье о малорусскомъ поэте Михаиле Петренко из биографическихъ данныхъ упоминается лишь то, что он «... родился въ 1817 г., окончилъ курсъ въ Харьковскомъ унив...».

«Викъ», поэтический сборник, 1900 г. – [9, с. 56]. По-своему краткой является информация, предваряющая стихотворения М. Петренко:

«Петренко Михайло Мыколаевичъ, родился у Славянську, Изюмського повиту, скинчивъ Харькивський университетъ, писавъ лирични поезіи».

«Викъ», поэтический сборник, 1902 г. – [10, с. 63]. В первомъ томе переизданного поэтического сборника, биографические данные Поэта слегка отличаются от редакції 1900-го года. Авторы уже ссылаются на публикации Н. И. Петрова [5] и Омеляна Огоновського [6]:

«Петренко Михайло Миколаєвич на світ народився р. 1817 в Харківщини, в мисті Славянському; освіту здобув у Харківському університеті. На ниву письменства виступив р. 1841, надрукувавши в збірнику «Сніп» (видання Ол. Корсуна) кілька ліричних поезій...».

«Русский Биографический Словарь», 1902 г. – [11, с. 637]. Опубликовано статья, включающая список стихотворений М. Петренко. Несколько строк посвящено и биографии Поэта, но по-прежнему, это лишь слегка измененный текст из «Южного русского сборника» [3]:

«Петренко, Михаилъ Николаевичъ, украинскій писатель, родился в 1817 году и большею частью проживалъ в 2. Славянскъ и его окрестностяхъ, в Изюмском уездъ, Харьковской губерніи, гдѣ и познакомился съ языкомъ и бытомъ народнымъ; кончилъ он курсъ учения в Харьковскомъ университетѣ в 1841 году и потом опредѣлился на службу по гражданскому вѣдомству...».

«Большая энциклопедия», 1904 г. – [12, с. 112]. В известном издании от «Просвѣщения» о М. Петренко сказано кратко:

«Петренко, Михаилъ, украинскій поэтъ, род. 1817; в 1841 окончилъ харьковскій университет...».

«Українська Муза», антологія, 1908 г. – [13, ст. 175-176]. В поэтическом сборнике были опубликованы стихотворения Поэта и, как обычно, немногословно:

«Родився в 1817 році в Славянському Харківськ. губ. Вищу освіту здобув у харківському університеті. ... Коли вмер Петренко, докладно не відомо». Авторы опирались на следующие источники при подготовке статьи о М. Петренко: [3], [5], [6], [8], [10] и [12].

«Історія українського письменства», 1917 г. – [14, с. 223]. В книге представлена одна из самых лаконичных записей касательно биографии Петренко:

« ... Михайло Петренко (народ. 1817)...».

Впрочем, в силу специфичности издания, биографии других авторов описаны подобным образом.

«Історія українського письменства», 1924 г. – [15, с. 437]. В переизданной книге С. Єфремова формулировка не изменилась:

«...*Михайло Петренко (народ. 1817 р.)...*».

«Хрестоматія нової української літератури», 1926 г. – [16, с. 335]. М. Плевако пишет:

«Біографічних відомостей про Михайла Миколаєвича Петренка нема ніяких, коли не рахувати кількох слів про його в «Южн. Русск. Сборнике» А. Метлинського (X. 1848).

Народився він 1817-го року, дитячі роки провів у м. Слав'янську, на Харківщині. Тут же познайомився з побутом народнім і вивчив українську мову. Вищу освіту Петренко здобув у Харківському університеті, скінчивши його року 1841-го. Служив потім по «гражданскому ведомству». Коли помер – невідомо ...».

И в этой же книге автор добавляет: «...Є відомості, що він був якийсь час «стряпчим» у місті Лебедині, на Харківщині » [16, с. 341].

«Науковий збірник за рік 1926», 1926. – [17, с. 159]. В небольшой статье И. Айзенштока, посвященной поэту П. Кореницкому, имеет место краткое упоминание о Поэте:

«...автор згадує тут Михайла Миколаєвича Петренка (1817 – ?)...».

В этой же статье приводится письмо П. Кореницкого А. Корсуну («1844 года Сентября 12-го дня»), где вскользь упоминается факт из биографии М. Петренко:

«...Петренко нашъ фантазируетъ в Харькове и служитъ въ Уголовной Палатѣ; я писалъ къ нему недавно, послѣ же Покрова я надеюсь видѣться с нимъ в Харьковѣ...» [17, с. 162].

«Нарис історії української літератури», 1927 г. – [18, с. 356]. Володимир Коряк в примечании сообщает:

«Михайло Петренко нар. 1817 року й здебільшого перебував у Слав'янському, де й вивчав мову та побут народній. Року 1841 скінчив харківський університет і потім того служив «по гражданскому вѣдомству»...».

«Записки історично-філологічного відділу», 1928 г. – [19, с. 212]. В матеріалах статті коротко сообщается: «...Михайло Миколайович Петренко (народ. р. 1817)...».

Письмо А. Метлинского к И. Срезневскому, 30 июля 1840 г. – [20, с. 138]. Имеет место краткое упоминание биографического характера о Поэте:

«...но тут же является и поэт, истинный, не нам чета, студент бедный без роду и племени, некто Петренко...».

«Пісні і романи українських поетів», 1941 г. – [21, с. 61]. В книге приводится следующая биографическая справка:

«М. М. Петренко (1817 – ?)» и далее

«...Михайло Миколайович Петренко (1817 – ?) Народився в м. Слав'янську, тепер Сталінської обл. ...» [21, с. 259].

«Історія української літератури», 1954 г. – [22, с. 192]. Биография Поэта выглядит так:

«Михайло Миколайович Петренко народився 1817 р. (дата смерті невідома), жив у м. Слав'янську, Ізюмського повіту. По закінченні Харківського університету працював на дрібних урядових посадах...».

«Історія української літератури», 1955 г. – [23, с. 192]. В переиздании какие-либо новые данные из биографии Михаила Петренко не появились:

«Михайло Миколайович Петренко народився 1817 р. (дата смерті невідома), жив у м. Слав'янську, Ізюмського повіту. По закінченні Харківського університету працював на дрібних урядових посадах...»

«Пісні та романи українських поетів», (в двух томах), 1956 г. – [24, с. 30]. Находим, что:

«М. М. Петренко (1817 – ?)» и далее в книге читаем:

«...Петренко Михайло Миколайович (1817 – ?). Маловідомий поет-романтик. Народився в м. Слав'янську, тепер Сталінської обл. У 1841 р. закінчив Харківський університет і тоді ж почав виступати в літературі. Надрукувавши кілька поезій у «Снопі» (1841), «Молодику» (1843) Бецького та «Южно-русском сборнике» (1848) Метлинського, він замовк і вже в друкові не появлявся...» [24, с. 333].

Газета «Социалистический Донбасс», 1956 г. – [25]. По-видимому, после этой публикации авторы начали чаще вспоминать о Поэте. О биографии здесь сказано следующее:

«Родился М. Н. Петренко в 1817 году в Славянске. Дата смерти его точно не установлена. Как утверждает Н. П. Петров в своей книге «Очерки истории украинской литературы XIX ст.», вышедшей в 1884 году, М. Н. Петренко «большую часть прожил и узнал язык и быт народный в городе Славянске и его окрестностях».

Литературную деятельность Петренко начал во время учебы в Харьковском университете в 1836-1841 годах. Последние его стихотворения были напечатаны в 1848 году.

О дальнейшей судьбе поэта в литературе не осталось никаких сведений, за исключением предположений авторов «Южнороссийского сборника», будто-бы Петренко некоторое время был «стряпчим» в городе Лебедине ...

Поэту был очень близок родной край. В своих стихах он любовно упоминает «тихий Тор», свой родной Славянск ...».

«Історія української літератури», 1956 г. – [26, с. 409]. У Дмитрия Чижевского, как и в других изданиях этой книги: «Мих. Петренко (нар. 1817 р.)...».

«Антологія української поезії», (в чотирьох томах), 1957 г. – [27, с. 163]. Не содержит неизвестных биографических данных Поэта:

«Михайло Миколайович Петренко народився 1817 р. у м. Слав'янську на Харківщині. У 1841 р. він закінчив Харківський університет. ... Дата смерті Петренка не встановлена».

«Робітнича газета», 1958 г. – [28]. Ссылаясь на публикацию в областной газете «Социалистический Донбасс» – [25] указывает, что:

«Народився Петренко в 1817 році в Слов'янську. Дата його смерті точно не встановлена. В книзі Петрова «Очерки истории украинской литературы XIX столетия», виданій в 1884 році, говориться, що М. М. Петренко здебільшого жив та працював у Слов'янську і його околицях. «Літературну діяльність, – пише газета, – Петренко почав під час навчання у Харківському університеті в 1836-1841 роках. Про дальшу долю поета в літературі не лишилось ніяких відомостей, за винятком припущення авторів «Південно-Російського збірника», нібито Петренко деякий час був «стряпчим» у місті Лебедині...».

Собрание сочинений Павла Грабовского в трех томах, 1959 г. – [29, Т2, с. 580; Т3, с. 345]. Наряду с информацией о творчестве Поэта, встречаются очень краткие сведения, классифицируемые как биографические: «Петренко, Михайло Миколайович (1817 – ?) – український поет-романтик ...».

«Два поети-романтики», 1960 г. – [30, с. 36-39]. Во вступительной статье Г. Нудьги к книге о поэтах Викторе Забила и Михаиле Петренко, впервые прослеживается аналитический подход к биографии Поэта. Автор пристально рассматривает ранее упоминаемые в литературе данные из биографии М. Петренко, а также анализирует стихотворения поэта на предмет выявления информации, связанной с его биографией:

«Незважаючи на те, що М. Петренко учився в Харківському університеті (1836-1841) і деякий час перебував у середовищі «харківських романтиків» – біографічні дані про нього просто-таки дуже бідні. Мабуть, найповнішу біографічну довідку про нього знаходимо у А. Метлинського, і вкладається вона в кілька рядків, які повністю подаємо тут:

«Петренко, Михайло Миколайович, народився в 1817 році, проживав та вивчав мову і побут народу в м. Слов'янську і його околицях, Ізюмського повіту; закінчив навчання в 1841 році в Харківському університеті, а потім поступив на службу по цивільному відомству. Окрім надрукованих в цьому виданні

творів, написав ще оперу, яка досі ніде не друкувалася; перші вірші його надруковані в українському літературному збірнику «Молодик» за 1843 рік. Видавець».

У всіх наступних виданнях, де друкувалися твори Петренка, його біографія подавалася на основі цієї примітки Метлинського, зробленої за життя автора. Дивно тільки, що уже тоді Метлинський допустився помилки: вперше твори Петренка були надруковані не в «Молодику» (1843), а в альманасі «Сніп» (1841).

Деякі відомості біографічного характеру знаходимо у творах Петренка. Мабуть, ще в школярські роки він утратив батька, який загинув десь на чужині, далеко від сім'ї. Цьому факту присвячений вірш «Батьківська могила», написаний з почуттям глибокого жалю і уболівань за «милим татом». У зворушливо написаних рядках розповідається про ту хвилину, коли сім'я довідалася про цю велику втрату ...

... Деякий час поет проживав десь за межами України, «далеко од родини і на чужій, немилій стороні», де «чужі дівки, чужі пісні» співають і нагадують йому рідний Слов'янськ. Можна б подумати, що тут мова йде про життя в Харкові, а такі настрої виглядають як данина романтизму. Але ж поет говорить, що він сумує «за Україною», що життя заставило його мандрувати по світу ...

...Можливо, це літературні ремінісценції, але цілком можливо, що поет з якоїсь причини деякий час дійсно жив поза межами України.

Деякі згадки маємо про студентське життя Петренка в Харкові. Ці згадки знаходимо в листуванні друзів і знайомих Петренка, у спогадах сучасників. Цікаві біографічні відомості знаходимо у матеріалах, зібраних у Харкові поетом Павлом Грабовським у другій половині XIX ст. З них довідуємося, що М. Петренко входив до літературного гуртка, який збирався в сім'ї Писаревських, і головним об'єктом їх інтересів була народна пісня та література. П. Кореницький у 30-х роках, як пише Грабовський, «належав до гурту Писаревських і Петренка, що славилися під той час у Харкові своїми українськими концертами, будиши до того і поетами українськими». Відомо, що сім'я Писаревських виїхала з Харкова у 1833 році, а М. Петренко

до університету вступив у 1836 р., отже виходить, що до гурту Писаревських він належав, ще будучи учнем середньої школи. Цілком природно, що їх знайомство і дружні відносини продовжувалися і в майбутньому ...

Після закінчення університету Петренко не пориває зв'язків з колишніми друзями. Це видно хоча б з того, що в своїх листах П. Кореницький подає досить детальну інформацію про нові твори і задуми Петренка. Однак життя в провінції чи якісь інші причини заставляють Петренка залишити літературну ниву. З часу появи його творів у збірнику А. Метлинського слід по ньому губиться. Якийсь час він працював наглядачем повітового училища в м. Лебедині (тепер Сумська область), можливо, що потім був переведений у якесь місто за межі України, бо у віршах часто говорить, що тужить за рідним краєм.». **{Фактически, Г. Нудьга впервые сообщил о том, что М. Петренко работал наблюдателем уездного училища. Были на то документальные основания?. ПАЕ}**

«Матеріали до вивчення історії української літератури», 1961 г. – [31, с. 335]. В статті є наступні фрази о біографії Поета:

«Михайло Петренко (1817-?)» и далее «...Причини раннього закінчення поетичної кар'єри Петренка нам невідомі, як і взагалі його життєва путь не освітлена у відомих нам матеріалах.» [31, с. 336].

Журнал «Вітчизна», 1961 г. – [32, с. 197]. В бібліографічній статті, присвяченій виходу книги «Віктор Забіла, Михайло Петренко. Поезії» є такі фрази:

«... Ще важкою була літературна доля М. Петренка. Дата його смерті невідома, твори його менше були поширені в списках ...

... У частині статті про М. Петренка реконструйовано деякі риси його біографії на підставі поетичних творів і дано такий аналіз його літературної спадщини, якого ми зовсім не мали...».

«Українська мала енциклопедія», Т3, 1963 г. – [33, с. 1354]. В цій книжці о біографії Поета сказано коротко:

«Петренко Михайло (нар. 1817 р. ...)».

«Біо-Бібліографічний словник» 1963 г. – [34, с. 75] О поете М. Петренко сказано так:

«Народився 1817 року у м. Слов'янську на Харківщині. В 1841 році закінчив Харківський університет, працював по «гражданским ведомствам». ... Дата смерті Петренка не встановлена.»

«Українська радянська енциклопедія», 1963 г. – [35, с. 114]. О биографии Поэта сказано кратко:

«Петренко Михайло Миколайович (1817 – р. см. невід.) – український поет-романтик прогресивного напрямку. Н. в м. Слов'янську. Закінчив Харків. ун-т (1841)...»

«Історія української літератури», 1964 г. – [36, с. 292]. В книжке опублікована традиційно краткая биографическая справка о Михаиле Петренко:

«...Народився він у 1817 році в м. Слов'янську (дата смерті невідома). Вчився в Харківському університеті, який закінчив у 1841 році...»

«Українські поети-романтики 20-40-х років ХІХ ст.»», 1968 г. – [37, с. 417]. Традиційно, нічого нового в понимание биографии Поэта не внесено:

«Михайло Миколайович Петренко народився у 1817 році у м. Слов'янську (тепер Донецької обл.). Вчився в Харківському університеті, який закінчив у 1841 році, потім працював по «гражданским ведомствам». Літературна діяльність Петренка починається в роки навчання в університеті. ... Дата смерті поета невідома.»

«Краткая литературная энциклопедия», 1968 г. – [38, с. 723]. В статье о Поете появляется новая информация о том, что он был учителем:

«Петренко, Михаил Николаевич (1817 – г. смерти неизв) – укр. поэт. В 1841 окончил Харьковский ун-т. Был учителем...»

{Ни в одном литературном источнике, на которые авторы ссылаются в этой статье, нет упоминаний об учительской практике Михаила Петренко, хотя теоретически он мог работать учителем до и после университета. Нет такой информации и в известных документах. ПАЕ}

«*Енциклопедія українознавства*», 1970 г. – [39, с. 2031-2032]. В краткой статье, упоминая традиционные источники информации, сообщается:

«Петренко Михайло (1817 – ?), поет-романтик родом з м. Слов'янського на Харківщині; після закінчення Харківського Ун-ту (1841) служив у різних відомствах...».

«*Історія міст і сіл Української РСР*», 1970 г. – [40, с. 709]. И в этой энциклопедии биографическая информация о М. Петренко имеет место:

«...З Слов'янськом пов'язані життя й діяльність ряду представників української культури. В 1817 році тут народився поет М. М. Петренко...».

«Третья встреча», 1973 г. – [41, с. 40]. Книга П. Жура, представляет собой русскоязычное дополненное переиздание опубликованной в 1970 году книги о Т. Г. Шевченко «Третя зустріч». В этом издании уже появляется информация о М. Петренко:

«...По материалам, которые удалось собрать, М. Н. Петренко с женой Анной (урожденной Миргородовой), десятилетним сыном Николаем и шестилетней дочкой Варварой действительно жил в это время в Лебедине – он занимал там должность уездного стряпчего...» {Ошиблись ли супруги Шептий или П. Жур, установит возможно, однако в данном случае важен факт ошибки. (См. Приложение п. 1, «Формулярный список ...»). Варваре действительно было бы 6 лет в 1859 году, вот только в ФС 1858 года она уже не упоминается. По-видимому, она умерла до 1858 года, как и Людмила. Марии в 1859 году было 4 года. ПАЕ}.

Далее П. Жур продолжает:

«... Поскольку мы до сих пор располагали весьма скудными данными о М. Н. Петренко, считаю не лишним добавить следующие сведения об известном украинском поэте, почеркнутые из указанного формулярного списка. М. Н. Петренко происходил из личных дворян. В г. Славянске (Харьковщина) за ним и другими наследниками числилось два дома и при них четыре души крестьян. Окончив Харьковский

университет в 1841 году, Петренко поступил в 1844 году на службу в харьковскую палату уголовного суда канцелярскими чиновником. Через год стал столоначальником. Дослужившись здесь до звания коллежского секретаря, в 1847 году был определен секретарем в волчанский уездный суд, а с июля 1849 года – уездным стряпчим в г. Лебедин, где и завершил свое служебное поприще в 60-х годах в чине титулярного советника, получая более чем скромное жалованье – 224 рубля 10 копеек в год» [41, с. 281].

{Аппроксимация от П. Жура не оказалась удачной, М. Петренко завершил свое поприще в чине коллежского асессора. А ознакомление с ПСЗРИ открывает информацию, что доход стряпчих включал не только одну зарплату (см. например стр. 132). ПАЕ}

Журнал «Вітчизна», №3, 1973 г. – [41-1, с. 216-218]. Это, по-видимому, первая либо одна из первых статей семьи Шептий о Михаиле Петренко. **{Наталья Борисовна Шептий – правнучка Поэта, Константин Михайлович Шептий – ее муж. ПАЕ}** Конечно же, здесь речь идет и о биографии Поэта:

«Історія літератури, посилаючись на «Южный русский сборник» А. Метлинського, виданий 1848 р. в Харкові, тільки й називає рік народження – 1817-й та місце – Слоб'янськ, повідомляючи, що з 1836 до 1841 р. Петренко навчався в Харківському університеті, потім пішов на службу по цивільному відомству ...

*Щоправда, Г. Нудьга у передмові до книги «Віктор Забіла. Михайло Петренко. Поезії», посилаючись на відповідні джерела, зазначає, що «якийсь час він працював наглядачем повітового училища в м. Лебедині (тепер Сумська область)», і робить припущення, що можливо, «потім був переведений у якесь місто за межі України, бо у віршах часто говорить, що тужить за рідним краєм» ... **{М. Петренко как «наглядач повітового училища». Скорее всего это фантазия. ПАЕ}***

... в Лебедині, де працював М. Петренко, народилися його правнуки, що свято шанують пам'ять свого прадіда. Тут постійно жили онук поета Борис Михайлович Петренко і син Микола Михайлович. Тож цілком ймовірно, що до кінця свого

життя проживав у Лебедині і сам Михайло Миколайович. Відомий учений-шевченкознавець П. Жур люб'язно повідомив щойно виявлені ним нові факти з біографії поета. З'ясувалося, що М. Петренко 13 червня 1844 року почав служити в Харківській палаті карного суду спершу старшим помічником столоначальника, а потім і столоначальником. {Если быть точным, 13 июня М. Петренко начал службу канцелярским чиновником. А старшим помощником столоначальника он был назначен 19.09.1844 г. Утвержден столоначальником 17.08.1846 г. Так записано в ФС. Нет никаких сомнений, что информация из этого документа, сохраняющегося в РГИА попала в семью Шептий от П. Жура. Впрочем, он же ознакомил семью Шептий и с Формулярным списком 1849 года на Алексея Николаевича Петренко. И этот ФС находится на хранении в РГИА. Однако, в этом списке никак не прослеживаются родственные связи Алексея и Михаила. В архиве имеются различные документы еще на полсотни Петренко, но лишь 1-2 из них могут быть интересны для проводимого исследования после завершения анализа информации. П. Жур работал в архиве однозначно. ПАЕ} Через 3 роки він перейшов на службу до Вовчанського (на Харківщині) повітового суду, а 1849 року, ставши титулярним радником, М. Петренко вже в Лебедині на посаді повітового стряпчого ...

Виявлено також, що Михайло Петренко був одружений з Анною Миргородовою. У них, крім уже згаданого сина Миколи 1849 року народження, була дочка Варвара. {Действительно, в Формулярном списке ... на 1853 год указано, что имеет сына Николая, родившегося 16 августа 1849 г. и дочь Варвару, родившуюся 16 января 1853 г. . ПАЕ} Отже, є всі підстави твердити, що М. Петренко мандрував по світу не після Лебедина, а в період між 1841 р., коли закінчив університет, і до червня 1844 р. – часу вступу на службу в Харкові ...».

«Українська Муза», 1973 г. – [42, с. 90]. Переиздание поэтической антологии [13], вышедшей в 1908 году. В это издание биографические данные М. Петренко были перенесены практически без изменений:

«Родився в 1817 році в Славянському Харківської губернії. Вищу освіту здобув у харківському університеті. ... Коли вмер Петренко, докладно не відомо». Список літератури, використаної для публікуємої статті, осталися той же.

«Текст доклада Е. Кирилюка на VII Міжнародному з'їзді славистів в Варшаві», 1973 г. – [43, с. 20]. И в этих материалах есть упоминание биографических данных М. Петренко:

«...Про нього ми знаємо надзвичайно мало. Народився він 1817 р., закінчив Харківський університет 1841 р., належав до харківської групи романтиків...».

«Шевченківський словник», 1977 г. – [44, с. 102]. Впервые появляются несколько непривычные «годы жизни» Михаила Петренко:

«Петренко Михайло Миколайович (1817 – не раніше 1864) – український поет-романтик прогресивного напрямку...». {Этой ошибке легко найти объяснение. На мой взгляд, автору опубликованной в словаре статьи не удалось «справиться» с информацией из Алфавитного указателя к Адрес-Календарю на 1863-1864 годы. Не сообразив, что любые календари подготавливаются на грядущие годы (не подобно отчетам – за прошедшие), он решил, что Михаил Николаевич Петренко еще в 1864 году работал уездным стряпчим. ПАЕ}

«Лекції з історії української літератури (1798–1870)», (канадское издание), 1977 г. – [45, с. 80]. В книге со ссылкой на автобиографию Н. Костомарова, есть следующее упоминание: «...Петренко, бедный студент, уроженец Изюмского уезда...». Далее Н. Зеров пишет:

«...доволі талановитий романсист 40-х рр. – Михайло Петренко, харків'янин, згаданий у Костомарова ... » [45, с. 97]. И наконец, в примечаниях:

«Народився 1817 року у місті Слов'янську на Харківщині. 1841 року закінчив Харківський університет, працював по «гражданским ведомствам». ... Дата смерті невідома» [45, с. 255].

«Пісні літературного походження», 1978 г. – [46, с. 458]. Биография М. Петренко записана кратко (впрочем, как и для других авторов), но годы жизни, по-прежнему, записаны весьма неопределенно:

«М. М. Петренко (1817 – р. см. невідомий)».

«Антологія української лірики». Частина 1 – до 1919., 1978 г.- [47, с. 425]. Приводится кратчайшая биографическая справка:

«Петренко Михайло (1817-?)...».

«Донбасс: писатель и время», 1979 г. – [48, с. 60]. Неординарное сообщение, касающееся биографии Михаила Петренко приводит автор:

«...а автор знаменитой «Недолі» («Дивлюся на небо та й думку гадаю...») український поет М. Петренко умер в родном Славянске от голода ...». **{Откуда могла появилась у автора такая информация – я не знаю. Есть авторы, постоянно стремящиеся подпустить в информационное поле чего-то новенького и не ниже чем фактов. Художественная литература для них слишком низкий уровень (либо, по их мнению, уже пройденный этап). А фактов нет ПАЕ}**

«На крилах поезії», 1980 г. – [49, с. 43]. И в 1980 году даты жизни Поэта так же неопределены:

«Михайло Петренко (1817-?)».

Украинская энциклопедия в двух версиях (на украинском и русском языках) вышла в один и тот же год. В энциклопедиях опубликована одна и та же статья Г. Нудьги на украинском и русском языках. Обновленных данных по биографии М. Петренко не появилось:

«Українська радянська енциклопедія», 1982 г. – [50, с. 295].

«Петренко Михайло Миколайович (1817, м. Слов'янськ, тепер Донець. обл. – р. см. невід.) – укр. поет-романтик прогресивного напрямку. Закінчив Харків. ун-т (1841) ...».

«Украинская советская энциклопедия», 1982 г. – [51, с. 226].

«Петренко Михаил Николаевич (1817, г. Славянск, ныне Донец, обл. – г. см. неизв.) – укр. поэт-романтик прогрессивного направления. Окончил Харьков. ун-т (1841)...».

«Антологія української поезії» (в шести томах), 1984 г. – [52, с. 97]. Никакой новой информации из биографии Поэта не содержит:

«Михайло Миколайович Петренко, поет-романтик, народився 1817 р. в м. Слов'янську (тепер Донецька обл.). У 1841 р. закінчив Харківський університет. ... Дата смерті М. Петренка невідома».

Газета «Комуніст», 1984 г. – [53]. Писатель И. Овчаренко опубликовал статью, посвященную именно биографии Михаила Петренко. Это вторая, достаточно большая работа, в которой предпринята попытка проанализировать открытые на текущий момент биографические данные Поэта:

«...М. М. Петренко народився 1817 року в Слов'янську і, як говорить його перший біограф А. Метлинський, «проживав та вивчав мову і побут народу в місті Слов'янську і його околицях». 1836 року М. Петренко вступив до Харківського університету і закінчив його 1841 року. Потім став працювати по цивільному відомству. В літературі, зокрема, вказується що якийсь час він був наглядачем повітового училища в місті Лебедині (тепер Сумської області). Інших біографічних даних у літературі майже немає. Не залишилось навіть його портрета ...

Треба сказати, що за останні роки, дякуючи літературознавцям, родичам, ентузіастам-краєзнавцям, деякі білі плями в біографії М. Петренка тепер уже вкоюсь мірою заповнені...

Між річками Торець і Бакай знаходився колись вигін. Саме там, за рішенням сходу міщан Слов'янська, 10 березня 1809 року безземельному дворянинові Миколі Гавриловичу Петренку, тоді ще не жонатому, було відведено три десятини землі. Цей заселений куточок міста опісля стали називати хутором Торецьким. Тут і почав господарювати Микола Гаврилович... {Фактично, И. Овчаренко ввел в літературу собранную Н. Корниенко и А. И. Абрамовым информацию. Все эти сведения основываются на воспоминаниях. Повидимому, часть из них касается Михаила Петренко и его

родственников, однако в рамках этого исследования не берусь анализировать эту информацию. Этому вопросу будет посвящена отдельная статья вскоре. ПАЕ}

... шевченкознавець П. Жур у книзі «Третья встреча» підтверджує, що «М. Петренко походив з личних дворян...». ... На основі документів Харківського обласного архіву вони {сім'я Шептий (см. коментарії к [41-1]). ПАЕ} подають копію рапорту виконуючого обов'язки стряпчого Вовчанського повіту М. М. Петренка від 31 травня 1848 року, у якому він просив Харківського губернаторського прокурора надати йому відпустку, оскільки він одержав «третьє известие, что болезнь матери моей усилилась, и что если я не явлюсь к ней немедленно, то в случае ее смерти я должен буду подвергнут невозвратимости потери». Отже, незаперечливим є те, що М. Петренко спочатку служив у Вовчанському, а потім у Лебедині. До речі, в їхньому листі говориться, що поет був одружений з дворянкою Анною Миргородовою. У них було двоє дітей: Микола і Людмила.

У листі автору цих рядків подружжя Шептиїв пишуть, що молодший брат М. Петренка Олексій навчався в Харківській губернській гімназії, але чомусь не закінчив її і пішов служити канцеляристом спочатку Бахмутського повітового суду Харківської судової палати, а з 1849 року – секретарем міської ратуші в Слов'янську ... {Я знаком с этой информацией по документу, копией которого располагаю. Семья Шептий узнала об Алексее от П. Жура, а потом сообщила об этом И. Овчаренко. Но тот ли это Алексей?. ПАЕ}

Краєзнавець А. І. Абрамов писав автору також про те, що до війни він добре знав онука поета по брату Павлові Антона Костянтиновича Петренка, який спочатку жив на дідівській садибі ... {В этой статье И. Овчаренко упоминает о Павле, как о брате Михаила Петренко. Эту информацию он почерпнул из записей А. Абрамова, где говорится «1817 года родился сын Михаил а в 1819 году Павел ... Все свое детство провел Михаил в работе на бакше со своим родным братом Павлом ... Николай (в тексте А. Абрамова – Николай. Описка?. ПАЕ) был студентом, своему отцу он не мог помочь ... Отец Михаила умер 1843 г.». ПАЕ}

І, нарешті, про кончину поета. «Шевченківський словник» вперше у літературі вказує, що поета не стало «не раніше 1864 року». {см. коментарий к [44, с. 102]. ПАЕ}

Можливо, що котрись з наведених думок і фактів про М. Петренка викликають заперечення, або потребують уточнень. Власне, цей виступ і переслідує таку мету. Час неблаганно стирає минуле. І завдання полягає в тому, щоб якомога швидше переглянути місцеві архіви, зібрати по зернятку спогади про М. Петренка і його нащадків, аби доповнити творчу постать поета-земляка...».

«Українські поети-романтики. Поетичні твори», 1987 г. – [54, с. 538]. Книга посвящена виключительно поезии українських поетів и их біографічних даних практично не содержит:

«Із спадщини Михайла Миколайовича Петренка (1817-?) збереглося близько двадцяти поезій...».

Журнал «Донбас», 1988 г. – [55, с. 96-97]. Писатель И. Овчаренко продолжил свои изыскания, касающиеся біографіи М. Петренка и опубликовал свою нову статью. Подназвание статьи «Нове з біографіи поета Михайла Петренка»:

«...поет народився 1817 року в Слов'янську і, як говорить його перший біограф А. Метлинський, «проживав та вивчав мову і побут народу в місті Слов'янську і його околицях». 1836 року М. Петренко вступив до Харківського університету і закінчив його 1841 року. Потім став працювати по цивільному відомству. В літературі, зокрема, вказується що якийсь час він був наглядачем повітового училища в місті Лебедині (тепер Сумської області). Інших біографічних даних у літературі майже ніде немає. Не залишилось навіть його портрета ...

Треба сказати, що за останні роки, дякуючи літературознавцям, родичам, ентузіастам-краєзнавцям, деякі білі плями в біографіи М. Петренка тепер уже якоюсь мірою заповнені ...

Між річками Торець і Бакай знаходився колись вигін. Саме там, за рішенням сходу міщан Слов'янська, 10 березня 1809 року безземельному дворянинові Миколі Гавриловичу Петренку, тоді ще не жонатому, було відведено три десятини землі. Цей куточок опісля стали називати хутором Торецьким. Тут і почав господарювати Микола Гаврилович. ...

... шевченкознавець П. Жур у книзі «Третья встреча» підтверджує, що «М. Н Петренко происходил из личных дворян ...».

На основі документів Харківського обласного архіву вони {семья Шептий (см. комментарии к [41-1]). ПАЕ} подають копію рапорту виконуючого обов'язки стряпчого Вовчанського повіту Михайла Миколайовича Петренка від 31 травня 1848 року, у якому він просив Харківського губернського прокурора надати йому відпустку, оскільки він одержав «третье известие, что болезнь матери моей усилилась, и что если я не явлюсь к ней немедленно, то в случае ее смерти я должен буду подвергнут невозвратимости потери». Отже, незаперечним є те, що М. Петренко спочатку служить у Вовчанську, а потім у Лебедині. До речі, в листі подружжя Шептиїв говорить, що поет був одружений з дворянкою Анною Миргородовою. У них було двоє дітей: Микола і Людмила.

У листі автору цих рядків подружжя Шептиїв пишуть, що молодший брат М. Петренка Олексій навчався в Харківській губернській гімназії, але чомусь не закінчив її і пішов служити канцеляристом спочатку Бахмутського повітового суду, Харківської судової палати, а з 1849 року – секретарем міської ратуші в Слов'янську ...

Краєзнавець А. І. Абрамов писав автору також про те, що до війни він добре знав онука поета по брату Павлу – Антона Костянтиновича Петренка, який спочатку жив на дідівській садибі. Будівля згоріла. Натомість була збудована зовсім бідна хатинка з хворосту й глини. Цієї хатини не стало під час війни, в 1942 році ... {Хочу нагадати, що в Формулярном списке 1853 года в графе «Родовое имение» записано: « в городе Славянске Харьковской губернии имеет в числе прочих наследников 2 дома и при них 4 души крестьян. Может под одним из домов подразумевалась «зовсім бідна хатинка з хворосту й глини», или кто-то что-то здесь перепутал?. ПАЕ}

І, нарешті, про кончину поета. Донецький критик Є. Волошко у вступній статті до книги «Донбасс: писатель и время» стверджує, що «автор знаменитої «Недолі» («Дивлюсь я на небо та й думку гадаю ...») український поет М. Петренко помер у рідному Слов'янську ...». А «Шевченківський словник» вперше у літературі вказує, що поета не стало «не раніше 1864 року». {см. комментарий к [44, с. 102]. ПАЕ}

Можливо, що котрись з наведених думок і фактів про М. Петренка викликають заперечення, або потребують уточнень. Власне, цей виступ і переслідує таку мету. Час неблаганно стирає минуле. І завдання полягає в тому, щоб якомога швидше переглянути місцеві архіви, зібрати по зернятку спогади про М. Петренка і його нащадків, аби доповнити творчу постать поета-земляка ...». {Эта статья отличается от версии 1984 года (см. и сравни [53]) лишь исправлением нескольких «ошибочных слов» и немногочисленными малозначительными заменами некоторых слов в тексте. Плюс одно немотивированное предположение Е. Волошко о смерти М. Петренко в Славянске (странность этой идеи была очевидна еще в годы ее рождения). Ну и описанный факт открытия памятной доски отличает версии статьи 1984 и 1988 годов. Убежден, автор мог воздержаться от названия «Нове з біографії поета Михайла Петренка». ПАЕ}

Газета «Вперед», 1989 г. – [56]. Стаття В. Дудченко, приурочена к 175 летию со дня рождения Т. Г. Шевченко, также содержит інформацію о биографии М. Петренко:

«...Відомості про М. М. Петренка мав зрештою надто скупі: народився 1817 року у м. Славянському Харківської губернії, закінчив Харківський університет ... Дата смерті і місце поховання – невідомі...

...Писала правнука М. М. Петренка ...Наталія Борисівна Шептій: ... Помер поет у віці 45 років 25 грудня 1862 року і похований в Лебедині. Мав чин колезького асесора. У Лебедині був призначений на посаду судового стряпчого 6 липня 1849 року ...

... З Сумського обласного архіву нам люб'язно надіслали копію документів про записи з метричної книги Миколаївської церкви в Лебедині, де зазначено дату смерті та похорон М. М. Петренка і формулярний список про його службу. Він походив з особистих дворян, брав участь у Кримській війні і одержав бронзову медаль «В пам'ять про війну 1853-1856 рр». У Лебедині жив у власному дерев'яному будинку, мав трьох дітей: сина Миколу 1849 року народження, дочку Марію 1855 року і сина Євграфа 1857 року. ... Досьогодні, до 175-літнього ювілею великого сина України, невідомою лишилася і біографія Петренка...». {М. Петренко не принимал участие в Крымской войне (см. Приложение, 1). ПАЕ}

Газета «Ленінська правда», 1989 г. – [57]. В. Дудченко опублікував статтю, посвящену М. Петренку. Біографічні дані Поета в статті і в джерелі [56] повторюються:

«...Перегорнув сторінки восьмитомної історії української літератури, багатьох українських і російських енциклопедій, але відомості про М. М. Петренка були занадто скупі. Народився у 1817 році у м. Слов'янську Харківської губернії, закінчив Харківський університет ... Дата смерті й місце поховання – невідомі. У «Шевченковому словнику» зазначено, що помер поет не раніше 1864 року. {см. коментарій к [44, с. 102]. ПАЕ}

Писала правнука М. М. Петренка ... Наталія Борисівна Шептий: ... Помер поет 25 грудня 1862 року і похований в Лебедині у віці 45 років у чині колезького асесора. У Лебедин він був призначений на посаду судового стряпчого (прокурора) 6 липня 1849 року ...

З обласного архіву нам люб'язно надіслали копію документів про записи з метричної книги Миколаївської церкви в Лебедині, де зазначено дату смерті і похорону М. М. Петренка у Лебедині й формулярний список про службу повітового стряпчого титулярного радника М. М. Петренка: він походить з особистих дворян, брав участь у Кримській війні і мав за це бронзову медаль «В пам'ять про війну 1853-1856 рр». {см. коментарій к [56]. ПАЕ}...має родовий маєток у Слов'янську Харківської губернії – два будинки і при них 4 душі селян. У Лебедині у нього був дерев'яний будинок. Жонатий на дворянці Ганні Миргородській, мав трьох дітей – сина Миколу, 1849 року народження, дочку Марію, 1855 року народження і сина Євграфа – 1857 року народження...». {Формулярний список 1858 г. уже был известен вне архива, но некоторые авторы еще не полностью с ним ознакомились. ПАЕ}

Журнал «Вітчизна», 1989 г. – [58]. Стаття К. Шептий уже не являлась джерелом нової інформації по біографії М. Петренка, т. к. архівні матеріали, виявлені родиною Шептий, уже прописані в роботах інших авторів (со ссылкой на семью Шептий, конечно). Тем не менее, эта статья интересна своей документальной насыщенностью:

«... Народився Михайло Миколайович Петренко 1817 року (день невідомий) в місті Слов'янську, тепер Донецької області, у небагатій дворянській родині. З архівних матеріалів дізнаємося, що його батьки мали два будинки і чотири душі селян. Про свою родину і її страдницьке життя сам поет розповідає в автобіографічному вірші «Батьківська могила»: покинувши матір і дітей, батько поїхав кудись у далеку сторону, де й помер на самотині. Ці відомості такі конкретні й болючі, що автор навряд чи міг їх домислити. ... він там побачив: «Дивлюся – плачуть діти, мати ...». З цього можна зробити висновок, що в сім'ї, крім нього, Михайла, було ще кілька дітей. З архівних джерел відомо, що молодший брат Петренка Олексій теж навчався в Харківській губернській гімназії, але скінчити її не зміг через матеріальну скруту – мусив працювати секретарем Слов'янської ратуші за мізерну платню – 51 карбованець 48 копійок на рік (Див: П. Жур. Третья встреча. Ленинград, 1973). {П. Жур пустил в плавание информацию об Алексее Николаевиче, хотя в указанном источнике эта ссылка прослеживается с трудом. Просто он нашел «Формулярный список о службе исправляющего должность Славянской Городовой Ратуши губернского секретаря Алексея Николаева Петренко за 1849 год» в РГИА. Алексей из личных дворян, имений не имеет (кстати, о двух домах в Славянске и т. д. не упоминается). П. Жур решил, что это брат Михаила Петренко, хотя нигде указаний на это нет. С этой идеей ознакомил семью Шептий и поплыла ПАЕ} Про інших членів сім'ї Петренків архіви поки що мовчать, але зі спогадів, що їх записали члени гуртка книголюбів Слов'янського педінституту і про які повідомляє у Слов'янській міськрайонній газеті вчитель І. М. Овчаренко («Комуніст», 1984, 15 серпня), постає, буцімто був іще один брат – Павло. {О брате Михаила Петренко по имени Павел узнал И. Овчаренко из записей А. Абрамова. См. комментарии к [58]. ПАЕ}

... Навчався М. М. Петренко спочатку в Харківській гімназії, а з 1836 по 1841 роки, в університеті на юридичному факультеті. ... Досі ми не знаємо, куди пішов працювати М. М. Петренко по закінченні університету. Відомості, які вдалося знайти в Харківському обласному держархіві, засвідчують, що на посаду

канцелярського чиновника в Харківську палату карного суду він був призначений 13 червня 1844 року. Отже, де він перебував три роки? ...

14 серпня 1844 року М. М. Петренко уже був затверджений у чині губернського секретаря, а 19 вересня цього ж року призначений старшим помічником столоначальника. Підвищення по службі тривало й далі: з 6 липня 1845 року він виконує обов'язки столоначальника, а з 17 серпня 1846 року – столоначальник у Харківській губернській палаті карного суду. Тоді ж був удостоєний чину колезького секретаря. І раптом різьке падіння: з 16 серпня 1847 року він лише секретар Вовчанського повітового суду. ... 6 липня 1849 року М. Петренко був призначений на посаду Лебединського (тепер Сумська область) повітового стряпчого. Тоді він мав уже 32 роки, був одружений із дворянкою Ганною Миргородовою, а в серпні цього ж року у молодого подружжя народився син Микола. В 1851 році народилася донька Людмила. На основі родинних переказів та архівних записів дізнаємося, що мешкали Петренки в Лебедині, в купленому невеликому дерев'яному будинку, який стояв неподалік від Миколаївської церкви. ... Ще донедавна писалося: невідома, ми не знаємо, де він жив, коли помер і де похований ... Але ось щойно з допомогою правнучки поета Наталі Петренко ми знайшли запис у метричній книзі лебединської Миколаївської церкви за 1862 рік, де повідомляється, що М. М. Петренко помер в м. Лебедині 25 грудня 1862 року у 45-річному віці, маючи чин колезького асесора ...».

«Історія українського письменства», 1989 г.- [59, с. 437]. Во всех переизданиях книги С. Ефремова о биографии М. Петренко сказано одинаково кратко:

«...Михайло Петренко (народ. 1817 р.)».

Газета «Ленінська правда», 1990 г. – [60]. Наталья Шептий публикует биографические данные Поэта, ссылаясь на тот же формулярный список от 1858 года:

«Народився М. М. Петренко в 1817 році у м. Слов'янську, тепер Донецької області, у небагатій дворянській родині. Михайло був старший серед дітей і зміг здобути в Харкові

середню та вищу освіту. Спочатку навчався в Харківській гімназії, а з 1836-го по 1841 роки – в університеті на юридичному факультеті. ... По закінченні університету працював М. М. Петренко в Харківській губернській палаті карного суду. Спочатку просувався по службових сходинках досить успішно: старший помічник столоначальника, виконуючий обов'язки столоначальника, столоначальник, в чині губернського секретаря. І раптом з 16 серпня 1847 р. ми бачимо його уже в провінційному Вовчанську на посаді секретаря повітового суду. ...6 липня 1849 року Михайло Петренко обійняв посаду Лебединського повітового стряпчого (прокурора). З цього часу він безвиїзно жив у Лебедині. Тут і помер 25 грудня (ст. ст.) 1862 року, маючи чин колезького асесора. Був одружений з дворянкою Ганною Євграфівною Миргородовою. В подружжя були діти: сини Микола і Євграф, та доньки Людмила, Варвара і Марія. Але не всі вони вижили в дитинстві...».

«Українське письменство ХІХ ст.», 1990 г. – [61, с. 93-94]. В известной подборке лекций Н. Зерова биографическая справка по М. Петренко выглядит так:

«Михайло Петренко, харків'янин, ... Народився він 1817 р., ...».

Сборник трудов Н. И. Костомарова, 1990 г. – [62, с. 453]. В «Автобиографии», включенной в сборник, уже упоминаемая ранее биографическая справка о М. Петренко:

«...Петренко, бедный студент, уроженец Изюмского уезда...» и в примечании к этому тексту:

«Петренко Михаил Николаевич (1817-?) – украинский поэт-романтик. Родился в г. Славянске, в 1841 г. окончил Харьковский университет ...» [62, с. 709].

Газета «Совет – 95», 1991 г. – [63]. В газете опубликовано несколько статей, посвященных жизни и творчеству М. Петренко. В одной из них И. Овчаренко касается и биографии Поэта:

«1809 – за рішенням сходу міщан Слов'янська «личному дворянину» Миколі Гавриловичу Петренку (батькові поета) виділено під садибу 3 десятини землі між річками Бакай і Торець...»

1817 – «Народився Петренко Михайло Миколайович, проживав та вивчав мову і побут народу в м. Слов'янську і його околицях.» (А. Метлинський). Він був старшим сином у сім'ї.

«М. Н. Петренко походив из личных дворян. В Словянске (Харьковищина) за ним и другими наследниками числилось два дома и при них четыре души крестьян» (П. Жур. Третья встреча. стор. 281...).

1836-1841 – навчався на юридичному факультеті Харківського університету ...

1844 – 13 червня був призначений канцелярським чиновником Харківської палати карного суду. 13 червня затверджений у чині губерньського секретаря, а 19 вересня призначений старшим помічником столоначальника.

1845 – з 6 липня виконує обов'язки столоначальника.

1846 – з 17 серпня – столоначальник карного суду, там же йому присвоєно колезького секретаря ...

1847 – з 17 жовтня призначений на посаду секретаря Вовчанського повітового суду ...

Одружений з дворянкою Ганною Євграфівною Миргородською. {Кстати, «Миргородовою» или «Миргородской» для художественной литературы разница небольшая, вот для поисковых работ генеалогического характера неправильный вариант может застопорить процесс. ПАЕ} Мали трьох дітей: сина Миколу 1849 р. н., дочку Марію 1855 р. н. і сина Євграфа 1857 р. н.

1849 – з 6 липня повітовий стряпчий у м. Лебедині (зараз Сумської області), якийсь час працював тут наглядачем повітового училища.

1855-1856 – брав участь у Кримській війні, нагороджений бронзовою медаллю «В пам'ять про війну 1853-1856 рр.» ... {Странно, но И. Овчаренко, как никто другой, должен был в 1991 году знать, что М. Петренко не принимал участие в войне. ПАЕ}

25.12.1862 – помер у чині колезького асесора, похований у м. Лебедині Сумської області ... ».

«Історія української літератури», 1992 г.- [64, с. 429-430]. Это издание примечательно тем, что вместо традиционных «вопросительных знаков» вместо даты смерти правильно указан год в приведенном формате:

«Михайло Петренко (1817-1862) ... Михайло Миколайович Петренко народився 1817 р. в м. Слов'янську, тепер Донецької області. Навчаючись у 1836-1841 рр. у Харківському університеті, він перебував у сфері фольклорно-літературних зацікавлень ...

Тривалий час про життя поета після закінчення університету не було ніяких відомостей. Тільки недавно з'ясувалося, що М. Петренко у 1849 р. був призначений на посаду судового стряпчого у місто Лебедин на Сумщині. Брав участь у Кримській війні 1855-1856 рр., за що був нагороджений бронзовою медаллю. ...**{В те годы еще не было интернета, как рассадника сомнительной информации. В таком серьезном издании и такая оплошность. ПАЕ}**... Встановлено й дату смерті поета: М. Петренко помер 25 грудня 1862 р. і похований у Лебедині...».

Газета «Життя Лебединщини», 1992 г. – [65]. В статтю в приуроченій к 175-й годовщині со дня рождження М. Петренко, В. Дудченко приводить следующую інформацію из биографии М. Петренко:

«Народився у 1817 році у м. Слов'янську тоді Харківської губернії, закінчив Харківський університет ... Отже, із винайдених документів **{материалы, обнаруженные Натальей Шептий. ПАЕ}** ми дізналися, що помер поет у віці 45 років 25 грудня 1862 року і похований у Лебедині. Саме тоді він перебував на державній службі у чині колезького асесора. У Лебедині його призначили на посаду судового стряпчого (прокурора) 6 липня 1849 року ...

З обласного архіву мені люб'язно надіслали копію документів про записи метричної книги Миколаївської церкви в Лебедині, де зазначено дату смерті і похорон М. М. Петренка у Лебедині, а також формулярний список про службу повітового стряпчого титулярного радника М. М. Петренка. Говориться, що він походить з дворян, брав участь у Кримській війні і мав за це бронзову медаль «В пам'ять про війну 1853-1856 рр.» ... **{М. Петренко не принимал участие в Крымской войне (см. Приложение, 1). ПАЕ}**

Жонатий на дворянці Ганні Миргородовій, мав трьох дітей – сина Миколу, 1849 р., дочку Марію, 1855 р. і сина Євграфа,

1857 р. народження. Нащадки М. Петренка жили, працювали в Лебедині та на Лебединщині. **{От такого заключения было бы разумнее воздержаться. ПАЕ}** ... Лебединці прийшли до висновку, що похований М. М. Петренко на Покровському кладовищі. Старожили пам'ятають де була його могила, зберігся і той будинок, де він жив...». **{По-видимому это первое упоминание, что М. Петренко похоронен на Покровском кладбище. Вопрос очень сложный и важный, необходимо еще поработать в архивах. Теоретически, эта задача имеет решение. См. Приложение 5 (текст метрики 1862 г). ПАЕ}**

Газета «Життя Лебединщини», 1992 г. – [66]. В одном из следующих выпусков газеты, в статье, посвященной открытию мемориальной доски на доме, где жил М. Петренко, В. Дудченко сообщает:

«...Під оплески присутніх він **{председатель районного совета народных депутатов А. И. Грабар. ПАЕ}** відкрив меморіальну дошку поету-романтику на стіні будинку, де М. М. Петренко жив з 1849 по 1862 рік...». **{Последние данные по рождению и крещению детей М. Петренко, ставят под сомнение утверждение, что Поэт тринадцать лет проживал на одном месте (см. стр. 115-116 данного исследования). ПАЕ}**

Газета «Панорама Сумщини», 1992 г. – [67]. В газете публікується речь священника В. Колчара, произнесенная при открытии и освящении мемориальной доски. Есть в газете и статья о М. Петренко, где автор касается и биографического аспекта:

«Драматичні обставини привели поета в Лебедин і тут же доконали його сорокап'ятирічним. Роздумуючи над його долею, вкотре переконуєшся: як мало ми знаємо себе. Майже донедавна, років п'ять тому, ми навіть гадки не мали, як він опинився в Лебедині, чи довго тут жив, де і коли помер. Начебто обіймав посаду наглядача повітового училища – ото й усе. Завдяки правнучці поета Наталці Шептій, якій у Сумському облдержархіві вдалося відшукати невідомі документи про прадіда, тепер знаємо, що він, вихованець юридичного факультету Харківського університету, у Лебедин приїхав

1849 року, помер 1862-го від лихоманки, беззмінно працював повітовим стряпчим, у Лебедині й похований. Місцеві краєзнавці уточнили місце, де стояв його дім, на жаль, наприкінці минулого століття дім помітно перебудовано ...

Не випадково розгром Кирило-Мефодіївського братства у Києві співпав із переломним моментом у Петренковій кар'єрі юриста. **{Позвольте предположить, перелом в кар'єре М. Петренко совпал с разгромом Кирилло-Мефодиевского братства. Мелочь ПАЕ}** Будучи столоначальником Харківської палати карного суду, він 1847 року опиняється секретарем повітового суду у Вовчанську, а невдовзі – повітовим стряпчим у Лебедині ... »

«Українська Муза», 1993 г. – [68, ст. 175-176]. Осуществлено факсимильное переиздание поэтической антологии [13], выходившей под редакцией Олекси Коваленко в 1908 году. Биографические данные М. Петренко, как и весь текст, никаким изменениям не подвергались:

«Родився в 1817 році в Славянському Харківськ. губ. Вищу освіту здобув у харківському університеті. ... Коли вмер Петренко, докладно не відомо».

«З історії Лебединщини», 1993 г. – [69, с. 18-19]. В. Дудченко опублікував невеличку книгу, где помещена стаття «Блакить Петренківського неба». Здесь, естественно, не обошлось без биографической справки по М. Петренко:

«...Народився М. М. Петренко у Слов'янську тоді Харківської губернії у збіднілій дворянській сім'ї. Навчався спочатку в гімназії, а з 1836 по 1841 рік на юридичному факультеті Харківського університету. ... Будучи столоначальником Харківської палати карного суду, він **{М. Н. Петренко. ПАЕ}** улітку 1847 року був понижений по службі до секретаря повітового суду у Вовчанську, а невдовзі переведений на посаду повітового стряпчого (помічник прокурора) у Лебедин ...

Призначення Петренка в Лебедин сталося 6 липня 1849 року. Тоді йому було 32 роки.

По приїзді у Лебедин Михайло Миколайович купив дерев'яний будинок поблизу Миколаївської церкви ... **{см. коментарий к [66]. ПАЕ}**

На жаль, могила поета не збереглася, разом з іншими її було знищено у тридцяті роки. Відомо що помер він 25 грудня 1862 року. Про це знайшла запис в Сумському архіві правнука поета Н. Б. Шептій ...

З обласного архіву люб'язно надіслали копію документів про записи метричної книги Миколаївської церкви в Лебедині, де зазначено дату смерті і похорон М. М. Петренка, а також формулярний список про службу повітового стряпчого, титулярного радника М. М. Петренка. Повідомлялось, що він брав участь у Кримській війні і мав за це бронзову медаль «В пам'ять про війну 1853-1856 р.р.». **{No comment. ПАЕ}** Жалування одержував 224 крб. 10 коп. сріблом, мав родове помістя у Слов'янську Харківської губернії – два будинки і при них 4 душі селян. Одружений був на дворянці Ганні Миргородовій. Мав чотирьох дітей: сина Миколу 1849 року народження, дочку Людмилу 1851 року народження, дочку Марію 1855 року народження і сина Євграфа 1857 року народження. **{Странно, редакція формулярного списку из Сумського архива, где указаны четверо детей ... Полагаю, это ошибка автора, но на всякий случай проверю. ПАЕ}** Всі нащадки поета жили і працювали на Лебединщині ...

Похований М. М. Петренко на Покровському кладовищі у Лебедині. Старожили допомогли встановити місце поховання поета...». **{См. коментарий к [65]. ПАЕ}**

Журнал «Слово і час», 1993 г. – [70, с. 10-11]. В статтє С. Крыжановского сообщается:

«Для характеристики того, що ми знали про Михайла Петренка ще вчора, звернемося до найвічернішої на той час статті Г. А. Нудьги, яка також починається із застереження про бідність фактичних даних: «Мабуть, найповнішу біографічну довідку про нього знаходимо у А. Метлинського і вкладається вона в кілька рядків, які повністю наводимо тут: Петренко Михайло Миколайович, народився в 1817 році, проживав та вивчав мову і побут народу в м. Слов'янську та його околицях, Ізюмського повіту; закінчив навчання в 1841 р. в Харківському університеті, а потім поступив на службу по цивільному відомству ... ».

А що ж сталося сьогодні? З'явилася стаття «Його книжки ходили по руках» К. Шептія, в якій дано відповідь на багато питань біографії й творчості поета: ці відомості мають характер наукового відкриття. «Щойно з допомогою правнучки поета Наталі Петренко, – пише К. Шептій, – ми знайшли запис у метричній книзі лебединської Миколаївської церкви за 1862 рік, де повідомляється, що М. М. Петренко помер у м. Лебедині 25 грудня 1862 року у 45-річному віці, маючи чин колезького асесора ...» ...

Важливим доповненням до біографії поета є документальні дані про лебединський період – останні 14 років його життя. На той час він мав уже 32 роки, був одружений з дворянкою Ганною Миргородовою, в 1849 у них народився син Микола, а в 1851 р. дочка Людмила ...

Отже, сьогодні маємо послідовну, аргументовану, й датовану біографію Петренка, якої досі не було...».

Далее автор продолжает: «...Мало, дуже мало відомо про дитинство та юність поета, про життя в Слов'янську, навчання в університеті, зовсім нічого про його життя-буття протягом 1841-1844 років, до вступу на цивільну службу. Тепер знаємо більше про Лебединський період. Але не зберігся й архів поета, досить скупі й перекази родичів ...» [70, с. 15-16]. {С. Крыжановский писал это в 1993 году. Ситуация не изменилась и на сегодняшний день. Некоторые славянские авторы разыскали архивные материалы по Петренко (одна из распространенных фамилий), чему рады, но не знают, что с ними делать, потому составляют нелепейшие комбинации в надежде, что где-то что-то склеится. Есть только один выход – менять тактику. Учитывая, что этим вопросом в Славянске занимается организованная группа краеведов, необходимо выработать новую коллективную стратегию. Уверен, найдутся в Славянске краеведы, кто сможет с этой задачей справиться. ПАЕ}

«Encyclopedia of Ukraine», volume III, 1993 г. – [71, с. 859]. Сдержанно и ничего нового о соотечественнике:

“Petrenko, Mykhailo, b 1817 in Slovianske, Izum county, Kharkiv gubernia, d ? Poet of the Kharkiv Romantic School. After graduating from Kharkiv University in 1841, he worked as a civil servant ...”

«Літературне Придінців'я», 1994 г. – [72, с. 13-17]. И. Овчаренко дает следующую биографическую справку о М. Петренко:

«...М. М. Петренко народився у 1817 році в Слов'янську і, як говорить його перший біограф А. Метлинський, «проживав та вивчав мову і побут народу в місті Слов'янську та його околицях». 1836 року М. Петренко вступив до Харківського університету і закінчив його 1841 року. Потім став працювати по цивільному відомству. В літературі, зокрема, вказується, що якийсь час він був наглядачем повітового училища в місті Лебедині (тепер Сумської області). Інших біографічних даних у літературі майже немає. Не залишилось навіть його портрета. ...

Надія Митрофанівна Корнієнко ... розповідала: «... Між річками Торець і Бакай находився колись вигін. Саме тут, за рішенням сходу міщан Слов'янська, 10 березня 1809 року безземельному дворянину Миколі Гавриловичу Петренку, тоді ще нежонатому, було відведено три десятини землі. ... Тут і почав господарювати Микола Гаврилович» ... » ...

На основі документів Харківського обласного архіву вони {Наталья и Константин Шептий. ПАЕ} подають копію рапорту виконуючого обов'язки стряпчого Вовчанського повіту М. М. Петренка від 31 травня 1848 року, у якому він просив Харківського губернського прокурора надати йому відпустку ... Отже, незаперечливим є те, що М. Петренко спочатку служив у Вовчанську, а потім у Лебедині. До речі, в їхньому листі говориться, що поет був одружений з дворянкою Анною Миргородовою. У них було двоє дітей: Микола і Людмила.

У листі автору цих рядків подружжя Шептіїв пишуть, що молодший брат М. Петренка Олексій навчався в Харківській губернській гімназії, але чомусь не закінчив її і пішов служити канцеляристом спочатку Бахмутського повітового суду, Харківської судової палати, а з 1849 року – секретарем міської ратуші в Слов'янську ... {см. коментарі к [53] и [58]. ПАЕ}

Більше 125 років про М. Петренка писали: дата смерті невідома. Тільки дякуючи зусиллям подружжя Шептіїв встановлена точна дата кончини поета. З Лебединської метричної книги за 1862 рік, вони встановили, що Михайла Миколайовича Петренка не стало 25 грудня 1862 року. Його останній чин – колезький асесор».

«Історія української літератури», 1994 г. – [73, с. 385]. В силу специфіки издания, у Д. Чижевского биографическая справка о Поэте предельно проста:

«Мих. Петренко (нар. 1817 р.)...».

«Літературна Сумщина», 1995 г. – [74, с. 119-121]. Небольшая статья В. Скакуна включает следующий биографический материал о М. Петренко:

«У місті Лебедині в 1849-1863 роках жив український поет-романтик прогресивного напрямку ... Михайло Миколайович Петренко (1817-1863). {Должен заметить, перевод на новый стиль даты смерти, не зная точной даты рождения, в данном случае просто нелогичен. ПАЕ} Тут він працював повітовим стряпчим (прокурором). У 1853 році йому було присвоєно чин титулярного радника, а пізніше – колезького асесора. В 1856 році нагороджений бронзовою медаллю «В память войны 1853-1856 годов».

Родом поет із міста Слов'янська, тепер Донецької області. Походив із небагатої дворянської родини. Рано залишився без батька. Початкову освіту здобув удома. Спочатку навчався в Харківській гімназії, а з 1836 по 1841 рік – в університеті на юридичному факультеті. Після закінчення університету працював у Харківській губернській палаті карного суду, а з 1847 по 1849 рік – секретарем повітового суду в місті Вовчанську ...»

У місті Лебедині на вулиці Щербакова, 4, зберігся будинок, в якому жив і помер Михайло Петренко...».

«Літературна Харківщина», 1995 г. – [75, с. 258]. Биография М. Петренко опублікована и в этом справочнике:

«Петренко Михайло Миколайович (1817, Слов'янськ, тепер Донецької обл. – 25.XII.1862, м. Лебедин Сумської обл.) – український поет-романтик. Навчався в Харківському університеті, який закінчив 1841 р. ...».

«І прадіди в струнах бандури живуть», 1995 г. – [76, с. 209]. В сборнике стихотворений новой информации по биографии М. Петренко нет:

«...Народився поет 1817 року (день народження невідомий) в місті Слов'янську, тепер Донецької області. Навчаючись у 1836-1841 роках у Харківському університеті, перебуваючи в полоні фольклорно-літературних зацікавлень...».

«Історія українського письменства», 1995 г. – [77, с. 352]. В переиздании книги С. Ефремова, как и ранее, о биографии М. Петренка сказано кратко:

«...Михайло Петренко (народ 1817 р.)».

«Історія української літератури ХІХ століття (у трьох книгах). Книга друга», 1996 г. – [78, с. 88]. Новые факты из жизни Поэта не появились:

«Перші вірші Михайла Миколайовича Петренка (1817-1862) ... У рік свого літературного дебюту М. Петренко закінчував юридичний факультет Харківського університету. Далі працював у судових установах Харкова, Вовчанська, Лебедина (в останньому й помер) ...».

Газета «Демократична Україна», 1995 г. – [79]. В небольшой статье высказаны некоторые соображения относительно биографии Поэта:

«...Його батьки – зубожілі дворяни, володіли двома будинками (чи хатами) на вигоні між річками Бакаєм і Торцем та мали в себе чотири душі кріпаків. А ще в них підростало два сини – Петро і Олексій ... От і довелось Михайлові Петренку самотужки пробиватися чиновницькими шаблями в житті. ... {Итак, Михаил, Петр и Алексей. Простая гипотеза... Любо́й автор имеет право на гипотезы... Или опечатка? Остается ждать результатов чьих-то сложных исследований. А вдруг попал? Чем больше попыток, тем выше вероятность попадания (извините, совпадения). См . [88]. ПАЕ}

... Воно {...романтичне прагнення. ПАЕ} невзабарі згасло за канцелярською працею поміника {ошибка в статье. ПАЕ} столоначальника й колезького секретаря губернської палати карного розшуку, а згодом – уже на периферії: діловодом у повітовому суді Вовчанська та старшим писарем у Лебедині. Така крута зміна в безталанній долі Михайла Петренка,

напевне, викликана переслідуваннями в краю ідей слов'янського товариства, які, на думку генерала Г. І. Бібікова, **{ошибка в статье. ПАЕ}** стали особливо розквітати на Слобожанщині, «завдяки поезії простонародною мовою та намаганням відтворити ніколи не існуючу українську народність». **{Странная цитата. Приведу цитату из докладной записки Д. Г. Бибикова для сравнения: «Окончившееся дѣло о Славянском обществѣ, не имѣло въ краѣ никакого развитія, – идеи, его образовавшія принадлежатъ къ тѣмъ, которыя съ давнихъ поръ, начали развиваться въ Малороссіи – особенно в Харьковскомъ Университетѣ, сколько сочиненіями на простонародномъ языкѣ, столько же и направленіемъ, къ созданію никогда не бывшей Украинской народности ...».** ПАЕ} 3-поміж підозрілих творів стояли вірші Петренка поруч з «Кобзарем».

Працюючи аж до смерті 1862 року в глухому закуті, поет мало писав через господарські негаразди: доглядав свою садибу, виховував двох дітей – сина Миколу й доньку Людмилу. Влітку 1859 року йому пощастило побачитися з Тарасом Шевченком, який переписав той «космічний» вірш для свого альбому ...». **{Встречались они или нет, предстоит еще разбираться. Однако, есть в литературе упоминание, что Т. Шевченко переписал себе стихотворение в 1848 году. См. например, Приложение 6, статья «Михайло Миколайович Петренко. Третя прижиттева редакція вірша «Дивлюсь я на небо ...»?». Кстати, см. [88] также. ПАЕ}**

«Енциклопедія українознавства», 1996 г. – [80, с. 2031]. Несмотря на появление новых сведений о Михаиле Петренко, до переиздания они не дошли:

«Петренко Михайло (1817-?), поет-романтик родом з м. Слов'янського на Харківщині після закінчення Харківського Ун-ту (1841) служив у різних відомствах. ...». **{Скорее всего это связано с тем, что материалы из архивных находок публикуются, как правило, в периферийных изданиях локального характера, да еще и малым тиражом. ПАЕ}**

«Сумський календар `97», 1996 г. – [81, 93-94]. В статті Н. Садивнычєй, вышедшей к 180-летию рождения М. Петренко, говорится:

«Довгий час про життя М. Петренка не було майже ніяких відомостей. Та й ті, що є зараз, часто-густо заперечують одна одну. Більш-мени достовірно відомо, що народився Михайло Миколайович 1817 р. в Слов'янську. Навчався у Харківському університеті (1837-1814), **{в тексті опечатка. ПАЕ}** ... Після закінчення навчання служив у Харківській палаті кримінального суду спершу старшим помічником столоначальника, а потім столоначальником, та секретарем Вовчанського повітового суду. З 6 липня 1849 р. – повітовий стряпчий у Лебедині. Тут він прожив більше 13 літ, тут помер і похований. До нині зберіглася хата родини Петренків. Місце могили, на жаль, не встановлене. ».

«Йому жити в віках (Михайло Петренко)», 1997 г. – [82]. Известный журналист и писатель Иван Овчаренко своей книгой пополнил список достаточно объемных работ о Михаиле Петренко. По-видимому, это первое специальное издание посвященное анализу биографии Михаила Петренко, хотя, если быть точным, следы аналитического подхода в разной степени в этом вопросе прослеживались и ранее.

Его книга не осталась незамеченной для читателей, содержит информацию по биографии Петренко, потому подлежит анализу в рамках проводимого исследования.

В «Слові до читачів» правнучка поета Наталія Петренко-Шептий повідомляє:

«...Є архівний документ про те, що Харківський губернський прокурор тричі відмовляв М. Петренкові, який тоді був секретарем у Вовчанському суді, відвідати хвору матір у Слов'янську...

З метричної книги в Сумському обласному архіві ми встановили дату смерті поета – 25 грудня 1862 року, – а також подальшу долю його гарної дружини – Анни Євграфівни Миргородової та їхнього сина Миколи...» [82, с. 3].

«...Далі Надія Митрофанівна **{Корнієнко Н. М. .ПАЕ}** розповідає:

– Батько М. Петренка оселився в нашому краї в ті часи, коли на півдні України ще збереглися деякі назви від минулих татарських набігів. Правий берег Торця часто називали «диким полем», а гирло невеличкої річки Бакай, що впадала в Торець, звалося улус ует Бокайс, що означало «стоянка біля брудної ями». Між річками Бакай і Торець була прекрасна низина – вигін.

Саме тут за рішенням сходу міщан Слов'янська 10 березня 1809 р. (за старим стилем) було відведено безземельному «личному дворянину», тоді ще не одруженому, Миколі Гавриловичу Петренку 3 десятини землі під оселю ...

У 1817 році в сім'ї Петренків народився первісток – Михайло, а пізніше – Павло і Олексій. До речі, Олексій у 1849 році працював секретарем Слов'янської городової ратуші, одержував мізерну зарплату – 51 карб. 48 коп. на рік. До того ж він учився в харківській губернській гімназії, але її не закінчив і з 1838 року пішов служити. Був сперше канцеляристом у Бахмутському повітовому суді, а потім – у Харківській палаті кримінального суду ...{И вновь Павел и Алексей в статье И. Овчаренко. ПАЕ}

Знавець творчості М. Петренка Григорій Нудьга у своїх здогадках пише: «Мабуть, ще в школярські роки він утратив батька, який загинув десь на чужині, далеко від сім'ї. Цьому факту присвятив вірш «Батьківська могила», написаний з почуттям глибокого жалю і уболівань за «милих татом»...» ...

З розповідей правнуків Петренка відомо, що він навчався спочатку в Слов'янську...{Автор не указывает кто именно рассказывает, потому за многозначительностью этой фразы не видно «точки опоры». ПАЕ}

Відомо, що сім'я Писаревських виїхала з Харкова у 1833 році, а Петренко до університету вступив у 1836 році. Отже, виходить, що до гурту Писаревських він належав ще будучи учнем гімназії у Харкові ...

Досі невідомо, де перебував М. Петренко наступних три роки після закінчення юридичного факультету Харківського університету в 1841 році. З матеріалів Харківського обласного державного архіву відомо, що 13 червня 1844 року його було призначено на посаду канцелярського чиновника в Харківську палату карного суду. 14 серпня п. р. він був затверджений у чині губернського секретаря, а 19 вересня того ж року був призначений старшим помічником столоначальника. ... підвищення по службі продовжувалось, 6 липня 1845 року він виконує обов'язки столоначальника, а з 17 серпня 1846 року – уже столоначальник карного суду, там же йому був присвоєний чин колезького секретаря.

Невідомою залишається причина падіння кар'єри М. Петренка, який з 17 жовтня 1847 року одержав призначення на посаду секретаря Вовчанського повітового суду. Дехто з дослідників життя і творчості поета гадає, що це сталося в зв'язку зі справою Кирило-Мефодіївського братства на тій підставі, що в знайдений відомим шевченкознавцем П. Журом доповідній записці Харківського {так у автора. ПАЕ} генерал-губернатора Д. Г. Бібікова цареві поряд з іншими винуватцями називались імена Т. Г. Шевченка і М. М. Петренка...

З 6 липня 1849 року М. Петренко працював повітовим стряпчим у Лебедині. Був одружений з дворянкою Анною Євграфівною Миргородовою. Тут у них народилися діти: сини Микола і Євграф та доньки Людмила, Варвара і Марія.

У Сумському обласному архіві зберігається формулярний список про службу повітового стряпчого М. М. Петренка, де вказується, що Михайло Миколайович брав участь у Кримській війні і нагороджений бронзовою медаллю «В пам'ять о войне 1853–1856 гг.». Залишається неясним, чому він потрапив у Крим: пішов добровольцем чи мобілізований як офіцер запасу. {И. Овчаренко упорно продолжает причислять М. Петренко к участникам Крымской войны, хотя, как никто другой должен был бы знать реалии. ПАЕ}

Місцеві краєзнавці встановили, що в місті Лебедині Сумської області, по вулиці Димитрова, 12 (поблизу Миколаївської церкви) зберігся будинок, куплений Петренком, в якому проживала його родина...

М. Петренко було переведено до повітового міста Лебедин, тепер Сумської області. Про це він 1849 року доповідав рапортом Харківському губернському прокуророві: «Вашему Высокоблагородию имею честь донести, что по прибытии мною в город Лебедин в исправление должности уездного стряпчего вступил сего июля 6 числа. Уездный стряпчий Петренко»...

Тільки в 1853 році Петренку було присвоєно чин титулярного радника ...

... чому ж ми про М. Петренка так мало знаємо? Мабуть, тому що він був тоді непересічною службовою особою царської Росії, а після революції 1917 року про таких, як він, та ще й українського письменника, звичайно, не можна було згадувати,

а тим більше популяризувати. Чи не тому Михайло Петренко потрапив у число маловідомих українських поетів? ...

Більше 125 років про М. Петренка писали: дата смерті невідома. У «Шевченківському словнику» вперше в літературі було вказано, що він помер не раніше 1864 року. **{см. також коментарій к [44, с. 102]. ПАЕ}** Як виявилось, це була прикра неточність. Дякуючи зусиллям подружжя Шептіїв, встановлена точна дата кончини поета. З Лебединської метричної книги за 1862 рік вони встановили, що Михайла Миколайовича Петренка не стало 25 грудня 1862 року. Його останній чин – колезький асесор. ... Документальна знахідка Шептіїв також спростовує твердження донецького критика Є. Волошка, опубліковане в книзі «Донбасс: писатель и время» про те, що «автор заменитой «Недоли» («Дивлюсь я на небо та й думку гадаю ...») украинский поэт М. Петренко умер в родном Славянске ... » [82, с. 9-19].

«...А «білих плям» у біографії поета-романтика ще дуже й дуже багато. Назву лише кілька найбільш значних, на які, на жаль, досі немає відповіді.

1. Понад століття говориться в літературі, що портрет М. Петренка не зберігся... Перш за все посилено розшукувати всілякі документи, спогади, фотографії, що стосуються Петренка, скрізь: у Слов'янську і Лебедині, в Харкові, Донецьку і Сумах, а також в архівах колишнього Міністерства юстиції царської Росії ...

2. У літературі немає ніяких відомостей про матір поета (прізвище, ім'я по батькові, роки її життя, соціальне походження).

3. Досі невідомо, якого дня і місяця народився Петренко.

4. Зараз у Слов'янську називають кілька місць, де, за переказами, знаходилася садиба Петренків і ті будинки, про які веде мову відомий літературознавець з Санкт-Петербурга П. Жур (хутір Торецький, вулиці Ізюмська і Шевченка). Ці факти потребують деталізації.

5. Чому М. Петренко навчався саме в Харківській гімназії?

6. Де з 1841 по 1844 роки перебував поет, чим займався з часу закінчення університету?

7. Чи збереглася могила М. Петренка у Лебедині?

8. Не віриться, що в архівах неможливо знайти документальні підтвердження про роботу брата поета – Олексія в Слов'янську на посаді секретаря міської ратуші з 1849 року. {Подтверждение о работе есть, да нет подтверждения, что Алексей Николаевич Петренко был братом Михаила Николаевича. ПАЕ}

Час невблаганно стирає минуле і завдання полягає в тому, щоб якомога швидше відповісти на названі питання, як і багато інших. Наш земляк вартий такої уваги і турботи. Це буде цінним внеском у розквіт культури нашої незалежної держави – України.» [82, с. 30-32].

Далее, в главе: «Основные даты життя і творчості поета» Иван Овчаренко компендиумально расставляет вехи в биографии и творчестве поэта:

«1809 – за рішенням сходу міщан Слов'янська «особистому дворянинові» Миколі Гавриловичу Петренку виділено під садибу три десятини землі між річками Тор і Бакай.

1817 – народився Михайло Миколайович Петренко. Він був старшим сином у сім'ї...

1836-1841 – навчався на юридичному факультеті Харківського університету ...

1844 – 13 червня – призначений канцелярським чиновником Харківської палати карного суду;

13 серпня – затверджений у чині губерньського секретаря;

19 вересня – призначений старшим помічником столоначальника.

1845 – з 6 липня виконує обов'язки столоначальника.

1846 – з 17 серпня – столоначальник карного суду, там же йому присвоєно чин колезького секретаря.

– Київський генерал-губернатор Д. Бібіков надіслав цареві доповідну записку в справі Кирило-Мефодіївського братства, у якій серед інших значилися імена Т. Г. Шевченка та М. Петренка.

1847 – 16 серпня призначений на посаду колезького секретаря Вовчанського повітового суду.

1848 – ... одружений з дворянкою Анною Євграфівною Миргородовою. Мали п'ятеро дітей: – Миколу 1849 р., Марію 1855 р., Євграфа 1857 р. н. та Людмилу і Варвару невідомих років народження. Є дані, що не всі вони вижили у дитинстві.

{см. Приложение 1. ПАЕ}

1849 – з 6 липня – повітовий стряпчий в м. Лебедин (зараз Сумської області), якийсь час працював наглядачем повітового училища.

– молодший брат М. Петренка Олексій, не закінчивши з невідомих причин Харківську губернську гімназію, почав працювати секретарем Слов'янської городової ратуші. {см. коментарии к [53] и [58]. ПАЕ}

1855-1856 – брав участь у Кримській війні, нагороджений бронзовою медаллю «В пам'ять о войне 1853-1856 гг.»... {No comment. ПАЕ}

1862 – 25 грудня М. М. Петренко помер у чині колезького асесора. Похований у м. Лебедин. » [82, с. 35-36].

«Слово і час», 1997 г. – [83, с. 21]. В небольшой журнальной статье О. Гончар писал:

«...Народився Михайло Миколайович Петренко 1817 р. в м. Слов'янську (тепер Донецької області). Під час навчання в Харківському університеті (1836-1841) він перебуває в атмосфері романтичних захоплень народною поезією ...

З 1849 р. М. Петренко служить судовим урядовцем (стряпчим) у м. Лебедині на Харківщині (тепер Сумська обл.); бере участь у 1855-1856 рр. в Кримській війні (був відзначений бронзовою медаллю). { No comment. ПАЕ} ... Помер М. Петренко 25 грудня 1862 р. в Лебедині, де й похований».

«Мистецтво України», 1997 г. – [84, с. 469]. Биографический справочник содержит следующую информацию:

«Петренко Михайло Миколайович (1817, м. Слов'янськ, тепер Донец. обл. – 25.XII.1862, м. Лебедин, тепер Сум. Обл.) – укр. поет-романтик. Закін. 1841 Харків. Ун-т. ...».

«В потоке лет. Стихи и проза», 1998 г. – [85, с. 81-90]. В. Пьянков в книжной статье, приуроченной к 180 годовщине со дня рождения М. Петренко, много внимания уделил его биографии:

«...Дата смерті поета-романтика – 25 грудня 1862 року, місце поховання Лебедин, колишньої Харківської губернії, тепер Сумської області...»

Народився М. М. Петренко в 1817 році, у місті Слов'янську, тепер Донецької області, в небагатій дворянській родині, до того ж багатодітній. Михайло був старшим сином у сім'ї. Поки батьки були живі, юнак закінчив гімназію у Харкові. Осиротілим навчався в Харківському університеті (на юридичному факультеті), який закінчив у 1841 році ... **{По крайній мере, мати Михайла була жива в студентські роки точно. ПАЕ}**

Після закінчення університету, як зазначив А. Метлинський, поет служив «по цивільному відомству». По якому саме й де – біографи не повідомляють ...

Вірш «Ходить хвиля по Осколу» написаний на Чернігівщині, і саме на початку 40-х років. А чи не міг М. Петренко служити в цій місцевості?

А чи не від того його вірші тужливі за рідним краєм, що він опинився бранцем під час Кримської війни 1853-1856 років, і був десь далеко? Припущення, здогадки, версії, однак все це пов'язане з життям поета-романтика.

З 13 червня 1844 року М. М. Петренко розпочав службу в Харківській губернській палаті карного розшуку. Він успішно долав чиновницькі сходинки і через три роки став столоначальником (чин губернського секретаря)...

16 серпня 1847 року М. М. Петренко обіймає посаду звичайного секретаря Вовчанського повітового суду, що на Харківщині ...

Прошло три роки, але ані в Харкові, ані в рідному Слов'янську М. Петренку не було дозволу працювати. **{Саме цікаве, автор навіть не намагається розглядати це як гіпотезу. Це може бути тільки припущення, не більше. ПАЕ}** 6-го липня 1849 року Михайло Миколайович обійняв посаду повітового стряпчого в Лебедині. Нове призначення – підвищення по службі, адже стряпчий – це урядовець при губернському прокурорі, який здійснював судовий нагляд і, по суті, вважався місцевим прокурором, законником.

Оселівся Михайло Миколайович з дружиною Ганною Євграфівною та малим сином Миколою в будинку коло Миколаївської церкви...**{Однак, хрестили Николу в Вознесенській церкві г. Лебедина. См. стр. 115-116 дослідження. ПАЕ}**

Лебединський період життя стряпчого Петренка тривав 13 років...

В родині М. М. Петренка зростало п'ятеро дітей: Микола, Людмила, Варвара, Марія та Євграф. Не всім судилося вижити. Постійно проживав у Лебедині старший син поета Микола Михайлович. Молодший син Євграф Михайлович за переказами мешкав у Гадячі. Про долю дочок поета відомості відсутні.

Нещасливо склалося життя Олександра, Михайла та Бориса, онуків поета: всі рано осиротіли, виховувалися в сім'ях родичів по материнській лінії. **{Был внук Борис – это понятно, внука Александра не было, но была внучка Александра. Внук Юрий рано умер, что же касается внука Михаила – здесь проблема, о таком пока никто не слышал и не было нигде упоминаний. ПАЕ}** Найменшому Борису Михайловичу (батькові моєї співрозмовниці) було лише чотири роки. Из трьох дітей найбільше рис дідівського характеру успадкував Борис Миколайович: любов до музики і народної пісні ...

Влітку 1918 року Лебедин окупували денікінці. Б. М. Петренку місцеві багатії запропонували очолити духовий оркестр, який би втішав окупантів. Петренко відхилив пропозицію земства й висунув свої умови: грати лише народну музику й для народу ...

За цю непокору Петренка було насильно мобілізовано до армії окупантів. На знак протесту онук поета покінчив життя самогубством ...

Доля правнучок поета склалася щасливо: обидві стали вчителями...».

Газета «Вісті», 1998 г. – [86]. Год спустья, И. Овчаренко написал статью, где упоминаются данные из биографии М. Петренко:

«...Амвросій Метлинський, одностудець по романтичній поезії М. Петренка, залишив нам біографічну довідку, якою супроводжував у «Южном российском сборнике» за 1816 рік 16 віршів М. Петренка у доробці «Думи та співи». На цю прижиттєву біографію потім будуть посилатись усі, хто писав про нашого і лебединського земляка. Ось її повний текст із збереженням правопису:

«Петренко Михаил Николаевич родился в 1817 году, и, большею частью, проживал и узнал язык и быт народный в городе Славянске и его окрестностях, Изюмского уезда; окончил курс учения в 1841 году в Киевском **{ошибка автора. ПАЕ}**

университете, и потом определенлся на службу по гражданскому ведомству...»...

Про самого М. М. Петренка мало що відомо і в Лебедині. А якщо і є якісь факти, то вони, як і в Слов'янську, потребують уточнення. Єдине, що встановлено, це роки народження його дітей: сина Миколи – 1849 р., дочок: Людмили – 1851 р., Марії – 1855 р. і сина Євграфа – 1857 р. Всі вони жили і працювали на Лебединщині. **{Совершенно необдуманное голословное утверждение. ПАЕ}**

У якому саме будинку проживав М. Петренко в Лебедині, відомості досить суперечливі. Називають три адреси: ... Всі три будинки знаходяться в одному місці: біля Миколаївської церкви. **{см. стр. 117. Вопрос о месте (местах) проживания М. Петренко в Лебедине открыт и ожидает исследования. ПАЕ}**

Михайло Миколайович, як відомо, прожив мало – 45 років і похований у Лебедині на Покровському кладовищі. **{См. комментарий к [65]. ПАЕ}** Як пише автору цих рядків Директор Лебединського художнього музею В. І. Кравченко, «Старожил Лебедина 86-річна Меланія Василюченко в 1993 році стверджувала, що сімейні поховання Петренків знаходились праворуч при вході на Покровське кладовище. Запам'яталось їй і фото М. Петренка в еполетах на одному з них. На початку 30-х років багато надгробків і самих поховань було знищено. Є дві цілком вірогідні версії (обидві належать нині покійній М. Василюченко): а) місцем поховання може бути одна з могил із старезним масивним і почорнілим хрестом; б) поряд із цією могилою знаходиться надгробок, де теж міг бути похований М. Петренко. На жаль, фото місця поховання М. Петренка немає ... **{Увы, место захоронения, показанное старожилками в 2012 году, никак не совпадает с описанием М. Василюченко. Может что-то изменилось. ПАЕ}**

25 грудня минає 136 років з дня кончини нашого земляка і земляка лебединців...».

«Українська література. Письмовий та усний екзамен», 1998 г. – [87, с. 155]. В книжній статті, помещен материал незадачливых авторов, предназначенный для учебного процесса.

О биографии Поэта здесь упомянуто так: «*Михайло Петренко (1817-?) ... Про життєвий і творчий шлях поета відомо небагато: народився 1817 р. в Слов'янську на Харківщині. Ще в школярські роки втратив батька, який наклав головою десь на чужині, шукаючи примарного щастя. З 1836 року навчався в Харківському університеті, який закінчив 1841 р.*». { **No comment, но чувствуется авторское видение. ПАЕ**}

Журнал «Народна творчість та етнографія», 2000 г. – [88, с. 125-126]. М. Шудря в своей статье сделал следующие биографические зарисовки по М. Петренко:

«Тривалий час не було відомо, де помер і похований автор знаменитої української пісні світової слави «Дивлюсь я на небо ...». Не так давно дослідникам вдалося встановити, що автор цієї пісні Михайло Петренко (1817-1862) останні роки свого життя працював старшим писарем у місті Лебедині в Слободській Україні, де зустрівся з Т. Г. Шевченком, а децю згодом помер і тут похований. {Согласно штатного расписания, в непосредственном подчинении уездного стряпчего был писарь. Автору подумалось, по-видимому, что у писаря в начальниках может быть только старший писарь. Впрочем, это один из примеров профессиональной фантазии. ПАЕ}

...Його батьки – зубожілі дворяни, володіли двома будинками (чи хатами) на вигоні між річками Бакаєм і Торцем та мали в себе чотири душі кріпаків. А ще в них підростало два сини – Петро і Олексій ... От і довелося Михайлові Петренку самотужки пробиватися чиновницькими шаблями в житті. ...{За пять лет см. [79] автор не изменил своего мнения о братьях Михаила Петренко: Петр и Алексей. ПАЕ}

Працюючи аж до смерті 1962 року {опечатка автора. ПАЕ} поет мало писав через господарські негаразди: доглядав свою садибу, виховував двох дітей – сина Миколу й доньку Людмилу. Влітку 1859 року йому пощастило побачитися з Тарасом Шевченком, який переписав той «космічний» вірш для свого альбома ...». {В 1876 году вышла статья в Львовском журнале и о ней см. публикацию в Приложении 6 «Михайло Миколайович Петренко. У пошуках біографічної істини.», где указывается, что ««космічний» вірш» попал в альбом Т. Шевченко чуть раньше, в 1848 году. См. [79] также. ПАЕ}

«Українська література у портретах і довідках», 2000 г. – [89, с. 240]. Здесь представлена следующая информация по биографии Поэта:

«Петренко Михайло (1817, м. Слов'янськ, тепер Донецької обл. – 25.12.1862, м. Лебедин, тепер Сумської обл.) – поет харківської школи романтиків.

Походив із дворян. У 1836-1841 рр. навчався в Харківському університеті. ... 1849 р. був призначений на посаду судового стряпчого (прокурора) у Лебедин. Учасник Кримської війни 1853-1856 рр., нагороджений бронзовою медаллю. ». {в очередной раз “no comment”. ПАЕ}

Журнал «Слово і час», 2000 г. – [90, с. 60-61]. В статті аналізується літературна помилка, допущена небрежними авторами, а біографічна справка виглядає так:

«Ніхто й ніколи не ставив під сумнів присутність в українській літературі Михайла Петренка (1817-?)...».

Газета «Новина», 2001 г. – [91]. Вийшла стаття Николая Петренка, где автор включил небольшую биографическую справку о Поэте:

«Михайло Миколайович Петренко народився в 1817 році (точніша дата невідома) в містечку Слов'янськ Ізюмського повіту Слобідсько-Української губернії, перейменованої в 1835 році в Харківську. ... Походив з небагатої дворянської родини. ... Ще в дитинстві Михайла батько залишив сім'ю і невдовзі помер десь на чужині...

Навчався М. Петренко спочатку в Харківській гімназії, а з 1836 по 1841 рік в університеті на юридичному факультеті там же в Харкові. ... По закінченні університету М. Петренко три роки перебував десь за межами України, а в червні 1844 року був призначений на посаду канцелярського чиновника в Харківську палату карного суду. До серпня 1847 року він впевнено піднімається службовими сходами. І раптом – падіння. З 16 серпня 1846 року він лише секретар Вовчанського повітового суду (людина з університетським дипломом!) ...

6 липня 1849 року Михайло Петренко був призначений на посаду Лебединського (тепер Сумської області) повітового стряпчого. Йому було вже 32 роки, він був одружений.

В серпні цього ж року у подружжя народився син Микола, а в 1851 році дочка Людмила. Впродовж усієї служби в Лебедині поет зазнав утисків з боку вищого начальства, в тому числі матеріальних (йому довго затримували підвищення в чинах)...

Як свідчить запис у метричній книзі Лебединської Миколаївської церкви, помер Михайло Миколайович Петренко в м. Лебедині 25 грудня 1862 року у 45 річному віці, маючи чин колезького асесора (це восьмий клас у таблиці про ранги, всього було 14 класів, найвищій – 1-й). Прах поета прийняла наша земля...».

«Зерна (Літературно-місцевий альманах українців Європи). Число 6-7», 2002 г. – [92, с. 229]. В этом европейском издании о биографии Поэта написано следующее:

«Останнього треба було тільки розшукати, як перед тим іще й місце смерті поета, вияснивши заодно її дату – занотуймо: 25 грудня 1862 року в Лебедині на Сумщині-Слобожанщині ...

Додають тут щось і просвітні «білі плями» біографії, ліквідацію яких і далі планує Овчаренко: «чим займався поет з часу закінчення університету» 1841-1844 рр., які причини значного адміністративного пониження із столоначальника карного губернського суду до колезького секретаря Вовчанського повіту (1847), а потім чи й не доостанку – повітовим стряпчим у Лебедині, – фактично заслання, без відпусток без дозволу (рапорти збереглись) провідати хвору матір, хоч між Сіверським Дінцем та Осолом не аж така далина...».

«Микола Пав'юк. Україна – життя моє. Т. 3. , 2002 г. – [93, с. 896-900]. В трехтомном сборнике, посвященном 75-летию Николая Пав'юка, земляки Поэта опубликовали статью по материалам подготовленной к изданию книги о Михаиле Петренко [94]:

«...У дожовтневій українській літературі, зокрема «Українській музи» Олекси Коваленка побіжно говорилося, що поет Михайло Петренко народився й провів свою юність у Слов'янську на берегах тихої річки Торець. Там він закохався назавжди у свою Слобідську Україну, полюбивши її степ, безкрає

й чарівне синє небо. На берегах Торця вслухався він в українську пісню, тужливу й мелодійну. Спогади про козаччину, нещодавно скасовану царицею Катерино, розповіді про недавні напади татар, знайдений скарб під час копання льоху збудили в юнакові поетичний талант. В тій же дожовтневій літературі, як правило, згадувалося, що виходили збірки «Сніп» і «Молодик» з окремими віршами Михайла Петренка. Далі було провалля. Провалля забуття. Майже ніхто, окрім хіба що сміливіцв-краєзнавців з рідного Петренкові Слов'янська до 1960-х років не спробував на серйозній науковій основі дослідити поетову біографію ... {Во-первых, публикации были. Например, в списке литературы этой книги приводятся лишь те, где упоминалась биография Поэта. Во-вторых, именно для того, чтобы показать, как авторами «цитируется»/преподносится упомянутая «Украинская Муза», приведу для сравнения полный текст из раздела, посвященного Михаилу Петренко. В изданиях 1908-го, 1973-го и 1993-го годов (мне на сегодняшний день известны только эти) текст не претерпел изменений:

«Родився в 1817 році в Славянському Харківськ. губ. Вищу освіту здобув у харківському університеті. На літературну ниву Петренко виступив у 1841 році, надрукувавши в збірнику «Сніп» (відання Корсуна) кілька ліричних поезій; потім було надруковано кілька його поезій в «Молодикові (1843) Бецького і в «Южном Русском Сборникъ» (1848), що видав Метлінський. В своїх ліричних поезіях Петренко здебільшого наслідував форму народніх пісень та зразки кращих тогочасних російських поетів: Лермонтова і Козлова. Майже всі поезії Петренка мають журливий елегічний тон; од їх віє якимсь смутком розчарованої життям душі, плачем за втраченою долею, за щастям... Мова чиста, досить плавна. Деякі його поезії зробились дуже популярними, покладені на музику і тепер скрізь співаються. Напр., «Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю». Коли вмер Петренко, докладно не відомо».

См. также [13], [42] и [68] и через них использованную в «Украинской Музе» литературу. ПАЕ}

У 1817 році в сім'ї Петренка народився первісток Михайло. В 1819 або 1820 роках народився Павло, а через короткий

проміжок – Олексій. {См. [41-1], [53], [58], [82] и др. А также см. **комментарии к аналогичному тексту в [94]. ПАЕ**}

Близько 1826-1830 рр. Михайло Петренко перебував в Ізюмі, вірогідно на навчанні в трьохкласному училищі цього міста. Далі йде навчання в Харківській губернській гімназії, де згодом буде навчатися його наймолодший брат Олексій... **{Видно, авторам повернулася фамилия Петренко и в Изюме. Рассказ это украсит, биографию М. Петренко – нет. См. комментарии к аналогичному тексту в [94]. ПАЕ}**

1836-1841 рр. – навчання на юридичному факультеті Харківського університету. Десять близько 1836-1838 рр згоріла у Слов'янську батьківська садиба. Настали скрутні часи для сім'ї Петренків. Олексій, брат поета, змушений **покинути** навчання в Харківській гімназії у 1838 році. Спочатку він був канцеляристом у Бахмутському повітовому суді, а потім у Харківській палаті кримінального суду. Остання відома згадка – Олексій Петренко працював у 1849 році секретарем Слов'янської городської ратуші ... **{аналогично [94]. ПАЕ}**

Період 1841-1843 років залишається темною плямою у житті поета. Найбільш ймовірно, що Михайло Петренко у цей час перебував головним чином вдома у батька в Слов'янську. Після пожежі родинний достаток настільки підупав, що Петренки змушені були збудувати мазанку. На руках у батька залишалися молодші діти – Павло й Олексій. Сім'я конче потребувала допомоги Михайла ... **{См. комментарии к аналогичному тексту в [94]. ПАЕ}**

1844-1849 роки достатньо повно висвітлені І. Овчаренком у книзі «Йому жити у віках» (Слов'янськ, 1997. За її матеріалами можна скласти хронологію життя Михайла Петренка за цей період:

1844 – 13 червня – призначений канцелярським чиновником Харківської палати карного суду;

1844 – 13 серпня – затверджений у чині губернського секретаря;

1844 – 19 вересня – призначений старшим помічником столоначальника;

1845 – з 6 липня виконує обов'язки столоначальника;

1846 – з 17 серпня столоначальник карного суду, там же йому присвоєно чин колезького секретаря;

1847 – Київський генерал-губернатор Д. Бібіков надіслав цареві доповідну записку в справі Кирило-Мефодіївського братства, у якій серед інших значилися імена Т. Г. Шевченка та М. М. Петренка.

1847 – 16 серпня (за іншими даними – 17 жовтня) призначений на посаду колезького секретаря Вовчанського повітового суду. {См. Приложение 1. ПАЕ}

1848 – ... У тому ж році Михайло Петренко одружується з дворянкою Анною Євграфівною Миргородовою. Від цього шлюбу вони мали п'ятеро дітей: Миколу 1849 р., Марію 1856 р., Євграфа 1857 р. н., та Людмилу і Варвару роки народження яких невідомі. Є дані, що не всі вони вижили у дитинстві.

3 6 липня 1849 року М. Петренко повітовий стряпчий в м. Лебедин (нині Сумська область), якийсь час працював наглядачем повітового училища. {См. коментарии к аналогичному тексту в [94]. ПАЕ}

У 1855-56 роках Михайло Петренко бере участь у Кримській війні. За це він був нагороджений медаллю «В пам'ять о войне 1853-1856 рр.» {Традиционно по comment. ПАЕ}

25 грудня 1862 року М. М. Петренко помирає. Поховано його у місті Лебедині. Могила, на жаль, до цього часу не розшукана. Лебединські дослідники встановили точне місце, де мешкав поет – це вулиця Димитрова, 12 (поблизу Миколаївської церкви) ...

Могили родини Петренків у вигляді комплексу поховань зберігались приблизно до початку 1950-х років. Вже після того, як територія, де вони знаходилися, була виділена під забудову в окрему земельну ділянку іншому власнику, їх зрівняли. ... За свідченням родичів Петренка було їх 6 або 5. Серед них й могила батька та матері поета, а також його рідного брата Павла. {Фальсифікація. См. коментарии к аналогичному тексту в [94]. ПАЕ}

Рідний онук М. М. Петренка Борис Миколайович загинув у 1919 році. ... Правнучка поета Н. Б. Петренко-Шептій доклала чимало зусиль, щоб знайти та опублікувати документи, які б висвітлили життя Михайла Петренка поза Слов'янськом. Вона ж встановила й точну дату його смерті » ... {См. [94, с. 60-62]. ПАЕ} Автор пісень «Дивлюсь я на небо ...» й «Взяв би я бандуру...» заслужив на кращу пам'ять про себе, ніж та, на

яку він приречений сьогодні». {Запаминим эту фразу. Такими словами авторы заканчивают статью. Как это воплощалось в жизнь авторами, см. далее [94] и [110]. Состояние вопроса требует решительного вмешательства. ПАЕ}

«Михайло Петренко «Дивлюсь я на небо ...»», 2002 г. – [94]. Творческий коллектив в составе А. Добровольского и В. Микушева выпустил книгу с интригующим подназванием – «Хронікально-документальна розповідь».

Эту работу рассмотрим более детально, потому как здесь появляется много новых фактов, персонажей с фамилией Петренко, и авторами предпринята попытка, обобщая новый материал, проанализировать род Михаила Николаевича Петренко.

В первой статье этой книги авторами предлагается следующая краткая вводная информация:

«Рід Михайла Петренка живе у Слов'янську вже принаймні два з половиною століття. Це твердження не є лишень черговою випадковою версією. Воно підкріплене кількома науковими статтями історика з м. Краматорська В. Коцаренка про розмежування територій, що були спірними між Кошем війська Запорізького та Слобідсько-Українською губернією у 1768-69 рр. Тоді у січні 1769 року в приміщенні Ізюмського комісарського правління зібрались старожили з військових обивателів – колишнього Ізюмського слобідського полку, що мали засвідчити приналежність до земель Слобожанщини території поблизу військової слободи Тор (Слов'янськ). Серед них ми знаходимо прізвище Петренко Івана. Звичайно, вік та рік народження цього козака зараз не встановиш, однак, вже 1769 року він вважався старожилом Тору, вибраним в числі чотирьох інших козаків від мешканців містечка. Одже, Петренки вже з початку XVIII століття жили у Слов'янську, найвірогідніше будучи козаками Торської сотні Ізюмського Слобідського полку ...

У Слов'янську, на батьківщині Петренка, історією його життя цікавилися давно. Так, ще до війни, на рубежі 20-30 років минулого століття місцевий краєзнавець А. І. Абрамов зробив записи, що носять форму родинних переказів, від Антона Костянтинівича Петренка, онука Павла Петренка, який в

свою чергу доводився рідними братом Михайлові Петренку. {Действительно, А. Абрамов сообщал о родном брате Михаила Петренко – Павле. Более ни о каких братьях, как впрочем и сестрах, у А. Абрамова не упоминается. По-видимому, речь шла о Павле Николаевиче, коли братья были родными ПАЕ}

Антон Костянтинович застав живим свого діда, який звичайно, добре знав обставини життя свого знаменитого брата. {На первый взгляд, звучит убедительно как аргумент, однако, дед Павел умер в 1880 году, а внук его Антон Константинович родился в 1887 году, как сообщают сами авторы. ПАЕ} Записи, що зроблені близько 80-х років по тому існують в чотирьох різних варіантах, кожен з яких органічно доповнює один одного. {Да, помнится такой подход уже был реализован. Правда, давно это было ПАЕ} В повному обсязі вони ніколи не друкувалися, й варіант, який пропонується читачеві, є максимально об'ємний. Прибрано лише повтори інформації ...» [94, с. 10].

Следующая глава этой книги построена на рассказе Антона Константиновича Петренко:

«...В 1815 году Славянская мещанская управа выделила участок земли – 3 десятины в устье речки Бакай и правой стороны речки Торец. Из записей в купчей крепости на имя дворянина Петренко Николая Гавриловича, под общим определением – «Хутор Торецкий».

Николай Гаврилович – мой прадед ...

1817 года в семье Петренко родился первый их сын Михаил ...

С осени 1827 г. отец определил Михаила к домашнему учителю – дворянину Яковенко ...

Дальше Михаилу пришлось познавать азы науки и подготавливаться в Харьковский университет от учительницы Бугровской ... {не уверен, что в десять лет родители Михаила уже готовили его в университет. Предстояла еще учеба в гимназии. Концепция поменялась, в Изюме Михаил не учился (см. [93])?. ПАЕ}

В 1836 году молодой Петренко поступил в Харьковский университет. {традиционная ошибка, впервые сделанная в работе [25] И. Овчаренко (ранее, кажется не встречал) и кочующая поныне. ПАЕ}

С отцом жил его младший сын – Павел (мой дед, 1820 г. р.) ...

Старший сын Павла – Константин (1853 г. р.) и его сестры, брат Иван дали многочисленное потомство Петренко, оставшихся жить на хуторе Черевковом – на земле своего деда и прадеда. В 1887 году в семье Константина Павловича родился сын Антон.

Он-то и собирал материалы про своего деда – поэта Михаила Петренко. Антон женился в 1913 году. В его семье тоже родился сын.

Умер Павел в 1880 году, а Константин – в 1910 году ...

В 1843 году умер отец Михаила (мой прадед), который похоронен в своей усадьбе ...

{давайте будем последовательны: умер отец Павла Ивановича. Может быть он и был отчимом Михаила Николаевича, но не надо заводить читателей в заблуждение своим словоблудием и подтасовками. ПАЕ}.

С конца 1848 года Михаила Николаевича не стало слышно. Как он жил потом и где умер – неизвестно ...» [94, с. 11-13].

На этом, глава, построенная на воспоминаниях Антона Константиновича Петренко, заканчивается. Далее авторы цитируемой книги с пониманием поднимают вопросы безусловно важные, ответы на которые позволили бы по крайней мере, расширить фронт поиска в области биографии М. Н. Петренко.

«... Вже після Великої Вітчизняної війни викладач Слов'янського педінституту Н. М. Корнієнко разом з студентами літературно-краєзнавчого гуртка зробила нові записи про життя поета у Слов'янську. Цікаво, що при цьому вони фактично повністю відрізняються від записів А. І. Абрамова.

{Полагаю, ничего удивительного в этом нет. Они описывали разные роды Петренко. В силу свойств человеческой памяти, информация о родах подперепуталась, что повлекло за собой проблемы, в которых местные знатоки до сих пор не могут разобраться. Вместо того, что бы подсобрать новых документов, позволяющих делать разумные выводы, они продолжают все дальше утопать в ими же разведенном болоте. ПАЕ} Так, з'являється точна дата виділення землі під забудову (10 березня 1809 р.), немає згадки про документ на землю, що в записі Абрамова іменується «Купчей крепостью».

... Вірогідно, їй як дослідниці {**Н. М. Корниенко. ПАЕ**} щастя усміхнулося більше, й рідні Антона Костянтиновича все ж таки показали документ про наділення трьох десятин землі за постановою міщан м. Слов'янська від 10 березня 1809 року безземельному «личному дворянину» Миколі Гавриловичу Петренку – батькові поета. На користь такого ствердження вказують спогади людей, що близько знали Н. М. Корнієнко. Як дослідниця й краєзнавець вона просто не могла від себе придумати такий суттєвий факт біографії Михайла Петренка.

Найкраще, звичайно, коли б вдалося знайти оригінал або, принаймні, копію вище згаданого документа, проте поки що зробити це не вдалося...{Здесь авторы правы. ПАЕ}

Досі не висвітлено в науковій літературі короткий період життя М. Петренка (близько 1825-30 рр.) між переїздом зі Слов'янська на навчання до Харківської гімназії. В історико-краєзнавчому нарисі М. Т. Дяченка «Ізюм» (Харків, 1963р.) є коротка згадка проте, що М. Петренко «...довгий чач жив в Ізюмі». Що саме він міг там робити, адже вік його на той момент був ще далеко не юнацьким, й Михайло потребував певної опіки? Ми висуваємо свою версію, яка здається нам цілком логічною Михайло Петренко після початкової грамоти, отриманої по-домашньому у Слов'янську, перед вступом до Харківської гімназії був відданий родиною до Ізюмського трикласного міського училища. Ізюм був тоді центром повіту (а перед тим полковим центром Ізюмського слобідського полку), там кутилися найбільш кваліфіковані освітні кадри, а від Слов'янська до повітового центру завжди було налагоджене добре сполучення...

Підтвердити або спростувати це твердження може лишень кропітка архівна робота сучасних дослідників. {**Задачи исследователям поставлены ... На что же уйдет «свободное от исследований время писателей»? Продолжим знакомиться с текстомПАЕ**}

Період 1844-1862 років досить добре досліджений в житті Михайла Петренка, а тому, щоб не повторюватися (про це 20-ліття читач може прочитати в кінці книги) висвітлимо лишень ті «білі плями», що лишилися у біографії поета досьогодні. Перш за все, це роки 1841-43. Даних про життя-

буття Петренка за цей період немає. Але є записи Абрамова, де зазначається, що в 1836-38 рр (ці дати у різних варіантах є різними) згоріла садиба його батька Миколая. Рід Петренків після цього дуже сильно збіднів (згадаймо, що найменший брат Михайла Олексій з невідомих причин кидає навчання у Харківській гімназії й з 1838 року йде служити канцеляристом у Бахмутському повітовому суді). З тих же записів відомо, що батько поета помирає у 1843 році. **{Так отец Поэта или отчим? То ли авторы тему теряют, то ли читателя путают ПАЕ}** Михайло, фактично як і інші його брати, потрапив на початку 1840-х років у дуже скрутне, як тепер кажуть, становище. Найвірогідніше, він повернувся після закінчення Харківського університету (1841) до родини батьків у Слов'янськ й активно допомагав своїй родині відновити втрачені життєві позиції. **{В дополнение к комментариям, по поводу совершенно нелогичных предположений, сделанных авторами в рассматриваемой публикации (см. комментарии здесь же в [94], далее), хочу поделиться еще и следующими соображениями. Авторы уверенно обыгрывают факт смерти отца Михаила (повторюсь, к Поэту этот человек прямородственного отношения не имеет), конечно же, придерживая в качестве аргумента тот факт, что стихотворение «Батькивска могила» вышел в сборнике И. Бецкого в 1843 году. Есть плохие новости для авторов: разрешение от цензуры по сборнику получено 10 сентября 1842 года, а учитывая скорости делоборота в те времена и т. п., стихотворение было написано как минимум еще годом-двумя раньше (может и за пять лет до опубликования). Так что не трогайте того Петренко, который умер в 1843 году и похоронен в усадьбе. Земля ему пухом. ПАЕ}** У Харків віддавати до друку свої вірші він міг як сам особисто, так і надсилаючи в листах до друзів по університетському життю, однак, сам у цей час проживав у Слов'янську й не був задіяний у громадському житті центру Слобожанщини. Тому то й не знаходять дослідники матеріалів про життя поета цього періоду. Ця версія здається нам найвірогіднішою. **{no comment. ПАЕ}**

Про період 1849-52 років (хвороба матері й якась тяжба в Ізюмському повіті) відомо ще менше. Можна лише припустити, що в 1849-52 рр. мати Михайла помирає й між братами починається процедура поділу родинної спадщини. Тяжба, що зайдана у документі під 1852 роком скоріш за все має відношення до цього процесу. На користь такої гіпотези говорить й те, що М. Петренко вказує на Ізюм, як місто, де йому треба терміново побувати, а саме на Ізюмський повіт, в межах якого тоді знаходився й нинішній Слов'янськ. ...» [94, с. 13-15]. {Цитата из документа от 19 февраля 1852 г. выглядит так: «Заведеная мною тяжба и домашние обстоятельства требуют личного моего нахождения в Изюмском уезде, посему имею честь покорнейше просить, дозволить мне воспользоваться отпуском ...». В Изюмском уезде – да, о необходимости срочно быть в Изюме – нет. Может у авторов есть другой документ?. ПАЕ}

Затем, вниманию читателей предлагается достаточно интересная глава «Доля нащадків Михайла Петренка». Материалы, здесь изложенные, включают много различных фамилий, потому ограничимся выборкой по всем упоминаемым Петренко, да так, чтобы смысл опубликованного не искажался, и было возможно попытаться проследить их родственные связи, если таковые имели место:

«...Петренко Алексей Филиппович, бывший дворянин ...
Петренко Антон Константинович ...» [94, с. 30, 34].

Далее авторы излагают свою версию по вопросам родства различных Петренко, не принимая во внимание очевидные несоответствия и пытаюсь объяснить их, не утруждая себя поиском убедительных аргументов.

«...Архівна справа О. П. Петренка {Олексія Пилиповича. ПАЕ} найбільша й найцінніша з точки зору подання джерельного матеріалу з історії роду М. Петренка, тож цитувати її будемо дуже часто...

... Почнемо з того, як висвітлено родинні гілки братів Михайла Петренка, Олексія та Павла.

Олексій Пилипович Петренко був нащадком (онуком) брата Михайла Петренка Олексія. Антон Константинович Петренко був, відповідно, онуком Павла Миколайовича Петренка. Це й

все, що було відомо донедавна...» [94, с. 37]. {Итак, Михаил Николаевич, Павел Николаевич и Алексей Николаевич (самый младший). В игру запущена карточка с именем «брат Михаила Петренко – Алексей». Алексей Филиппович – внук этого самого Алексея Николаевича. ПАЕ}

Далее, информация из протокола по делу Алексея Филипповича Петренко:

«... ваш отец {Филипп Дмитриевич. ПАЕ} совместно со своими братьями Петренко Федором Дмитриевичем и Петренко Степаном Дмитриевичем имели в Славянском районе ...» [94, с. 38]. {Стало быть имя деда Алексея Филипповича было Дмитрий, но никак не Алексей. В таком случае отец Алексея Филипповича должен был носить имя Филипп Алексеевича, ибо он сын Алексея – наименьшего брата Михаила Николаевича Петренко. Тем не менее, отца Алексея Филипповича зовут Филиппом Дмитриевичем (братья отца – Федор Дмитриевич и Степан Дмитриевич, см. текст выше). ПАЕ}

После чего, Алексей Филиппович Петренко добавляет, что «...Дядю моего отца звали Петренко Павел Иванович...» [94, с. 38]. {Эту фразу надо запомнить. Через несколько лет она приведет в восторг авторов ее же записавших. См. ПАЕ}

Несовпадения «по отчествам» очевидны, потому авторы сразу же, в следующей строке сообщают: «... Неспівпадіння «Івановича» з «Миколайовичем» на нашу думку є випадковістю (О. П. Петренко міг просто не знати справжнього «отчества» свого прадіда), або щось при записі протоколу наплутав слідчий ...» [94, с. 38]. {Попытаемся прояснить один вопрос. Дядю Алексея Филипповича звали Павлом Ивановичем. Дядя – это не обязательно брат отца, может быть и братом матери, например. И если говорим об «отчестве», то деда (не прадеда). Павел Иванович – дедовский уровень. ПАЕ}

Здесь же авторы напоминают, что:

«... Про брата поета Олексія Миколайовича Петренко було відомо, що той до 1838 року (орієнтовно) навчався в Харківській гімназії, а з 1838 року пішов служити спочатку канцеляристом Бахмутського повітового суду, а вже трохи згодом – до Харківської палати кримінального суду. Гімназію він не закінчив.

Остаточна згадка про нього – це робота у 1849 році на посаді секретаря Слов'янської городової ратуші.... На цьому дані про Олексія Петренка та його нащадків до недавнього часу обривалися» [94, с. 38]. {См. коментарії к [53] и [58]. ПАЕ}

Далее, в работе упоминается Петренко Тихон Алексеевич, но авторы уже не пытаются причислить его к изучаемому роду Петренко и это правильно. **{Не понятно, почему, но это разумно. ПАЕ}**

Бесспорно, их было много, кто носил фамилию Петренко, потому рассматриваемая тема сложна, но и захватывающе интересна. Не все они были родственниками, чаще однофамильцами, хотя и дальними родственниками они могли быть тоже. Однако сомнительность близких родственных отношений между упомянутыми в анализируемой книге Петренко очевидна. Поиск продолжается, и более аргументированные соображения будут изложены вскоре, надеюсь, уже в следующем переиздании этой работы.

Поисковый процесс идет, факты накапливаются и анализируются и иногда может показаться, что уже достаточно собрано материалов и пора сформулировать результат.

Конечно же, этот момент наступает, но, порой, надо еще доработать текущую рабочую версию и тогда продукт получит имя «Факт» и обретет долгую жизнь. Есть у фактов одно свойство – как «информационные единицы» они имеют долгую жизнь.

Генеалогия – это тонкая и деликатная тема, а в таких вопросах спешить непозволительно.

Продолжим анализ источника [94]:

«1. Можна вважати цілком достовірною інформацію про те, що провулок Набережний, 1, Черевківської селищної ради міста Слов'янська є місцем садиби родини М. М. Петренка. Саме там він народився і виріс, про що говорить матеріал А. І. Абрамова та архів Слов'янського Бюро технічної інвентаризації.

2. Могила батька Михайла Петренка ще до війни, як і могила його матері зберігалася родиною в саду своєї садиби. Після того, як сад було відібрано, могили були зриті. Отже, батько Михайла Петренка не загинув на чужині, невідомо де, а лежить

у своїй рідній Слов'янській землі. **{Так отец Поэта или отчим?. Я позднее сформулирую вопрос по поводу этой фразы. См [110]. А пока меня более занимает другой вопрос: автор действительно не понимает сути им же написанного, либо преследует другую задачу?. ПАЕ}**

3. *Ми скоріш за все вже ніколи не дізнаємося число і місяць народження Петренка, як і даних про його матір ...* **{Вопрос важный и я приложу усилия для нахождения ответов. ПАЕ}**

Будемо сподіватися, що ... лебединські дослідники, думаємо, встановлять хоча б приблизне місце його останнього спочинку. Ми ж, на теренах Слов'яничини стараємося зробити максимум й безумно раді, коли хтось доповнить, або виправить неточності, можливі у будь-якого, самого прискіпливого дослідника.» [94, с. 58- 59]. **{Как я понимаю, пришло время радоваться. ПАЕ}**

«...Узагальнена біографія поета. Хронологія родини Петренка у Слов'янську ...

Рід Петренків походить із Слобідських козаків Ізюмського повіту і мешкає у нашому місті не менше двох з половиною століть. Після скасування на Слобожанщині полкового устрою батько майбутнього поета вочевидь бере участь у військових кампаніях, за що й отримує «личное дворянство» ...

1817 рік – в сім'ї Петренка народився первісток Михайло. В 1819 або 1820 роках народився Павло, а через короткий проміжок Олексій **{Из записей А. Абрамова следует, что Павел родился в 1819г, однако, напоминаю, об Алексее в записях нет никаких упоминаний. ПАЕ}**

Близько 1826-1830 рр. Михайло Петренко перебував в Ізюмі, вірогідно на навчанні в трьохкласному училищі цього міста. Далі йде навчання в Харківській губернській гімназії, де згодом буде навчатися його наймолодший брат Олексій **{Со слов авторов, Михаил проживал в Славянске с рождения, если он там родился, примерно до 9 лет. Затем учеба и жизнь в Харькове. Конечно, он навещал родственников в Славянске. ПАЕ}**

1836-1841 рр. – навчання на юридичному факультеті Харківського університету. Десь близько 1836-1838 рр згоріла у Слов'янську батьківська садиба. Настали скрутні часи для сім'ї Петренків. Олексій, брат поета, змушений покинути навчання в Харківській гімназії у 1838 році. Спочатку він був канцеляристом

у Бахмутському повітовому суді, а потім у Харківській палаті кримінального суду. Остання відома згадка – Олексій Петренко працював у 1849 році секретарем Слов'янської городської ратуші ...

Період 1841-1843 років залишається темною плямою у життєписі поета. Ми пропонуємо свою версію: Михайло Петренко у цей час перебував головним чином вдома у батька в Слов'янську. Після пожежі родинний достаток настільки підупав, що Петренки змушені були збудувати мазанку. На руках у батька залишилися Павло й Олексій. Сім'я конче потребувала попомогти Михайла ... { Где был Павел в эти годы – сведений нет, но ему было около 21 года. Алексею было 18-20 лет в этот период. В этом контексте интересно звучит фраза «На руках у батька залишалися Павло й Олексій». В 16 лет А. Гайдар, говорят, полком командовал Не будем отвлекаться: Алексей работал за копейки (часто употребляемый факт, см тексты выше). Мне кажется семья Петренко сделала бы не совсем правильный выбор, если призвала строить мазанку юриста с университетским образованием, отпустив Алексея зарабатывать гроши. Образованный юрист в те времена мог быть более полезен для семьи, зарабатывая деньги на службе. Мазанку построили за несколько месяцев, а что потом? Бахча? Период требует документального описания, аргументированные гипотезы уместны также, а бредовые фантазии лучше попридержаться. ПАЕ}

1844-1849 роки достатньо повно висвітлені у книзі І. Овчаренка «Йому жити у віках» (Слов'янськ, 1997) й тому ми дозволили собі перенести у свою роботу складену ним хронологію за цей період життя Петренка:

1844 – 13 червня – призначений канцелярським чиновником Харківської палати карного суду;

1844 – 13 серпня – затверджений у чині губернського секретаря;

1844 – 19 вересня – призначений старшим помічником столоначальника;

1845 – з 6 липня виконує обов'язки столоначальника;

1846 – з 17 серпня столоначальник карного суду, там же йому присвоєно чин колезького секретаря;

1847 – Київський генерал-губернатор Д. Бібіков надіслав цареві доповідну записку в справі Кирило-Мефодіївського братства, у якій серед інших значились імена Т. Г. Шевченка та М. М. Петренка.

1847 – 16 серпня (за іншими даними – 17 жовтня) призначений на посаду колезького секретаря Вовчанського повітового суду. {См. Приложение 1. ПАЕ}

1848 – ... одружений з дворянкою Анною Євграфівною Миргородовою. Мали п'ятеро дітей: Миколу 1849 р., Марію 1856 р., Євграфа 1857 р. н. та Людмилу і Варвару невідомих років народження. Є дані, що не всі вони вижили у дитинстві.

1849 – з 6 липня – повітовий стряпчий в м. Лебедин (зараз Сумської області), якийсь час працював наглядачем повітового училища. {Мне пока не посчастливилось: нигде не могу найти подтверждение о том, что М. Петренко работал наблюдателем уездного училища. Прибыв в Лебедин, он немедленно приступил к исполнению служебных обязанностей. Об этом уже упоминалось в текстах, но может это была почетная «общественная нагрузка»? ПАЕ}

У 1855-6 роках Михайло Петренко бере участь у Кримській війні. За це він був нагороджений медаллю «В пам'ять о войне 1853-1856 гг.» {Традиционно, по coment .ПАЕ}

25 грудня 1862 року М. М. Петренко помирає. Поховано його у місті Лебедині. Могила, на жаль, до цього часу не розшукана. Лебединські дослідники встановили точне місце, де мешкав поет – це вулиця Димитрова, 12 (поблизу Миколаївської церкви) ...

Могили родини Петренків у вигляді комплексу поховань зберігались приблизно до початку 1950-х років. {Здесь уже о Славянске. ПАЕ} Вже після того, як територія, де вони знаходилися, була виділена під забудову в окрему земельну ділянку іншому власнику, їх зрівняли. ... За свідченням родичів Петренка було їх 6 або 5. Серед них й могила батька та матері поета, а також його рідного брата Павла. {Отца или отчима, либо просто однофамильца. Все это странные домыслы. Вопрос требует изучения. ПАЕ}

Рідний онук М. М. Петренка Борис Миколайович загинув у 1919 році. ... Правнучка поета Н. Б. Петренко-Шептій доклала чимало зусиль, щоб знайти та опублікувати документи, які б

висвітлили життя Михайла Петренка поза Слов'янськом. Вона ж встановила й точну дату смерті. » [94, с. 60-62].

Заканчивая анализ этой работы сообщая, *Хронікально-документальна розповідь* состоялась и работа (как впрочем и последующая работе 2002 года [110]) действительно содержит много документальных материалов. Вопрос лишь в том, какое отношение эти документы имеют к Михаилу Петренко и его родственникам. Вопрос очень непростой, но важность его очевидна. Так вот, этот коллектив авторов с задачей не справился, однозначно. Более того, та дезинформация, которая поступила в информационное пространство с их подачи, без сомнения принесет еще немало вреда. Насколько велик этот вред – отдельный вопрос, хотя понять его под силу не только специалистам, занимающимся изучением общественного сознания и формированием общественного мнения.

Газета «Життя Лебединщини», 2002 г. – [95]. Следуя принципу, положенному в основу этого исследования, приведем и статью В. Дудченко, где лишь вскользь говорится о М. Петренко:

«Саме тоді {1859 г. (по контексту). ПАЕ} Петренко служив у Лебедині стряпчим, тобто помічником прокурора...».

Газета «Літературна Україна», 2003 г. – [96]. В. Чемерис опубликовал красивую статью о песне М. Петренко, где мельком упоминает традиционный биографический сюжет:

«...А згадаймо хоча б Михайла Миколайовича Петренка, чие 185-ліття від дня народження відзначили на його батьківщині, на Донеччині, в містечку Слов'янську ... Так ось у цьому старовинному містечку і народився Михайло Петренко...».

«Труди і дні Кобзаря», 2003 г. – [97, с. 363-364]. И в этой книге ленинградского исследователя есть небольшое упоминание о Поэте:

«Є відомості, що під час перебування в Лебедині Шевченко зустрічався з поетом М. М. Петренком, який там служив повітовим стряпчим ...».

«Історія української літератури» Д. Чижевського, 2003 г. – [98, с. 438]. И в этом переиздании (по Нью-Йоркскому изданию 1956 года) биографическая справка о Поэте не претерпела никаких изменений:

«Мих. Петренко (нар. 1817 р.)...».

«Сумщина в іменах», 2003 г. – [99, с. 348]. В энциклопедическом справочнике помещена краткая биографическая справка о М. Петренко:

«Петренко Михайло Миколайович (1817, м. Слов'янськ, нині Донецької обл. – 25.XII.1862 (б.І.1863), м. Лебедин, похований на Покровському кладовищі.) – поет. Нар. у дворянській сім'ї. Закінч. Харківську гімназію, юрид. ф-т Харківського ун-ту (1836-1841). Служив у Харківській палаті кримінального суду, ст. помічником столоначальника, столоначальником, секретарем Вовчанського повітового суду. З 6(18).VII.1849 – повітовий стряпчий у м. Лебедин...».

«Слов'янський сокіл (Михайло Петренко)», 2004 г. – [100, с. 9-67]. Книга И. Овчаренко пополнила список достаточно больших работ о М. Петренко. О биографии Поэта здесь сказано следующее:

«...У міській газеті було відразу вміщено інформацію в кільканадцять рядочків, яка, пам'ятаю, починалася словами: «Чи знаєте ви ..., що 1817 року в Слов'янську народився український поет Михайло Миколайович Петренко, який проживав і вивчав мову і побут свого народу в нашому місті та його околицях?..»

{ Так И. Овчаренко рассказывает о своих исследованиях по М. Петренко, начатых еще в 1955 году. ПАЕ}.

Як твердить П. Жур, «М. Н. Петренко походив из личных дворян. В г. Славянске (Харьковщина) за ним и другими наследниками числилось два дома и при них четыре души крестьян». «Личный дворянин» – на відміну від природженого, успадкованого дворянства, давалось чиновникам 14-го-9-го класів (за Петровським табелем про ранги) без права спадкоємства. Таким чином, Михайло Петренко вже не був дворянином. У той же час його батько – Микола Петренко, безперечно, був знаною особою, в тодішньому Слов'янську – місті, яке являло собою щось середнє між містечком і селом ...

З книг я дізнався, що ніякого сенсаційного відкриття ми не зробили, що про Михайла Петренка немало писали у дожовтневій літературі і в перші роки після 1917 року...

Надія Митрофанівна Корнієнко розширила відомості про родину Петренків. Разом з А. І. Абрамовим і студентами педінституту вони дізналися, що з роду Петренків залишилася правнучка поета по братові Світлана Анатолівна Петренко, яка проживала в Слов'янську, і Антон Костянтинівич Петренко. Він жив у Краматорську. **{Світлана Анатольевна? Інтересно. ПАЕ}**

«...Далі Надія Митрофанівна розповідає:

– Батько М. Петренка оселився в нашому краї в ті часи, коли на півдні України ще збереглися деякі назви від минулих татарських набігів. Правий берег Торця часто називали «диким полем», а гирло невеличкої річки Бакай. Між річками Бакай і Торець була прекрасна низина – вигін. Саме тут за рішенням сходу міщан Слов'янська 10 березня 1809 р. (за старим стилем) було відведено безземельному «личному дворянину», тоді ще не одруженому, Миколі Гавриловичу Петренку 3 десятини землі під оселю...

...У 1817 році в сім'ї Петренків народився первісток – Михайло, а пізніше – Павло і Олексій. **{см. предыдущие комментарии по Павлу и Алексею, например, [93]. ПАЕ}** До речі, Олексій у 1849 році працював секретарем Слов'янської городової ратуші, одержував мізерну зарплату – 51 карб. 48 коп. на рік. До того ж він учився в харківській губернській гімназії, але її не закінчив і з 1838 року пішов служити. Був сперше канцеляристом у Бахмутському повітовому суді, а потім – у Харківській палаті кримінального суду ...**{см. предыдущие комментарии по Алексею ранее. ПАЕ}**

... А нещодавно з люб'язної допомоги старшого наукового співробітника Слов'янського краєзнавчого музею А. В. Шамрая я ознайомився з рукописом відомого краєзнавця А. І. Абрамова (1898-1972), в якому вміщено розповіді родича поета – Антона Костянтинівича Петренка.

Записи цінні тим, що наводять подробиці з життя родини Петренків, записані на місці колишньої їх садиби, а також називають учителів малого Михайла. Історію кохання юного

Петренка він пов'язує з донькою поміщика Арцибашева, а не Марченка, як це твердять записи Н. М. Корнієнко. **{Скорее всего о разных Петренко они писали, как я уже сообщал. Либо влюбчив был Михаил ПАЕ}**

Упевнений, що оприлюднення розповіді А. К. Петренка допоможе майбутнім біографам остаточно віднайти достовірні факти з життя нашого земляка.

Запис подається скорочено:

«Слов'янська міська управа виділила землю площею 3 десятичини в гирлі річки Бакай і правого берега Торця, як говорилось у купчій, дворянинові Миколі Гавриловичу Петренку. Це мій прадід. На одержаній землі він збудував дім, хлів, конюшню, погріб і колодязь. На решті вільної площі він посадив фруктовий сад. ... Через річку Бакай було прокладено міст, а за ним знаходилась економія Марченка – єдиного сусіда М. Г. Петренка ...

Як відомо, 1817 року в подружжя Петренків народився первісток – Михайло. Втоді його батько почав займатись баштанництвом. Землю орендував у свого сусіда Марченка. Зібраний урожай кавунів і динь, а також сіль, куплену у місцевих солеварів, Микола Гаврилович продавав у навколишніх містах.

Коли Михайлу виповнилось 8 літ, його батько брав із собою на баштан, де перебували до пізньої осені. Повернувшись додому, він розповідав своїй матері і молодшому братові Павлу, майбутньому моєму дідові, як він ночував у курені, спостерігав за зорями, слухав спів птахів.

{Об этом в записях А. Абрамова не говорится. А где же Алексей? К тому времени уже должен был родиться. ПАЕ}

З осені 1827 року батько віддав Михайла на навчання домашньому вчителю – дворянину Яковенку, що проживав на лівому березі річки Торець. До вчителя Михайло їздив човном, а зимою ходив по льоду або кладкою – по дошках через брід проти Білухи. Під час хуртовини і великих морозів хлопець жив у родині Яковенків. **{А как же Изюмская школа? В работе [93] славянские авторы предполагают, что Михаил в период 1826-1830 проходил обучение в трехклассном училище в Изюме. Из материалов текущей статьи И. Овчаренко следует, что если уж и обучался Михаил в Изюме, то с осени 1829 года (было ему 12 лет). Поздновато уже было начинать обучение в училище. ПАЕ}**

Від першого свого вчителя – Яковенка – Михайло перейшов навчатися до Бугровської, яка жила в місті, неподалік від Сінної площі. Тут він готувався до навчання в Харкові ...

... Михайло закохався у дочку поміщика Арцибашева, що неподалік від учительки Бугровської. Про відносини доньки з Михайлом дізналися рідні дівчини і суворо заборонили зустрічі з юнаком.

У 1838 році, коли Михайло вже другий рік навчався в університеті, у його батьків сталося нещастя: згоріла хата. Батки дуже збідніли і не могли допомогати синові-студенту, а він все рідше й рідше приїжджав додому. З батьками у той час проживав менший син – Павло. {Где же Алексей? К тому времени он уже был взрослым парнем. ПАЕ} На місці згорілого будинку Петренки звели маленьку хату із цегляною підлогою з хворостяним димоходом, обліпленим глиною.

У 1843 році помер батько поета. Він похований на своїй садибі.

З кінця 1848 року від Михайла Миколайовича до рідні у Слов'янську ніяких новостей не було».

{Не было с кем переписываться. Да и вообще, откуда эта информация? Из каких-то достоверных источников? ПАЕ}

Виходить, твердження ряду біографів М. Петренка, що його батько загинув десь на чужині, не відповідає дійсності, а вірші «Батьківська могила» є всього-на-всього художнім витвором ...

{Художественным вымыслом есть выведенная автором фраза. Полагаю, комментарии приведенных даже в [94] достаточно понять с какой «исследовательской» школой мы имеем дело. Некоторые современные славянские следопыты нуждаются в экстренной помощи. У них есть желание работать, но этим все и исчерпывается. Я думаю, им необходим перерыв в кипучей деятельности, от которой нет пользы никому, кроме них самих. Лучше воздержаться от «исследований», например, до 200-летия со дня рождения Михаила Петренка, копить материалы и думать ... думать ... думать. Со своей стороны обещаю разумную информационную поддержку. ПАЕ}

З розповідей правнуків Петренка відомо, що він навчався спочатку в Слов'янську. П. А. Грабовський, який збирав відомості

про М. Петренка в Харкові в другій половині XIX століття, писав, що Петренко «входив до літературного гуртка, який збирався в сім'ї Писаревських, і головним об'єктом їх інтересів була народна пісня та література».

Відомо, що сім'я Писаревських виїхала з Харькова у 1833 році, а Петренко до університету вступив у 1836 році. Отже, виходить, що до гурту Писаревських він належав ще будучи учнем гімназії у Харкові...

Досі невідомо, де перебував М. Петренко наступних три роки після закінчення юридичного факультету Харківського університету в 1841 р. З матеріалів Харківського обласного державного архіву відомо, що 13 червня 1844 року його було призначено на посаду канцелярського чиновника в Харківську палату карного суду. 14 серпня п. р. він був затверджений у чині губерньського секретаря, а 19 вересня того ж року був призначений старшим помічником столоначальника. Подружжя Шептіїв указує, що підвищення по службі продовжувалось. 6 липня 1845 року він виконує обов'язки столоначальника, а з 17 серпня 1846 року – уже столоначальник карного суду, там же йому присвоєний чин колезького секретаря.

Невідомою залишається причина падіння кар'єри М. Петренка, який з 17 жовтня 1847 року одержав призначення на посаду секретаря Вовчанського повітового суду...

З 6 липня 1849 року М. Петренко працював повітовим стряпчим у Лебедині. Був одружений з дворянкою Анною Євграфівною Миргородовою. Тут у них народилися діти.

У Сумському обласному архіві зберігається формулярний список про службу повітового стряпчого М. М. Петренка, де вказується, що він був нагороджений бронзовою медаллю «В пам'ять о войне 1853-1856 гг.». Нею нагороджувались дворяни і ті, хто за службовим становищем сприяв перемозі у Кримській війні. Місцеві краєзнавці встановили, що в місті Лебедині Сумської області, по вулиці Щербакова, 4 (поблизу Миколаївської церкви) зберігся будинок, куплений М. Петренком, у якому він проживав із своєю родиною...

... М. Петренка було переведено до повітового міста Лебедин, тепер Сумської області. Про це він { **М. Петренко. ПАЕ** } 1849 року доповідав рапортом Харківському губерньському прокуророві ...

Офіційно стряпчі при судах були помічниками прокурорів і захисниками казенних інтересів, а також служили радниками прокурора, мали право вимагати всілікі справи, що стосувалися казни, малолітніх та ін. Вони наглядали за збереженням порядку, щоб нікому не завдавалося утисків і виконувалися всі закони. ... Тільки в 1853 році Петренку було присвоєно чин титулярного радника.

Що значило на практиці таке підвищення? Титулярний радник – у дореволюційній Росії – цивільний чин 9 класу, який давав право на особисте (неспадковане) дворянство, яке мав, як було сказано раніше, його батько Микола Гаврилович. Отже, син також утвердив себе, принаймні в Лебедині, відомою і знатною людиною того часу. Виникає запитання: чому ж ми про М. Петренка так мало знаємо? Мабуть тому, що він був тоді непересічною службовою особою царської Росії, а після революції 1917 року про таких, як він, та ще й українського письменника, звичайно, не можна було згадувати, а тим більше популяризувати. ...

... Більше 125 років про М. Петренка писали: дата смерті невідома. У «Шевченківському словнику» вперше в літературі було вказано, що він помер не раніше 1864 року. {см. **тажже коментарий к [44, с. 102]. ПАЕ**} Як виявилось, це була прикра неточність. Дякуючи зусиллям подружжя Шептіїв, встановлена точна дата кончини поета. З Лебединської метричної книги за 1862 рік вони встановили, що Михайла Миколайовича Петренка не стало 25 грудня 1862 року. Його останній чин – колезький асесор. ... Документальна знахідка Шептіїв також спростовує твердження донецького критика Є. Волошка, опубліковане в книзі «Донбасс: писатель и время» про те, що «... М. Петренко умер в родном Славянске ...»...

... Амвросій Метлинський ... залишив нам біографічну довідку, якою супроводжував у «Южном российском сборнике» за 1848 рік ... На цю пожиттєву біографію потім будуть посилатись усі, хто писав про нашого і про лебединського земляка. Ось її повний текст:

«Петренко, Михайло Миколайович, народився в 1817 році, проживав та вивчав мову і побут народу в місті Слов'янську і його околицях, Ізюмського повіту; закінчив навчання в 1841 році

в Харківському університеті, а потім поступив на службу по цивільному відомству.» ... «У всіх наступних виданнях, де друкувалися твори Петренка, його біографія подавалися **{опечатка автора. ПАЕ}** на основі цієї примітки Метлинського, зробленої за життя автора. Дивно тільки, що уже тоді Метлинський допустився помилки: вперше твори Петренка були надруковані не в «Молодику» (1843), а в альманасі «Сніп» (1841), – писав знаний дослідник творчості Михайла Петренка критик і літературознавець Гр. Нудьга ...

Про самого М. М. Петренка мало що відомо і в Лебедині. А якщо і є якісь факти, то вони, як і в Слов'янську, потребують уточнення. Єдине, що встановлено, це роки народження його дітей: сина Миколи – 1849 р., дочок: Людмили – 1851 р., Марії – 1855 р. і сина Евграфа – 1857 р. Рік народження доньки Варвари невідомий. Всі вони жили і працювали на Лебединщині. **{Для написання останньої фрази у автора не було оснований, потому лучше было бы воздержаться отПАЕ}**

Михайло Миколайович, як відомо, прожив мало – 45 років і похований у Лебедині на Покровському кладовищі. **{См. коментарій к [65]. ПАЕ}** Як пише автор у цих рядках директор Лебединського художнього музею В. І. Кравченко, «Старожил Лебедина 86-річна Меланія Василющенко в 1993 році стверджувала, що сімейні поховання Петренків знаходились праворуч при вході на Покровське кладовище. Запам'яталось їй і фото М. Петренка в еполетах на одному з них.

На початку 30-х років багато надгробків і самих поховань було знищено. Є дві цілком вірогідні версії (обидві належать покійній М. Василющенко): а) місцем поховання може бути одна з могил із старезним масивним і почорнілим хрестом; б) поряд із цією могилою знаходиться надгробок, де теж міг бути похований М. Петренко. На жаль, фото місця поховання М. Петренка немає.

12 листопада 1992 року на будинку №4 по вулиці Щербакова встановлено меморіальну дошку ... на якій викарбувано: «В цьому будинку з 1849 по 1862 рр. жив видатний український поет-романтик Петренко Михайло Миколайович (1817 – 1862 рр.). У місті Лебедині є вулиця Михайла Петренка, а в музеї Т. Г. Шевченка – куточок поета-земляка.... **{К сожалению, этого уголка уже нет и давно. ПАЕ}**

В українській літературі творчість М. Петренка значною мірою вже опрацьована. Це зробили критики й літературознавці протягом півтора століть. А от його життєвий шлях мало знаний і потребує всебічного вивчення. Так звані «білі плями» у його біографії – це проблема не тільки професіоналів, а й людей допитливих, неспокійної вдачі: краєзнавців, істориків, філологів, щоб спільними зусиллями зібрати все, що стосується особи М. Петренката його роду.

А «білих плям» у біографії поета-романтика ще дуже й дуже багато. Назву лише кілька найбільш значних, на які, на жаль, досі немає відповіді:

1. У літературі немає ніяких відомостей про матір поета (прізвище, ім'я по батькові, роки її життя, соціальне походження).

2. Досі невідомо, якого дня і місяця народився Петренко

3. Зараз у Слов'янську називають кілька місць, де, за переказами, знаходилася садиба Петренків і ті будинки, про які веде мову відомий літературознавець з Санкт-Петербурга П. Жур (хутір Торецький, вулиця Ізюмська (Шевченка). Ці факти потребують деталізації. **{Сейчас, в 2012 году можно говорить не о детализации, а о начале глубокого исследования, необходимого для поиска ответов на многочисленные вопросы. ПАЕ}**

4. Чому М. Петренко навчався саме в Харківській гімназії?

5. Де з 1841 по 1844 роки перебував поет, чим займався з часу закінчення університету?

6. Не віриться, що в архівах неможливо знайти документальні підтвердження про роботу брата поета – Олексія в Слов'янську на посаді секретаря міської ратуші з 1849 року.

Можливо, що котрісь з наведених думок і фактів про Петренка викличуть заперечення або потребуватимуть уточнення. Власне, ця розмова і переслідує саме таку мету. Час невблаганно стирає минуле, і завдання полягає в тому, щоб якомога швидше відповісти на названі запитання, як і багато інших. Наш земляк вартий такої уваги і турботи. Це буде цінним внеском у розквіт культури нашої незалежної держави – України.

Основні дати життя і творчості поета

1809 – за рішенням сходу міщан Слов'янська «особистому дворянинові» Миколі Гавриловичу Петренку виділено під садибу три десятини землі між річками Тор і Бакай.

1817 – народився Михайло Миколайович Петренко. Він був старшим сином у сім'ї ...

1833 – П. Грабовський твердив, що юний Петренко належав до літературного гуртка П. Кореницького в Харкові і славився там влаштуванням українських концертів.

1836-1841 – навчався на юридичному факультеті Харківського університету ...

1844 – 13 червня – призначений канцелярським чиновником Харківської палати карного суду.

13 серпня – затверджений у чині губернського секретаря.

19 вересня – призначений старшим помічником столоначальника.

1845 – з 6 липня виконує обов'язки столоначальника.

1846 – з 17 серпня – столоначальник карного суду, там же йому присвоєно чин колезького секретаря ...

1847 – 16 серпня призначений на посаду колезького секретаря Вовчанського повітового суду.

1848 – ...

– одружений з дворянкою Анною Євграфівною Миргородовою. Мали п'ятеро дітей. Є дані, що не всі вони вижили у дитинстві.

1849 – з 6 липня – повітовий стряпчий в м. Лебедин (зараз Сумської області), якийсь час працював наглядачем повітового училища.

– Молодший брат М. Петренка Олексій, не закінчивши з невідомих причин Харківську губернську гімназію, почав працювати секретарем Слов'янської городової ратуші.

{О Павле автор в этой публикации забыл упомянуть? Брат все-таки ... а ранее упоминал. ПАЕ}

1856 – нагороджений бронзовою медаллю «В память о войне 1853-1856 гг.» ...

1862 – 25 грудня М. М. Петренко помер у чині колезького асесора. Похований у м. Лебедин, на Покровському кладовищі ...».

{См. комментарий к [65]. ПАЕ}

Не может не радовать тот факт, что в своей работе автор не использовал крайне сомнительную информацию от некоторых предыдущих авторов, хотя и включил эти источники в список использованной литературы.

Газета «Життя Лебединщини», 2004 г. – [101]. В очередной статье В. Дудченко информация из биографии М. Петренка представлена так:

«...А вже пізніше лебединці з подивом довідалися, що автор слів цієї пісні, поет Шевченківської пори Михайло Петренко, який народився у місті Слов'янську на Донеччині, похований у Лебедині 120 років тому. Місцеві краєзнавці і літератори з ентузіазмом взялися за пошукову справу. Знайшли те місце і будинок, де жив поет-романтик.

Петренко приїхав до Харкова щоб вступити на юридичний факультет, де навчався з 1836 по 1841 р.р. ...

Розгром Кирило-Мефодіївського братства ... співнав з переломним періодом у Петренківській кар'єрі юриста. **{Повторююсь, скорее наоборот. ПАЕ}** Будучи столоначальником Харківської палати карного суду, він улітку 1847 р. був понижений по службі до секретаря повітового суду у Вовчанську, а невдовзі переведений на посаду повітового стряпчого у Лебедин. Нове призначення одержав 6 липня 1849 р. Правнучка поета Н. Б. Шептій знайшла у Сумському архіві метричну виписку і послужний список свого прадіда. Помер він за старим стилем на Різдво Христове 1862 р., про що зазначено у книзі Миколаївської церкви.

З архівних документів ми довідалися, що Михайло Миколайович мав ранг титулярного радника, брав участь у Кримській війні, за що нагороджений бронзовою медаллю «У пам'ять про війну 1853-56 р.р.». Одружений був на дворянці Ганні Миргородові. Мав 4 дітей. **{Хотя и памятная медаль, но путаются авторы и в 2004 году. ПАЕ}**

Всі нащадки поета жили і працювали на Лебединщині ...». **{Повторююсь, неперспективное заявление, можно было бы воздержаться. ПАЕ}**

«Співоче поле України», 2004 г. – [102, с. 376]. И в энциклопедии украинского песенного творчества есть краткая статья о М. Петренко:

«Петренко Михайло Миколайович (1817, м. Слов'янськ, теп. Донецьк. обл. – 25.12.1862, м. Лебедин, Сум. обл.). Поет-романтик. Закінчив 1841 р. Харківський університет...».

«Вихованці харківського університету», 2004 г. – [103, с. 151].
В библиографическом справочнике записано:

«Петренко Михайло Миколайович (1817-25.12.1862 (06.01.1863)) – поет.

Народився у м. Слов'янську (тепер Донецької області).

Навчався у Харківському університеті, який закінчив 1841 р.
... Помер у м. Лебедин Сумської області».

«Історія української літератури ХІХ століття», 2005 г. – [104, с. 534]. Стаття о Петренко не включает никаких обновлений из биографии:

«Михайло Петренко (1817-1862).

Донині залишаються скугими відомості про життя й творчу діяльність Михайла Петренка. Незнане його точне зображення, лише порівняно недавно краєзнавцями – земляками поета з'ясовано його дату смерті ...

Михайло Миколайович Петренко народився 1817 р. в містечку Слов'янську на Донеччині. Відомо, що 1841 р. він закінчив юридичний факультет Харківського університету, далі працював у Харкові в палаті карного суду, пізніше – секретарем Вовчанського повітового суду, насамкінець – повітовим стряпчим у місті Лебедині, де й помер 25 грудня 1862 р. (6 січня 1863 р. за н. ст.)...».

«Дивлюсь я на небо ...», 2005 г. – [105]. В своей так называемой «монографии», вышедшей почти через десять лет после упомянутой работы [74] и посвященной поэту Михаилу Петренко, В. Скакун предлагает более развернутую биографическую зарисовку. Уж если повезло, и в руки попала «монография», читатель предвкушает ознакомление с новым интересным исследованием, содержащим документальный анализ, красивые аргументированные гипотезы, факты... . Лично у меня это вызывает такие ассоциации. Что ни говори, а монография, подразумевает научное исследование. Но в данном

случае читателю в руки попадає другого рівня текст. Що-то на манер В. Пікуля.

Смешення домислов автора с фактичним матеріалом, ссылаясь на сучасників Поета (при відсутності потрібних посилань, звичайно) заводять в заблудження читачів невнимателих і неготовуваних. Хоча, втім, якщо ця книга адресувалась незадачливим читачам, автор со своєю задачею справився і знайшов «благодарную аудиторію».

Конечно же, популяризація життя і творчості Поета, в високому значенні цього слова, не вийшла. Якщо читач вдумливо прочитає книгу В. Скакуна, то без особливого зусиль складе ціну опублікованої інформації.

Мы не так много знаем о Михаиле Петренко, потому должны ответственно и бережно относиться к накоплению фактической информации о нем и своевременно отделять «зерна от плевел».

Как художественное произведение книга В. Скакуна воспринимается нормально, но с жанром проблема получилась. С одной «Хронікально-документальною розповіддю» мы уже ознакомились. {см. [94]. ПАЕ}

И хотя работа В. Скакуна никак не тянет на «монографічне дослідження про життя і творчість ...», это какая-никакая художественная веха в попытке проанализировать жизнь и творчество Поета и чиновника Михаила Петренко.

Итак, книга построена на материалах ранее описанных и некоторые даже имели ранее документальное подтверждение, приемлемое на данный момент:

«Михайло Михайлович Петренко народився в 1817 році (день народження невідомий) у місті Слов'янську Ізюмського повіту Слобідсько-Української губернії, перейменованої 1835 року на Харківську (нині Донецька область), в родині особистого дворянина, діти якого не мали права спадкоємства і не вважалися дворянами. А їх у батьків було троє: Михайло, Павло, Олексій. Перший з них був найстаршим сином. {Три брата. Эта комбинация имеет свой конкретный адрес происхождения. См. тексты выше. ПАЕ}

Батько майбутнього поета Микола Гаврилович мав невеличкий хутір і сам хліборобив. {И хлеборобом был отец Михаила?. ПАЕ} Щоб якось звести кінці з кінцями, і прогудувати

сім'ю, йому доводилося орендувати землю у місцевого купця Марченка...» [105, с. 10].

Далее, часто встречается авторский текст, на основе которого можно заключить, что В. Скакун в детстве увлекался фантастикой и сейчас это подсознательно нашло выход в его книге. Все, кто желает ознакомиться с работой Виктора Скакуна детально, могут найти на нее ссылку в списке литературы, однако, имея намерение сохранить поисковый характер своей работы, я опущу описания к событиям из жизни Михаила Петренко, которые носят откровенно художественный характер. Далее будут цитироваться строки, посвященные биографии Поэта.

«...Та невдовзі неждано-негадано в сім'ю Петренків надійшла сумна звістка про смерть батька Миколи Гавриловича, який загинув десь на чужині, далеко від рідного Слов'янська...» [105, с. 11].

«...Спочатку майбутній поет навчався у Слов'янській початковій школі, а потім його віддали до Слобідсько-Української губернської гімназії міста Харкова. {Т.е., Михайл учився у домашніх преподавателей до начальної школи?. ПАЕ}... У гімназії хлопець захоплюється вітчизняною та зарубіжною літературою, починає віршувати...» [105, с. 12]. {Правда, інформативно и документально для монографії? Почему бы не добавить, что начинал изучать китайский язык? Тот же эффект. ПАЕ}

«...По закінченні гімназії юнак мріє стати юристом. Та скрутне матеріальне становище змусило його деякий час працювати у Харкові на різних роботах, щоб мати кошти на навчання у вищому навчальному закладі.

З осені 1836 року Михайло Петренко стає студентом юридичного факультету Харківського університету...» [105, с. 15].

«13 червня 1844 року Михайла Миколайовича Петренка було призначено на посаду канцелярського чиновника в Харківську палату карного суду, а 14 серпня цього року урядовим сенатом його було затверджено у чині губернського секретаря. Тут він згодом працював старшим помічником столоначальника, виконуючим обов'язки столоначальника, а з 17 серпня 1846 року – столоначальником.

26 листопада 1846 року йому було присвоєно «за отличное усердие к службе по высочайшему повелению» чин колезького асесора. Це звання – в дореволюційній Росії – штатський чин восьмого класу для судових службових осіб. **{26 ноября 1846 года М. Петренко присвоен чин коллежского секретаря, а это большая разница. ПАЕ}**

І раптом, із 16 серпня 1847 року юридична кар'єра Михайла Петренка різко падає: його переводять секретарем повітового суду в провінційне місто «Вовчанськ», що знаходилося за 55 верст від Харкова. Що ж могло вплинути на це? Спробуємо з'ясувати. Весною цього ж року в Києві було розкрито і розгромлено Кирило-Мефодіївське товариство – таємну політичну антикріпосницьку й антицарську організацію...» [105, с. 25].

«...З приводу цього кийвський генерал-губернатор Д. Г. Бібіков у доповідній записці 10 вересня 1847 року сповіщав цареві Миколі І, зокрема, про те, що ідеї, які сприяли створенню слов'янського товариства, здавна розвивалися в Малоросії, особливо в Харківському університеті, творами, написаними українською мовою, та скерованістю до створення «не бывшей украинской народности». Тут він назвав авторів таких творів і серед них – Т. Г. Шевченка та М. М. Петренка.

Напевне саме цим і пояснюється пониження по службі поета-романтика ...» [105, с. 26].

После Волчанска Михаил Петренко был переведен в городок Лебедин на должность уездного стряпчего, и случилось это в 1849 году.

Виктор Скакун приводить цитату, ссылаясь на рассмотренную ранее работу И. Овчаренко [82, с. 15]:

«...А вже наступного дня, приступивши до виконання своїх службових обов'язків, Михайло Петренко доповідав рапортом харківському губернському прокуророві: «Вашему Высокоблагородию имею честь донести, что при прибытии мною в город Лебедин в исправлении должности уездного стряпчего сего июля 6 числа.» ...» [105, с. 35].

«...Поселився він у ошатному дерев'яному будинку, що стояв у центрі міста, неподалік Миколаївської церкви.

Тоді Михайло Миколайович уже був одружений з дворянкою Ганною Євграфівною Миргородовою і мав у Слов'янську родовий

маєток в числі інших спадкоємців – два будинки і при них чотири душі селян.

На цей час його найменший брат Олексій працював секретарем Слов'янської городової ратуші й одержував мізерну зарплату: 51 карбованець 48 копійок на рік. Як відомо, він у 1838 році через матеріальну скруту залишає навчання в Харківській губернській гімназії і влаштовується канцеляристом спочатку в Бахмутському повітовому суді, а згодом – у Харківській палаті карного суду. **{А здесь про Алексея только. ПАЕ}**

Незабаром у родині повітового стряпчого народиться син-первісток, якого назвуть Миколою на честь діда Миколи Гавриловича. За тодішніми законами, новонародженого охрестили у Миколаївській церкві. **{Николая крестили в Вознесенской церкви. См. «Документально подтвержденные данные ...» на стр. 115-116 исследования. ПАЕ}** ... Пізніше у Петренків з'являться на світ ще двоє дітей: Марія і Євграф» [105, с. 36].

«22 січня 1853 року Михайло Миколайович «высочайшим приказом отданным по гражданскому ведомству произведен за выслугу лет титулярным советником».

Що ж це означало? Як відомо, титулярний радник – у царській Росії цивільний чин; перший чин, що надавав право на особисте (неспадкове) дворянство, яке мав, як було сказано раніше, його батько Микола Гаврилович...» [105, с. 39].

«1856 року лебединського повітовоо стряпчого було нагороджено бронзовою медаллю «В память о войне 1853-1856 г.г.», яка ввійшла в історію під назвою Кримська, хоча він безпосередньо і не брав у ній участі...» [105, с. 40].

«...Помер М. М. Петренко в місті Лебедині 7 січня 1863 року (25 грудня 1862 року за ст. стилем). Звістка про його смерть швидко облетіла місто та села Лебединського повіту. Як встановлено автором цих рядків, 9 січня після заупокійної служби та панахиди він був похований на міському цвинтарі, що знаходився неподалік від Миколаївської церкви, який зараз не існує...» [105, с. 49]. **{Художественное произведение В. Скакуна можно условно разделить на 2 части: первая часть – биографическая, во второй представлен анализ творчества Михаила Петренко. 1-я часть слабовата, о второй поговорим в другой книге.**

Несмотря на достаточно большой объем книги, никаких новых фактов по биографии Михаила Петренко не выявлено.

Симптоматичним являється описання організації Александром Корсуном матеріальної допомоги студенту Михайлу Петренко со ссылкой «... Як свідчать спогади сучасників ...».

В ... преамбуле фраза: «... В його основу покладено архівні матеріали та інші невідомі й маловідомі джерела». К сожалению, некоторые неизвестные источники так и остались неизвестными, хотя имя им есть: домыслы автора. ПАЕ}

«Відлуння», 2006 г. – [106, с. 34-36]. И. Корнющенко кратко и художественно написал о биографии М. Петренко в своей книге:

«Петренко Михайло Миколайович (1817 р., м. Слов'янськ Донецької області – 6 січня 1863 р., м. Лебедин. ...) ...

Ото як поїхав до Харківської гімназії, так і залишивсь у тому місті, поки не закінчив юридичний факультет університету й служив у губернській палаті карного суду. Потім доля закинула у Вовчанськ, а оце поселився у чудовому лебединому краї ...

Як відомо прижиттєвих зображень Михайла Петренка не залишилось. Отож у 1997-му тодішній голова Сумської організації Спілки художників України Олександр Чередниченко відтворив його образ, використавши фото внука Бориса, котрий, як стверджувалось у спогадах рідних Петренка, був «викапанний дід» ...».

«Українська література ХІХ століття», 2006 г. – [107, с. 169]. В хрестоматии о биографии М. Петренко написано так:

«Михайло Петренко (1817-1862).

Михайло Миколайович Петренко народився 1817 р. в містечку Слов'янську на Донеччині. Про життя і творчу діяльність Петренка відомо дуже мало. Не збереглося навіть портретне зображення поета, порівняно недавно земляки поета з'ясували дату його смерті.

Відомо, що 1841 р. він закінчив юридичний факультет Харківського університету.

Працював у Харкові в палаті карного суду, згодом – секретарем Вовчанського повітового суду, насамкінець – повітовим

стряпчим у місті Лебедині, де й помер 25 грудня 1862 р. (6 січня 1863 р.) » ...».

«Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини 19 століття», 2006 г. – [108, с. 204]. И в этой книге приведена биографическая справка, непрослительно устаревшая для 2006 года:

«Михайло Петренко (1817-1862) ... М. Петренко народився 1817 року в м. Слов'янську Ізюмського повіту, нині Донецької області. Упродовж 1836-1841 р. навчався в Харківському університеті. У 1849 році був призначений на посаду судового стряпчого в місто Лебедин на Сумщині. Брав участь у Кримській війні 1855-1856 рр., за що був нагороджений бронзовою медаллю. Помер письменник 25 грудня 1862 року, похований у Лебедині...».
{Как долго живут некоторые ошибки. 2006 год, а еще пишут об участии М. Петренко в войне. ПАЕ}

«Становлення нової української літератури», 2007 г. – [109, с. 181-182]. В этом пособии, подготовленном для учебных заведений, есть материалы и по биографии Поэта:

«Михайло Михайлович Петренко (1817-1862) ... Біографічні дані про М. Петренка дуже скупі.

Народився М. Петренко 1817 року у м. Слов'янську (тепер Донецька область).

З 1836 по 1841 рік навчався в Харківському університеті...

1849 року призначений на посаду судового стряпчого у м. Лебедині на Сумщині.

У 1855-1856 рр. брав участь у Кримській війні. Нагороджений бронзовою медаллю.

{Серьезные работы из интернета не пишутся. ПАЕ}

У 1859 р. в Лебедині в М. Петренка гостював Т. Шевченко. 25 грудня 1862 р. помер, похований у Лебедині»

{Увы, встречаются педагоги, которым не мешало бы чаще посещать библиотеку или курсы повышения квалификации. ПАЕ }.

«Його таємниця. Невідомий Михайло Петренко», 2008 г. – [110]. Книга уже упомянутых авторов вышла фактически через пять лет после появления их предыдущей публикации [93].

Как сообщают авторы во вступлении: «Книга «Його таємниця. Невідомий Михайло Петренко» – кардинально перероблене видання дослідження «Михайло Петренко. Дивлюсь я на небо ...», надруковане у 2002 року у Слов'янську.

На основі знайдених за останні 5 років документів, відтворено без ретуші біографію нашого земляка, деякі невідомі обставини його життя, що власне можуть змінити навіть оцінку мотивів творчості поета. **{Как мне кажется, понимание мотивов творчества Поэта в головах самих авторов не изменились, но мотивация обеих работ симптоматична. Проследим пристально за эволюцией взглядов авторов в их будущих публикациях, если таковые будут иметь место. ПАЕ}**

Частина I друкується без змін, поза як відтворює стан дослідження життя та творчості М. Петренка, проведеного на матеріалах місцевих краєзнавців...

Робота виходить до 190-річчя з дня народження поета».

Что ж, начало весьма амбициозное и многообещающее. Внимательно изучим текст и попытаемся обнаружить новые факты, тем более, что авторы легко ответили на сложнейшие вопросы, касающиеся биографии Михаила Петренко.

Несмотря на то, что первая часть публикуется по книге [94] без изменений, для упрощения восприятия, текст ее приводится и в анализе этой книги [110]:

«...Рід Михайла Петренка живе у Слов'янську вже принаймні два з половиною століття. Це твердження не є лишень черговою випадковою версією. Воно підкріплене кількома науковими статтями історика з м. Краматорська В. Коцаренка про розмежування територій, що були спірними між Кошем війська Запорізького та Слобідсько-Українською губернією у 1768-69 рр. Тоді у січні 1769 року в приміщенні Ізюмського комісарського правління зібрались старожили з військових обивателів – колишнього Ізюмського слобідського полку, що мали засвідчити приналежність до земель Слобожанщини території поблизу військової слободи Тор (Слов'янськ). Серед них ми знаходимо прізвище Петренко Івана. Звичайно, вік та рік народження цього козака зараз не встановиш, однак, вже 1769 року він вважався старожилом Тору, вибраним в числі чотирьох інших козаків від мешканців містечка. Одже, Петренки вже з початку

XVIII століття жили у Слов'янську, найвірогідніше будучи козаками Торської сотні Ізюмського Слобідського полку...

...У Слов'янську, на батьківщині Петренка, історією його життя цікавилися давно. Так, ще до війни, на рубежі 20-30 років минулого століття місцевий краєзнавець А. І. Абрамов зробив записи, що носять форму родинних переказів, від Антона Костянтиновича Петренка, онука Павла Петренка, який в свою чергу доводився рідними братом Михайлові Петренку.

{Пересказы, воспоминания и т. п. – очень пластичный материал, из которого можно вылепить все. Потому и велик на него спрос. См. Приложение 6, статья «Михайло Миколайович Петренко. У пошуках біографічної істини». ПАЕ}

Антон Костянтинович застав живим свого діда, який звичайно, добре знав обставини життя свого знаменитого брата. **{См. комментарии к [94], однако, повторюсь. На первый взгляд, звучит убедительно как аргумент, однако, Павел умер в 1880 году, а внук его Антон Константинович родился в 1887 году, как сообщают сами авторы. ПАЕ}** Записи, що зроблені близько 80-х років по тому існують в чотирьох різних варіантах, кожен з яких органічно доповнює один одного. В повному обсязі вони ніколи не друкувалися, й варіант, який пропонується читачеві, є максимально об'ємний. Прибрано лише повтори інформації ...» [110, с. 4]. **{См. [94] также. ПАЕ}**

Следующая глава этой книги построена на рассказе Антона Константиновича Петренко: «...В 1815 году Славянская мещанская управа выделила участок земли – 3 десятины в устье речки Бакай и правой стороны речки Торец. Из записей в купчей крепости на имя дворянина Петренко Николая Гавриловича, под общим определением – «Хутор Торецкий».

Николай Гаврилович – мой прадед. ...

1817 года в семье Петренко родился первый их сын Михаил. ...

С осени 1827 г. отец определил Михаила к домашнему учителю – дворянину Яковенко...**{ Стало быть, в 10 лет .ПАЕ}**

Дальше Михаилу пришлось познавать азы науки и подготавливаться в Харьковский университет от учительницы Бугровской ...**{не уверен, в десять лет родители Михаила уже готовили его в университет. Предстояла еще учеба**

в гимназии. Может у авторов есть информация, что гимназия пройдена Михаилом экстерном?. ПАЕ}

В 1836 году молодой Петренко поступил в Харьковский университет. {Традиционная ошибка, начавшая жизнь в газетной статье [25] И. Овчаренко в 1956 году. Кочует и поныне. ПАЕ}

С отцом жил его младший сын – Павел (мой дед, 1820 г. р.). ...

Старший сын Павла – Константин (1853 г. р.) и его сестры, брат Иван дали многочисленное потомство Петренко, оставшихся жить на хуторе Черевковом – на земле своего деда и прадеда. В 1887 году в семье Константина Павловича родился сын Антон.

Он-то и собирал материалы про своего деда {авторы не совсем точно выражаются, дедом у Антона был Павел. ПАЕ} – поэта Михаила Петренко. Антон женился в 1913 году. В его семье тоже родился сын.

Умер Павел в 1880 году, а Константин – в 1910 году...

В 1843 году умер отец Михаила (мой прадед), который похоронен в своей усадьбе... {Как уже сообщалось ранее, в 1843 году умер прадед Антона Константиновича (отец Павла Ивановича), заметьте, не Николай Гаврилович. О последнем постепенно стали замалчивать. Незачем с таким упорством объявлять отцом Михаила какого-то Ивана, хотя и по фамилии Петренко. В крайнем случае, он мог быть отчимом, но в этом также необходимо разобраться. Авторы упорно продвигают странную версию, последнее время говоря просто об «отце Михаила». Концепция изменилась?. ПАЕ}

С конца 1848 года Михаила Николаевича не стало слышно. Как он жил потом и где умер – неизвестно ...» [110, с. 5-7]. {См. [94]. ПАЕ}

«Вже після Великої Вітчизняної війни викладач Слов'янського педінституту Н. М. Корнієнко разом з студентами літературно-краєзнавчого гуртка зробила нові записи про життя поета у Слов'янську. Цікаво, що при цьому вони фактично повністю відрізняються від записів А. І. Абрамова. {Повторю коментарій із [94]: Полагаю, ничего удивительного в этом нет. Они описывали разные роды Петренко. В силу свойств человеческой памяти, информация о родах подперепуталась, что повлекло за собой проблемы, в которых местные знатоки до сих пор не могут разобраться. Вместо того,

чтобы подсобрать новые документы, позволяющие делать разумные выводы, они продолжают все дальше утонать в ими же разведенном болоте. ПАЕ} Так, з'являється точна дата виділення землі під забудову (10 березня 1809 р.), немає згадки про документ на землю, що в записі Абрамова іменується «Купчей крепостью»...» [110, с. 8-9].

Далее, текст рассматриваемой книги уже иногда отличается от работы 2002 года.

«... По перше, ми припускаємо, що А. І. Абрамов вочевидь не тримав у руках документа від 1809 року про виділення землі, або бачив якийсь інший, пізніший документ, що в записях його іменувався «Купчей крепостью», й вперше виникає невідома раніше тема нещасливого кохання до доньки купця Марченка Галі ...

Найкраще, звичайно, коли б вдалося знайти оригінал або, принаймні копію вищезгаданого документа, проте поки що зробити це не вдалося.

Що ж стосується історії з нещасливим коханням, то тут мають право на життя обидві версії – й Абрамова, й Корнієнко. Ми не зможемо заперечити ані однієї, ані другої. Вочевидь, історія з донькою Арцибашева як й історія з Марченковою Галею залишаться міфологізованою частиною Петренківської біографії ... ». {Я не психолог, но когда-то серьезно занимался этой наукой. Советую авторам обсудить тему любви у детей подросткового возраста со специалистами, а потом подумать, может ли эта тема рассматриваться как аргумент для описания биографии Михаила, тем более что нет никакой информации «после». Описанный авторами факт может сказать только о том, что родов Петренко больше чем один, а авторы на протяжении десятилетия с этим не считаются. Просто у них появились более прикладные идеи в этой теме. И это обсудим, но позднее. ПАЕ}

«Період 1844-1862 років досить добре досліджений в житті Михайла Петренка, а тому, щоб повторюватися (про це 20-ліття читач може прочитати в кінці книги) висвітливо лише ті «білі плями», що лишалися у біографії поета досьогодні. Перш за все, це роки 1841-43. Даних про життя-буття Петренка за цей період немає. Але є записи Абрамова,

де зазначається, що в 1836-38 рр (ці дати у різних варіантах є різними) згоріла садиба його батька Миколая. Рід Петренків після цього дуже сильно збіднів (згадаймо, що найменший брат Михайла Олексій з невідомих причин кидає навчання у Харківській гімназії й з 1838 року йде служити канцеляристом у Бахмутському повітовому суді). З тих же записів відомо, що батько поета помирає у 1843 році. Михайло, фактично як і інші його брати, потрапив на початку 1840-х років у дуже скрутне, як тепер кажуть, становище.

Найвірогідніше, він повернувся після закінчення Харківського університету (1841) до родини батьків у Слов'янськ й активно допомагав своїй родині відновити втрачені життєві позиції. У Харків віддавати до друку свої вірші він міг як сам особисто, так і надсилаючи в листах до друзів по університетському життю, однак, сам у цей час проживав у Слов'янську й не був задіяний у громадському житті центру Слобожанщини. Тому то й не знаходять дослідники матеріалів про життя поета цього періоду. Ця версія здається нам найвірогіднішою.

Про період 1849-52 років (хвороба матері й якась тяжба в Ізюмському повіті) відомо ще менше. Можна лише припустити, що в 1849-52 рр. мати Михайла помирає й між братами починається процедура поділу родинної спадщини. Тяжба, що згадана у документі під 1852 роком скоріш за все має відношення до цього процесу. На користь такої гіпотези говорить й те, що М. Петренко вказує на Ізюм, як місто, де йому треба терміново побувати, а саме на Ізюмський повіт, в межах якого тоді знаходився й нинішній Слов'янськ. ...» [110, с. 9-11]. {Повторяю коментарий из [94]: Цитата из документа от 19 февраля 1852 г. выглядит так: «Заведеная мною тяжба и домашние обстоятельства требуют личного моего нахождения в Изюмском уезде, посему имею честь покорнейше просить, дозволить мне воспользоваться отпуском ...». В Изюмском уезде – да, о необходимости срочно быть в Изюме – нет. ПАЕ}

Следующая часть II, собственно и является тем материалом, который, по словам авторов, существенно отличается от работы 2002 года и продвинул понимание биографии Михаила Николаевича Петренко вперед:

«...Більшість фактів з біографії М. Петренка слов'янського періоду його життя до 2001 року бралися з декількох варіантів домашніх переказів, записаних від онукового брата поета Павла Антона Костянтиновича Петренка Слов'янським краєзнавцем Андрієм Івановичем Абрамовим.

Зроблені ще до війни, після смерті разом з архівом Абрамова записи потрапили до Слов'янського краєзнавчого музею. Ними користувалися Н. М. Корнієнко, І. М. Овчаренко та власне самі працівники музею, які уклали довідку про поета ...

В лютому 2002 року з'явилося перше видання книги О. Добровольського і В. Мікушева «Михайло Петренко. Дивлюсь я на небо ...». З далечини минулих 5 років, авторам видно певні ляпи у ньому і, зокрема, головний з них, коли вони повністю довірилися відповідям на слідстві О. П. Петренка та Свідченням Т. О. Петренка про їх дідів – Федора Дмитровича та Степана Дмитровича.

Не знаючи, що був ще третій брат – Дмитро, ми писали: «неспівпадання «Івановича» з «Миколайовичем» на нашу думку є випадковістю ... О. П. Петренко міг просто не знати справжнього «отчества» свого прадіда, або щось при записі протоколу наплутав слідчий». Літо 2002 року стало несподівано багатим на нові матеріали, ставших поштовхом до нових архівних пошуків – тепер вже в Харківському архіві ...

Дослідникові (Олександрю Добровольському, прим. ПАЕ) казково повезло – він знайшов у течці документ, датований 27 січня 1899 року. Згідно нього, брат Василь Петренко відмовляється від спадщини на користь Костянтина, що відкрилася після смерті писця III розряду з дворян Павла Івановича Петренка. {Документ, по-видимому, интересный. Хотелось бы знать о нем побольше и вот почему. Как сообщают сами авторы, Павел Иванович умер в 1880 году. Авторами документ так преподнесен, что возникает вопрос – почему 1899 год?. ПАЕ}

Отже, виходило, що у поетового брата був інший батько: у Михайла – Микола, у Павла – Іван. {Здесь я не совсем понимаю неподдельный восторг авторов, потому как этот факт несоответствия уже декларировался ими же в книге 2002 года. Убедиться в этом совершенно несложно, посмотрев текст

на предыдущих страницах, но для упрощения приведу краткую цитату из работы В. Микушева и А. Добровольского 2002 года:

...«После чего, Алексей Петренко добавляет, что «... Дядю моего отца звали Петренко Павел Иванович» ... {См. комментарий к [94, с. 38] **В том, что отца Михаила звали Николаем, никто и не сомневался.**

Упомянутое несовпадение отчеств свидетельствовало скорее о том, что авторами допущена грубейшая ошибка, связанная с попыткой отождествления двух или трех родов однофамильцев либо родственников не первого родства. Изучение этой проблемы находится в настоящее время в процессе. ПАЕ}.

«...Це було справжнім відкриттям, адже ніхто й ніколи навіть не здогадувався про родинну таємницю ...» {Реально, факт несовпадения отчеств говорит лишь о том, что Михаил и Павел не являлись родными братьями, но то, что они сводные братья, столь же вероятно, как и то, что они – двоюродные, либо просто однофамильцы. Извините, о какой родовой тайне и от кого здесь идет речь? По-видимому, авторам понадобилось около пяти лет (см. [94, с. 38]) на раздумия, как слепить два независимых факта вместе. Возможно, им и показалось, что это удалось. Это не так. Хочу напомнить авторам, что ими как бы декларируется уважение к памяти Земляка, но это не очевидно. Не надо заниматься на этой теме самопиаром. В конце концов, у читателей может сложиться плохое мнение об авторах. ПАЕ}

«...Наукові пошуки привели знову до Донецька, де восени 2002 року в метричній книзі Воскресенської церкви Слов'янська знайшовся запис на жовтень 1871 року про смерть від чахотки колезького реєстратора Дмитра Івановича Петренка у віці 46 років...{Будьте скромнее, научный поиск – это несколько инное занятие. ПАЕ}

...було зроблено висновок: четвертий брат у родині Михайла Петренка все ж таки був, ніяка це не помилка або описка.... Звали його Дмитром, була у нього як і у більшості Петренків юридична освіта, а Олексій Пилипович Петренко – його рідний онук. » [110, с. 14-16]. {Вот так легко авторы решают

сложнейшую генеалогическую проблему. Они обязательно должны попробовать себя в отборочных испытаниях «Битвы экстрасенсов». ПАЕ}.

«...Метричні книги Воскресенської церкви дали можливість «вирахувати» точну дату народження брата поета Дмитра, а це у свою чергу – встановити ім'я поетової матері.

Було проглянуто церковні книги Слов'янська за 1801-1850 рр ...

Три записи Воскресенської церкви (дві за 1822 рік і одна за 1825) стосувалися прізвища Петренко.

1822 рік ...У славянського обывателя Якова Степанова сына Петренкова от жены его Евдокии Даниловой дочери родился сын Иоанн ...Харківська духовна консисторія, фонд 40, опис 110, справа 288, лист без номеру, розділ «Народження»...

У Славянського жителя коллежского секретаря Николая Дмитриева сына Петренкова от жены его Марфы Андреевой дочери родился сын Евграф ... Харківська духовна консисторія, фонд 40, опис 110, справа 288, лист без номеру, розділ «Народження» ...

1825 рік ...число рождения 25...У славянського жителя из дворян Ивана Иванова сына Петренка от жены его Анны Тимофеевой родился сын Дмитрий ... Харківська духовна консисторія, фонд 40, опис 110, справа 291, лист без номеру, розділ «Народження» ...

Володіючи інформацією з Донецького облархіву про наявність в родині Петренків четвертого брата Дмитра, **{Интересно, архив знает, где и как используется его имя? ПАЕ}** було точно встановлено згідно запису за 1825 рік ім'я поетової матері. Також запис в церковній книзі свідчив про те, що вона вдруге одружилася з дворянином із Слов'янська Іваном Івановичем Петренком.

Цей запис підтвердив версію, що Михайла Петренко виховував вітчим, а брати Павло, Олексій та Дмитро були рідними йому по матері. **{И в этом месте авторы решили, что дело сделано, и если раздадутся хлопки, то это будет ни что иное, как апплодисменты. Остается одна неувязочка.**

Михаил Николаевич – допустим 1817 г. р. после него Павел Иванович – 1820 г.р., далее, Алексей Николаевич (заметьте, Николаевич), например, 1823 г. р. и наконец, Дмитрий

Иванович (обратили внимание? Иванович – 1825 г. р.). Опять опечатки? Располагая обширным списком вопросов, отложу их на потом ...

Самое печальное, что авторы скорее всего и не попытаются искать, либо ждать документальные подтверждения, а скорее всего, займутся тем, чем и занимались. ПАЕ}

Вірогідно, це спричинило усі подальші перипетії в його житті, про що йтиметься далі.

Отже, помилки бути не могло й ми сьогодні дійсно називаємо вперше не легендарні, а документальні дані про склад родини поета та озвучуємо ім'я його матері – Ганни Тимофіївни Петренко...

Попрі загальну думку в науці про дату вступу Михайла до університету у 1836 році, вдалося встановити її тепер абсолютно точно – 15 вересня 1837 року ...» [110, с. 19-20]. {Я не стану приводити известную поговорку, хочу лишь сообщить, что в таких случаях частое упоминание науки к науке не приводит. ПАЕ}

«...Знайшлася в архіві згадка про близького родича М. Петренка Стефана (Степана) Петренка, який працював в Ізюмському повітовому трьохкласному училищі на одній з керівних посад. {Стефан-то по каким признакам объявлен близким родственником? В любом, даже малом селе жители с фамилией Петренко были и есть и их много. ПАЕ}

...Можливо, щось і було пропущено, але вдалося довести один незаперечний факт – ніхто з дослідників життя М. Петренка окрім родини Шептіїв в архіві навіть не намагався працювати...

Саме тому й користувалися всі ми до сьогодні лишень легендами, та споминами, замінюючи ними архівні дані ... {Авторы даже гордятся, что добрались до архива. Но это даже не полдела. Авторы не смогли понять попавшие в руки документа. ПАЕ}

Згідно метричних книг Воскресенської церкви Слов'янська 20-х років XIX століття було встановлено, що зразу ж після народження Михайла Петренка у 1817 році, його мати Ганна Тимофіївна з невідомих причин в період 1817-1819 рр. вдруге одружилася зі Слов'янським мешканцем з дворян Іваном Івановичем Петренком. {Мне не понятна одна деталь: авторы

ссылаются на конкретную метрику конкретной церкви, где записаны конкретные люди, и говорят не о конкретной дате, а о 1817-1819. Там неразборчиво написано? Могу проверить ... К факту рождения Дмитрия авторы подпускают дезинформацию, предлагаемую для читателей как наживку. Анна Тимофеевна – мать Дмитрия и это прекрасно, но непозволительно объявлять ее матерью Михаила на основании нелепейших подтасовок. Описывая события первой половины 19 века, Вы предлагаете информацию читателям 21 века. И эти читатели большей частью своей очень грамотны и даже требовательны. После ознакомления с такой литературой по М. Петренко у одних пропадет всякий интерес к этой теме, а у других и не появится. ПАЕ} *Від цього шлюбу народилися Михайлові брати по матері Павло, Олексій й ніде не згадуваний в літературі Дмитро.* {Во-первых, не Алексей, а Алексей Николаевич – так очевиднее нелепое предположение, во-вторых, о Дмитрие не вспоминали по простейшей причине – он не имеет отношения к рассматриваемой теме. А всплыл Дмитрий как средство борьбы с огромными дырами в концепции, которую упросто разрабатывают авторы. ПАЕ}

Як склалися стосунки між братами достеменно ми вже не дізнаємось ніколи, та факт лишається фактом, було щось в історії з народженням Михайла та стосунками між його рідними батьками Миколою і Ганною таке, що в роду Петренків завжди замовчувалося...{Некоторые авторы, по-видимому, привыкли к такому стилю работы, самовыражаясь и в других направлениях столь же безответственно и безнаказанно. Работа с документальной информацией подсилу любому серьезному человеку, дорожающему своей репутацией и уважением коллег и читателей. ПАЕ}

Поки що версія про те, що Михайло Петренко народився не раніше 26 серпня і не пізніше 31 грудня 1817 року видається авторам самою вірогідною» [110, с. 24-27].

Далее, авторы касаются темы о возможном месте захоронения Михаила Петренко. Должен отметить, этот вопрос более беспокоит славянских исследователей, нежели лебединских:

«... на запит І. М. Овчаренка щодо життя М. Петренка у Лебедині за дорученням міського голови Директор Лебединського Художнього музею В. І. Кравченко писав: «...Поет похований на Покровському кладовищі м. Лебедина. Старожил Лебедина 86-річна Меланія Василюченко в 1993 році стверджувала, що сімейні поховання Петренків знаходилися праворуч при вході на Покровське кладовище. Запам'яталось їй і фото Петренка в еполетах на одному з них. На початку 30-х років багато надгробків і самих поховань було знищено. Є дві цілком вірогідні версії (обидві належать нині покійній М. Василюченко: а) місцем поховання М. Петренка може бути одна з могил із старезним масивним почорнілим дубовим хрестом хрестом, який давно похилився; б) поряд із цією могилою знаходився надгробок, де теж міг бути похований М. Петренко). Нажаль, фото місця поховання М. Петренка немає...». » [110, с. 31].

В следующей части книги «Узагальнена біографія поета ...» авторы приводят обновленную версию биографии. В данную «обновленную» версию 2008 года привнесены фантазии, которые делают биографию поэта совершенно логически невосприимчивой. Следуя логике и методологии авторов при обнаружении новых Петренко из Славянска с несовпадающими отчествами, семья Михаила Петренко может разрастаться и разрастаться. Пренебрегая элементарной логикой, для объяснения весьма сомнительных посылок, авторы напишут и о третьем, и о четвертом браке матери Михаила. Не тратя впустую время на анализ этого «обновления» в очередной раз констатирую, что речь идет о попытке (именно о попытке, так как авторы делают это упорно и безответственно) смешать как минимум 2-3 линии Петренко, которые могут оказаться «двоюродными» либо, банально, однофамильцами, но никак не одной большой семьей.

Для розыска и анализа архивных материалов необходимо время (иногда, много времени), для генерирования подобных сомнительных комбинаций достаточно нескольких минут. Каждый автор должен понимать ответственность поступка (публикация любых материалов) и не спешить заявлять о своей шальной версии, ибо это навредит делу. Процесс идет, архивные материалы раскрываются не сразу и мудрость любого

автора состоит в умении подождать, более глубоко изучить вопрос, обсудить его с коллегами и, когда уже не будет никаких сомнений, опубликовать материалы. В противном случае, подобные акции есть просто засорение информационного пространства. Оценка предыдущей версии 2002 года уже сделана ранее.

Итак, приступим:

«...Рід Петренків походить із Слобідських козаків Ізюмського повіту і мешкає у нашому місті не менше двох з половиною століть. Після скасування на Слобожанщині полкового устрою батько майбутнього поета вочевидь бере участь у військових кампаніях, за що й отримує «личное дворянство». ...

1817 рік – в сім'ї Петренка народився первісток Михайло. Зразу ж після народження М. Петренка його мати Ганна Тимофіївна вийшла заміж за мешканця м. Слов'янська походженням з дворян Івана Івановича Петренка. В 1819 або 1820 роках народився Павло, а через короткий проміжок Олексій і 1825 – Дмитро. {Напомню, авторы утверждают, что Алексей Николаевич родился после Павла Ивановича и перед Дмитрием Ивановичем, что есть бездоказательно. ПАЕ} Отже генеалогія сім'ї виглядає так: ... {далее авторы приводят генеалогическую схему, выстроенную на основе сомнительных гипотез, упоминаемых в тексте. ПАЕ} Схема » [110, с. 65].

«...Близько 1826-1830 рр. Михайло Петренко перебував в Ізюмі, вірогідно на навчанні в трьохкласному училищі цього міста. {Капля долбит камень не силой, но частым падением. Авторы бездоказательно, но утвердительно сообщают о пребывании Михаила некоторое время в Изюме, по-видимому, ошибочно полагая, что это со временем будет восприниматься как факт. ПАЕ} Далі йде навчання в Харківській губернській гімназії, де згодом буде навчатися його наймолодший брат Олексій ...

15 вересня 1837 р. Михайло Петренко почав навчатися на юридичному факультеті Харківського університету. За освіти М. Петренко платив сам.

Десять близько 1838 року згоріла у Слов'янську батьківська садиба. Настали скрутні часи для сім'ї Петренків. Олексій,

брат поета, змушений покинути навчання в Харківській гімназії у 1838 році. Спочатку він був канцеляристом у Бахмутському повітовому суді, а потім у Харківській палаті кримінального суду. Остання відома згадка – Олексій Петренко працював у 1849 році секретарем Слов'янської городської ратуші. **{О Павле Ивановиче, Алексее Николаевиче и пр. уже достаточно много говорилось выше. ПАЕ}**

Там же працював писцем III розряду Павло Петренко. На державній посаді (колезьким регістратором) у Слов'янську перебував і найменший брат Дмитро.

...Період 1841-1843 років залишається темною плямою у життєписі поета. Ми пропонуємо свою версію: Михайло Петренко у цей час перебував головним чином вдома у батька в Слов'янську. Після пожежі родинний достаток настільки підупав, що Петренки змушені були збудувати мазанку. На руках у батька залишалися Павло, Олексій та Дмитро. Сім'я конче потребувала допомоги Михайла ...**{Как говорит один мой товарищ, тот пациент интересен, который не растягивает свою историю на два посещения. ...Повторяю комментарий к [94]: Где был Павел в эти годы – сведений нет, но ему было около 21 года. Алексею было 18-20 лет в этот период. В этом контексте интересно звучит фраза «На руках у батька залишалися Павло й Олексій». В 16 лет А. Гайдар полком командовал Не будем отвлекаться: Алексей работал за копейки (часто употребляемый факт, см тексты выше). Мне кажется, семья Петренко сделала не совсем правильный выбор, если бы призвала строить мазанку юриста с университетским образованием, отпустив Алексея зарабатывать гроши. Образованный юрист в те времена мог быть более полезен для семьи, зарабатывая деньги на службе. Мазанку построили за несколько месяцев, а что потом? Бахча? Период требует документального описания, аргументированные гипотезы уместны также, а бредовые фантазии лучше попридержать. О Дмитри, которого здесь пристроили – промолчим. Кто следующий? ПАЕ}**

1844-1849 роки достатньо повно висвітлені у книзі І. Овчаренка «Йому жити у віках» (Слов'янськ, 1997) й тому ми дозволили собі перенести у свою роботу складену ним хронологію за цей період життя Михайла Петренка:

1844 – 13 червня – призначений канцелярським чиновником Харківської палати карного суду.

1844 – 13 серпня – затверджений у чині губернського секретаря.

1844 – 19 вересня – призначений старшим помічником столоначальника.

1845 – з 6 липня виконує обов'язки столоначальника.

1846 – з 17 серпня – столоначальник карного суду, там же йому присвоєно чин колезького секретаря.

1847 – Київський генерал-губернатор Д. Бібіков надіслав цареві доповідну записку в справі Кирило-Мефодіївського братства, у якій серед інших значились імена Т. Г. Шевченка та М. М. Петренка, як ідейних натхненників. До справи кирило-мефодіївців слідством не притягався.

1847 – 17 серпня призначений на посаду колезького секретаря Вовчанського повітового суду.

1848 – ... одружений з дворянкою Анною Євграфівною Миргородовою. Мали п'ятеро дітей: Миколу 1849 р., Марію 1856 р., Євграфа 1857 р. н. та Людмилу і Варвару невідомих років народження. Є дані що не всі вони вижили у дитинстві. {См. главу «Документально підтверженні данні з біографії М. Н. Петренка и членов его семьи». ПАЕ}

1849 – з 6 липня – повітовий стряпчий в м. Лебедин (зараз Сумської області).

У 1855-56 роках Михайло Петренко бере участь у Кримській війні. За це він був нагороджений медаллю «В память о войне 1853-1856 гг.». {Пора бы уже знать реалии. ПАЕ}

В 1858 році, подаючи службовий формуляр до повітового училища разом з заявою про зарахування учнем свого сину Миколу, зазначив що має чин титулярного радника...

25 грудня 1862 року М. М. Петренко помирає в чині колезького асесора. Поховано його у місті Лебедині. Могила, на жаль, до цього часу не розшукана. Лебединські дослідники встановили точне місце, де мешкав поет – це вулиця Димитрова, 12 (поблизу Миколаївської церкви)...

Могили родини Петренків у вигляді комплексу поховань зберігались приблизно до початку 1950-х років. Вже після того, як територія, де вони знаходилися, була виділена під забудову

в окрему земельну ділянку іншому власнику, їх зрівняли. ... За свідченням родичів Петренка було їх 6 або 5. Серед них й могила батька та матері поета, а також його рідного брата Павла. **{А может и Алексея, и Дмитрия? Все равно пока трудно проверить. ПАЕ}**

Рідний онук М. М. Петренка Борис Миколайович загинув у 1919 році. ... Правнучка поета Н. Б. Петренко-Шептій доклала чимало зусиль, щоб знайти та опублікувати документи, які б висвітлили життя Михайла Петренка поза Слов'янськом. Вона ж встановила й точну дату смерті. ... »

И наконец, в седьмой части «Доля Петренківського архіву» имеет место следующая биография:

«... Михаил Петренко родился в 1817 году. Он был старшим из трех сыновей в семье Петренков ...**{Авторы забыли увеличить цифру в соответствии с их последней ПАЕ}**

О жизни поэта мало что известно, знаем, что в 1837 г. Михаил поступил в Харьковский университет. ... В 1844 г. М. Н. Петренко был утвержден в чине губернского секретаря, а с 1845 г. стал исполнять обязанности столоначальника, с 1846 года – столоначальника уголовного суда. Ему было присвоено звание коллежского секретаря. ... Михаил Николаевич был женат на дворянке Анне Евграфовне Миргородовой, с которой нажил пять детей: Николая, Марию, Евграфа, Людмилу и Варвару. Известно, что в 1849 г. Михаил Николаевич работал надзирателем уездного училища в г. Лебедине (Сумская обл.). **{Если бы и работал в училище, то скорее всего наблюдателем. Поди, училище не усиленного режима ПАЕ}** В 1855-56 гг. принимал участие в Крымской войне, за что был награжден медалью «В память о войне 1853-1856 гг.». **{Пора бы уже знать реалии. ПАЕ}**

Умер Михаил Петренко 25 декабря 1862 г. Его похоронили в г. Лебедине. Могила, к сожалению, до сих пор не отыскана... » [110, с. 72]. **{См [94] также. ПАЕ}**

{Наслышан я о том, что к 195-летию Михаила Петренко (2012 год) краеведы Славянска планируют издать книгу. Идея сама по себе достойная.

Хотелось бы найти в этой книге то, что действительно явится данью памяти Поэта. Это могла бы быть просто небольшая брошюра Его поэзий. Издать бы ее как можно большим тиражом с целью популяризации творчества Поэта и раздать многим, чтоб все и везде читали. «Його книжки ходили по руках ...»

Жизнь идет, и не хотелось бы видеть в запланированной книге растажиженные сомнительные гипотезы и надоевшие устаревшие предположения. Это только навредит памяти Поэта. Такая книжка не будет памятником Михаилу Петренко, а послужит никому не нужным очередным самопиаром коллективу, к сему изданию причастному. Критикам работы много не добавится, не может быть в такой книге ничего интересно нового.

Небо не изменилось над Славянском с тех времен, пару веков для Планеты – пренебрежимая малость, но люди изменились и очень. Неплохо было бы всем знать и помнить древнее «Не навреди». Это не только для медиков. Впрочем, есть и те, кто знает это и хорошо, да не у всех получается жить под таким флагом.

Хочу добавить, что многие славянцы чтут память Михаила Петренко.

Примеров тому предостаточно:

Городская библиотека носит имя М. Петренко.

В славянском педагогическом лицее уже годы функционирует Комната памяти поэта-земляка М. Петренко, и я думаю, станет музеем, когда земляки-таки начнут заниматься исследованиями.

На недавнем пленарном заседании Славянского горсовета депутаты присвоили имя Михаила Петренко одной из новых улиц в микрорайоне Солнечный.

Недавно был установлен камень в память проживания Поэта в г. Славянске (на месте, где могла стоять хата одной из семей славянских Петренко).

Многие начинания последнего времени не были бы воплощены в жизнь, если бы не энтузиазм и поддержка мэра города Нели Штепы.

По-видимому, следующим масштабным проектом будет памятник Поэту.

Есть-таки то, что не может не радовать. ПАЕ}

«Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук», 2008 г. – [111, с. 11]. В тексте иногда вскользь упоминаются незначительные эпизоды из биографии Поэта, например:

«...деякі біографічні моменти, важливі для розуміння доробку митця, {Михайла Петренка. ПАЕ} потребують уточнення й доповнення.

Походив М. Петренко з небагатого українського дворянського роду, що мав, очевидно, козацьке коріння ...

Важливим етапом творчого становлення М. Петренка стало його навчання у Харківській губернській гімназії та Харківському університеті. Як свідчать біографічні матеріали, тоді юний поет пережив нерозділене кохання ...

...відомо, що поет не виїздив за межі України...». {..... .. .

ПАЕ}

«Очерки истории украинской литературы XIX столѣтія», 2008 г. – [112, с. 161-162]. В репринтном издании все сохранилось без изменений:

«...Михайло Николаевич Петренко родился въ 1817 году и большею частью проживалъ и узналъ языкъ и бытъ народный въ г. Славянскъ и его окрестностяхъ, изюмскаго уѣзда, харьковской губерніи; окончилъ курсъ ученія въ харьковскомъ университетѣ въ 1841 году и потомъ опредѣлился на службу по гражданскому ведомству...».

«Дисертація кандидата філологічних наук», 2008 г. – [113, с. 51-57]. Некоторая информация из биографии М. Петренка попала и в диссертацию Е. Барабановой:

«Довгий час біографія Михайла Петренка була майже нез'ясованою, обмеженою мінімумом інформації. Також було невідомо, чи залишилися у поета нащадки, яка їхня подальша доля. Тільки у 80-90-х рр. ХХ ст. Надія Митрофанівна Корнієнко розширила відомості про родину Петренка. Разом з А. І. Абрамовим і студентами Слов'янського педінституту вони

дізналися що з роду Петренків залишилася правнучка поета по братові Світлана Антонівна Петренко, яка проживала в Слов'янську, і Антон Костянтинівич Петренко, котрий мешкав у Краматорську. Систематизував та доповнив зібрану інформацію новими відомостями відомий слов'янський краєзнавець І. М. Овчаренко. Сьогодні ми можемо зробити спробу відтворити життєвий та частково творчий шлях Михайла Петренка, починаючи з моменту отримання власної землі батьком поета: «Батько М. Петренка оселився в нашому краї в ті часи, коли на півдні України ще зберіглися деякі назви від минулих татарських набігів. Правий берег Торця часто називали «диким полем». Між річками Бакай і Торець була прекрасна низина – вигін. Саме тут за рішенням сходу міщан Слов'янська 10 березня 1809 р. (за старим стилем) було відведено безземельному «личному дворянину», тоді ще не одруженому, Миколі Гавриловичу Петренку 3 десятини землі під оселю». Відрізана земля стала називатися хутором Торецьким. Тут Микола Гаврилович і почав господарювати. Він відзначався м'якою вдачею, був прекрасним господарем.

У 1817 році в сім'ї Петренків народився первісток – Михайло, він був старшим сином у сім'ї. «У Слов'янську за ним та іншими спадкоємцями числилось два будинки і при них чотири душі селян».

Хлопчик Михайло, за розповідями родичів, ріс тихою і лагідною дитиною, любив самотність навіть у школі. Взимку, коли снігові замети відгороджували хутір від міста, Михайло жив у Марченків. Чудова природа була там оточенням, у якому формувалася поетична натура хлопця ...

Пізніше Михайло вчився в Харківській губернській гімназії, але її не закінчив і з 1838 року пішов служити. **{Что-то слышала, думала, это о Михаиле. А как осложняется ситуация, когда проходят многие десятилетия. ПАЕ}**

Молодий поет постійно згадував про рідну землю, говорив про неї з великою любов'ю, де почуття з особливою силою заявило про себе, коли Михайло навчався в університеті.

Зі Слов'янськом пов'язані не лише його радощі, але й особисте горе. За переказами, що їх зібрали студенти, він пережив гіркоту

нещасливого кохання до Гілі – доньки купця Марченка. Про шлюб юнака з бідної сім'ї з багатою дівчиною годі було й думати. Тим часом Галю видають заміж за багатого і знатного нареченого, і вона їде з ним за кордон. Під впливом цього Михайло Петренко пише вірші, які зараз літературна критика цілком слушно розцінює як автобіографічні ...

Відомий краєзнавець А. І. Абрамов (1898 – 1972) подає спогади родича поета – Антона Костянтинівича Петренка. Записи цінні тим, що наводять подробиці з життя родини Петренків, а також називають учителів малого Михайла. Історію кохання самого Петренка він пов'язує з донькою поміщика Арцибашина, а не Марченка, як це твердять записи Н. М. Корнієнко. **{Вести такие дискуссии есть смысл, когда речь идет о документах. В данном случае оба воспоминания интереса не представляют. Это для художественной литературы. ПАЕ}**

Оприлюднення розповіді А. К. Петренка допоможе майбутнім біографам остаточно віднайти достовірні факти з життя видатного слов'яниця.

Від першого свого вчителя – Яковенка Михайло перейшов навчатися до Бугровської, яка жила в місті, неподалік Сінної площі. Тут він готувався до навчання в Харкові. ... Михайло закохався в дочку поміщика Арцибашина, що жив неподалік від учительки. Про стосунки доньки з Михайлом дізналися інші дівчата, і батьки суворо заборонили зустрічатися з юнаком.

Мати Михайла любила розповідати синам про те, як на їхньому хуторі копали льох і знайшли скарб: срібні речі, мідні хрести й решту церковного посуду. Це були німі свідки набігів турків і татар на Україну XVI-XVII віків. Вразливий Михайло слухав розповіді, затамувавши подих, і в його уяві поставали широкі степи України, татарські напади, сумне життя полонених у турецькій неволі ...

У 1838 році, коли Михайло вже другий рік навчався в університеті, у його батька сталося нещастя: згоріла хата. Батьки дуже збідніли і не могли допомагати синові-студенту; і він все рідше й рідше приїжджав додому. З батьками у той час проживав менший син – Павло. На місті згорілого подвір'я Петренки звели маленьку хатку. Коли помер батько поета, його поховали на своїй садибі. **{И в этой работе автор, опираясь на записи А. Абрамова, об Алексее не упоминает. ПАЕ}**

Робимо висновок, що твердження ряду біографів М. Петренка відносно батьківської загибелі десь на чужині не відповідає дійсності, а вірш «Батькова могила» є лише художнім домислом. {Это не ошибка, это элементарная подтасовка информации (не могу сказать – фактов). У Павла Ивановича умер отец, и его похоронили в усадьбе. Почему бы и нет. Павел Иванович бездоказательно объявлен братом Михаила Николаевича, значит, это отец Михаила похоронен в усадьбе. Уже много сказано по этому поводу и я не намерен вдаваться в детальный разбор этой информации, напомним лишь, что Иван (отец Павла Ивановича) может и похоронен в усадьбе, однако, Николай (отец Михаила Николаевича) похоронен неизвестно где. И уж если и был отчим, то Михаил искал могилу отца. Полагаю, разницу между понятиями *отец* и *отчим* понимают все. Кстати, рекомендую чаще перечитывать тексты Поэта. ПАЕ}.

З кінця 1848 року від Михайла Миколайовича до рідні у Слов'янську ніяких вістей не надходило ... { Вероятно, там не осталось никого, кому он мог писать. ПАЕ}.

13 червня 1844 р. Михайло Петренко був призначений канцелярським чиновником Харківської палати карного суду, 6 липня йому присвоєно чин колезького секретаря; 13 серпня – затверджений у чині губернського секретаря; 19 вересня – призначений старшим помічником столоначальника.

У той же час Київський генерал-губернатор Д. Бібіков надіслав цареві доповідну записку в справі Кирило-Мефодіївського братства, у якій серед інших значились імена Т. Г. Шевченка та М. М. Петренка. Цей документ підтверджує, що Михайло Петренко поділяв думки та погляди представників Кирило-Мефодіївського товариства. Можливо, саме цей факт і став причиною того, що подальше кар'єрне просування Петренка спостерігаємо тільки з 1848 р., коли 16 серпня він був призначений на посаду колезького секретаря Вовчанського повітового суду. {Я не знаю, откуда соискательница черпала информацию для диссертации, но, кажется мне, не из первоисточников, а из интернета. Коллежским секретарем (это чин) Михаил Петренко награжден 26 ноября 1846 года. Секретарем Волчанского суда (это должность) назначен 16 августа 1848 года. И т. д. ПАЕ}

Ще перебуваючи у Вовчанську, М. Петренко неоднократно звертався до Харківського губернського прокурора з проханням дозволити йому відвідання хворої матері, проте є інший рапорт, з якого видно, що 6 липня 1849 р. М. Петренко було переведено до повітового міста Лебедина, тепер Сумської області, на посаду повітового стряпчого, якийсь час він працював наглядачем повітового училища...

Відомо, що Михайло одружується з дворянкою Анною Євграфівною Миргородовою, у шлюбі мали п'ятеро дітей. Є дані що не всі вони вижили у дитинстві.

У Сумському обласному архіві зберігається формулярний список про службу повітового стряпчого М. М. Петренка, де вказується, що 1856 р. він був нагороджений бронзовою медаллю «В память о войне 1853-1856 гг.». Нею вишановували дворян і тих, хто за службовим становищем сприяв перемозі в Кримській війні. Місцеві краєзнавці встановили, що в місті Лебедині Сумської області, по вулиці Щербакова, 4 (поблизу Миколаївської церкви) зберігся будинок, куплений М. Петренком, у якому він проживав зі своєю родиною...

Точно встановлено, що М. М. Петренко помер 25 грудня 1862 р. у чині колезького асесора. Похований у м. Лебедин, на Покровському цвинтарі. **{Уже не первый раз упоминается Покровская церковь, однако, это всего лишь обертоны одного мнения. ПАЕ}**

Про самого Петренка мало що відомо і в самому Лебедині. Встановленими є роки народження його дітей: сина Миколи – 1849 р., дочок: Людмили – 1851 р., Марії – 1855 р. і сина Євграфа – 1857 р. Рік народження доньки Варвари невідомий. Всі вони жили і працювали на Лебединщині. **{см. Приложение 1. ПАЕ}**

Михайло Миколайович прожив, як відомо, мало – 45 років. Лебединці гідно вишановують пам'ять М. Петренка. У листопаді 1992 року на будинку, де жив поет було встановлено меморіальну дошку. У місті є вулиця імені Михайла Петренка, а в музеї Т. Г. Шевченка – куточок поета-земляка. ...».

«Українські народні пісні», 2008 г. – [114, с. 43-44]. Стаття Н. Петренка в збірнику посвящена Поету і включає біографічну інформацію:

«Михайло Миколайович Петренко народився в 1817 році (точніша дата невідома) в містечку Слов'янськ Ізюмського повіту Слобідсько-Української губернії, перейменованої в 1835 році в Харківську. ... Походив з небагатої дворянської родини. ... Ще в дитинстві Михайла батько залишив сім'ю і невдовзі помер десь на чужині ...**{В роботі [87, с. 155] звучит подобний мотив. Однак, в обох случаях неопределенно и без мотиваций. ПАЕ}**

Навчався М. Петренко спочатку в Харківській гімназії, а з 1836 по 1841 рік в університеті на юридичному факультеті там же в Харкові. ... По закінченні університету М. Петренко три роки перебував десь за межами України, а в червні 1844 року був призначений на посаду канцелярського чиновника в Харківську палату карного суду. До серпня 1847 року він впевнено піднімається службовими сходами. І раптом – падіння. З 16 серпня 1846 року він лише секретар Вовчанського повітового суду (людина з університетським дипломом!)

6 липня 1849 року Михайло Петренко був призначений на посаду Лебединського (тепер Сумської області) повітового стряпчого. Йому було вже 32 роки, він був одружений. В серпні цього ж року у подружжя народився син Микола, а в 1851 році дочка Людмила. Впродовж усієї служби в Лебедині поет зазнав утисків з боку вищого начальства, в тому числі матеріальних (йому довго затримували підвищення в чинах) ...

Як свідчить запис у метричній книзі Лебединської Миколаївської церкви, помер Михайло Миколайович Петренко в м. Лебедині 25 грудня 1862 року у 45-річному віці, маючи чин колезького асесора (це восьмий клас у таблиці про ранги, всього було 14 класів, найвищий – 1-й). Похований на Покровському цвинтарі ...».

Ранее этот материал публиковался Николаем Петренко в 2001 году в сумской газете «Новина». {см. [91]. ПАЕ}

«Література та культура Полісся: збірник», 2008 г. – [115, с. 66-67]. В этом сборнике о биографии Поэта кратко:

«М. Петренко (1817-1862) ... Очевидно, навчання в Харківському університеті (1836-1841) ...».

«Постаті. Нариси про видатних людей Донбасу», 2011 г. – [116, с. 8-13]. В збірник опублікована стаття, яка стосується біографії Поета:

«Петренко Михайло Миколайович (1817-27.12.1862) ... {25.12.1862. ПАЕ}

Народився у Слов'янську, тут відбулося його становлення, пройшла юність. У 1836-41 роках навчався в Харківському університеті ...

...Судилося Михайлові Миколайовичу Петренку прожити всього 45 років ... Головна ж робота з відновлення в історії літератури нового імені була проведена викладачами та студентами філологічного факультету Слов'янського педінституту під керівництвом викладача Надії Митрофанівни Корнієнко.

Ось що вдалося їм встановити.

*Батько поета Микола Гаврилович Петренко був людиною м'якої вдачі, любив природу, але господарювати не вмів, та й землі було мало. Прийшов час, Микола Петренко одружився. У 1817 році народився син Михайло, потім Олексій і Павло. **{Уже встречавшиеся вместе три имени, но в другой последовательности: Михаил, Алексей и Павел. Эти три человека не являются братьями. См. комментарии по данному вопросу выше. ПАЕ}***

Михайло, тиха і лагідна дитина, несвідомо відчуваючи мерехтливе сяяння таланту у своїх грудях, з великим бажанням відвідував школу, а взимку, коли снігові замети відгороджували хутір від міста, жив у купця Марченка, який, до речі, і порадив його батькам віддати хлопця до науки...

Михайло палко любив свою матір і цю любов і турботу про неї проніс через усе життя, що було встановлено на основі документів Харківського обласного архіву ...

Михайло любив природу. Батько часто брав маленького Михайлика із собою на полювання, де вони ночували в наметі, спостерігали за зірками і слухали спів птахів. ...Його перший біограф А. Метлинський відзначив, що хлопець вивчав мову і побут народу в місті Слов'янськ і його околицях...

Роки навчання у Харківському університеті (1836-1841) відчутно вплинули на світогляд і талант Михайла Петренка...

{1836 как год поступления – традиционная ошибка из интернета. ПАЕ}

Після закінчення університету для Михайла Петренка розпочалася служба спочатку у Вовчанському повіті, потім у Лебедині. У 1844 році Михайло Петренко був затверджений у чині губернського секретаря, з 1845 року виконував обов'язки столоначальника, а з 1846 року – столоначальника карного суду. Дослужився до VIII чина «Табелі про ранги» – чина колезького асесора: зазвичай чиновникам цього рангу надавалося особисте дворянство без права спадкоємства ...

Після розгрому Кирило-Мефодіївського товариства царом Михайло Петренко переїхав до міста Лебедин (тепер Сумської області), у якому з 1849 року служив інспектором повітового училища. **{Не то чтобы переехал, а перевели. Вначале в Волчанск, а потом и в Лебедин. И с работой немного не так все было. См. Приложение 1. ПАЕ}**

Михайло зустрів дівчину, що стала його дружиною, дворянку Анну Євграфівну Миргородову. Народилися діти: Микола, Марія, Євграф, Людмила, Варвара. З роду поета в Слов'янську сучасні дослідники-краєзнавці знайшли правнучку поета – Світлану Антонівну Петренко, а в Краматорську – родича поета Антона Костянтиновича Петренка. Знайдена була також правнучка поета по сину Миколі Наталія Борисівна Шептій.

...Поета Михайла Петренка не стало 25 грудня 1862 року. Помер він у 45-річному віці. Донецький критик Є. Волошко у вступній статті до книги «Донбасс: писатель и время» стверджує, що М. Петренко помер у рідному Слов'янську. Але маємо документ – Лебединську метричну книгу за 1862 рік, в якій наведена дата смерті поета. Це означає, що смерть сталася у місті Лебедині, де і був похований М. Петренко. Могила, на жаль, дотепер не відшукана, однак лебединські дослідники точно встановили місце, де проживав поет: вулиця Димитрова, 12 ...».

«Постаті. Нариси про видатних людей Донбасу», 2011 г. – [117, с. 18]. Ще одна стаття в сборнике посвящена М. Петренко и включает краткую биографическую справку:

«До 170-річчя поета на будинку міської бібліотеки 6 вересня 1987 року відкрито пам'ятну дошку, де викарбувано: «У 1817 році

в м. Слов'янську народився український поет-романтик XIX століття Михайло Миколайовіч Петренко...».

«Комментарии к «Автобиографии» Н. И. Костомарова» – [118, с. 429]. В коллекции Центральной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского сохраняется так называемая «вырезка» материалов к автобиографии Н. И. Костомарова. Имеет место там следующая запись:

«...Михаил Николаевич Петренко (1817 – ум. в 40-х гг. ...). **{Скорее всего автор отождествляет прекращение появления стихотворений Поэта с его физической смертью. ПАЕ}**

Адресь-календари являются достаточно интересными информационными источниками [119].

Более полное название такого справочника выглядит, например, так:

«Адресь-календарь. Общая роспись всѣхъ чиновныхъ особъ въ государствѣ, на 1859-1860 годъ».

Данные, почерпнутые из этих книг, не могут рассматриваться как безоговорочные факты, однако являются прекрасным ориентиром для установления правильного направления поиска.

Впервые с «Петренко М. Н.» встречаемся на страницах Адрес-календаря на 1849 год. Последнее же упоминание о нем помещено в таком справочнике на 1863-1864 годы. **{Это и послужило причиной ошибки в некоторых публикациях, см. комментарий к [44, с. 102], например. ПАЕ}**. Такой календарь в руки мне еще не попадал, однако, именные указатели ко всем календарям публично доступны.

На момент написания книги в моем распоряжении были три Адрес-Календаря. Ознакомление с этими книгами позволило обнаружить следующие записи:

1. Адресь-календарь на 1850 год:

«Въ Лебединѣ: ... Земскій судъ: ... Уѣздн: ... Стряп., КСк. Мих. Никол. Петренко ...» [119а, с. 162-163].

«Въ Волчанскѣ: ... Уѣздный судъ: ... Секр., КСк. Мих. Никол. Петренко ...» [119а, с. 163-164].

В совокупности с данными из Формулярного списка [120], находим, что речь идет об одном человеке – Петренко Михаиле Николаевиче, который сначала работал в г. Волчанске, а потом был переведен в г. Лебедин.

2. Адресь-календарь на 1856 год:

«Въ Лебединѣ: ... Земскій судъ: ...Уѣздн: ... Стряпч., КСк. Мих. Никол. Петренко ...» [119б, с. 181].

3. Адресь-календарь на 1859-1860 годы:

«Въ Лебединѣ: ... Земскій судъ: ...Уѣздн: ...Уѣздн. Стряпч., ТтС. Мих. Никол. Петренко...» [119в, с. 471].

«Формулярный списокъ о службѣ Лебединскаго Уезднаго Стряпчаго, Титулярнаго Совѣтника Михаила Николаевича Петренка. За 1858 годъ» – [120]. {См. Приложение, 1. ПАЕ}

ДОКУМЕНТАЛЬНО ПОДТВЕРЖДЕННЫЕ ДАННЫЕ ИЗ БИОГРАФИИ М. Н. ПЕТРЕНКО И ЧЛЕНОВ ЕГО СЕМЬИ

На сегодняшний день собраны, пожалуй, практически все основные информационные источники, где упоминается Михаил Николаевич Петренко, включая те, где о нем упоминается вскользь.

Доступная из Интернета информация, посвященная М. Н. Петренко, не рассматривалась, потому как пересыщена не имеющими документального подтверждения устарелостями, ошибками и, зачастую, растиражированными недоразумениями. Даже статья в Википедии (единственном заслуживающем внимания интернетном информационном источнике) давно устарела и нуждается в скорейшем обновлении.

Собранная информация, имеющая отношение к биографии М. Н. Петренко, проанализирована. Выявлены биографические факты, имеющие документальное подтверждение, либо априорно бесспорны. На основе этих фактов предложена биография Михаила Петренко, освобожденная от фантазий, домыслов и всякой информационной скверны. За основу биографии взят последний доступный на сегодняшний день вариант «Формулярного списка о службе Лебединского Уездного Стряпчего Титулярного Советника Михаила Николаевича Петренко за 1858 год».

Исследование продолжается и не имеет сроков окончания. В последующих переизданиях будут включены новые документальные находки, посвященные жизни и творчеству М. Н. Петренко и его родственников.

Михаил Петренко родился, скорее всего, в Слободско-Украинской губернии в 1817 году. О месте рождения пока не обнаружено документальных указаний, хотя вероятнее всего Михаил родился в Славянске.. Как уже сообщалось, первый биограф А. Метлинский сообщал: *<... родился в 1817 году, и, большей частью, проживал и узнал язык и быт народный в городе Славянске и его окрестностях, Изюмского уезда...>* {см.[3, с. 30]}

либо стр. 10 данного исследования. Многие литераторы писали о Славянске как о родине Поэта, но некоторые дипломатично не акцентировали на этом внимания, объективно понимая единственный текст от А. Метлинского, появившийся при жизни Поэта. ПАЕ}

Учился в Харьковской гимназии. {На основе анализа текстов надо полагать, это факт. ПАЕ}.

Михаил Петренко был зачислен студентом на юридический факультет Императорского Харьковского университета с 21 сентября 1837 года.

В 1841 году окончил полный курс наук в университете со степенью действительного студента.

В июле 1844 года поступил на службу в Харьковскую Палату уголовного суда канцелярским чиновником и вскоре Правительственным Сенатом был утвержден в чине губернского секретаря.

Достаточно быстро и успешно продвигаясь по службе, в ноябре 1846 года по Высочайшему повелению награжден чином Коллежского секретаря, однако, в августе 1847 года был переведен в Волчанский уездный суд Секретарем.

В июле 1849 года был переведен по службе в город Лебедин, где вступил в должность Уездного стряпчего сразу по прибытии.

В январе 1853-го года Высочайшим приказом, хотя и с большим запозданием, произведен за выслугу лет Титулярным советником.

В 1856 года по состоявшемуся Высочайшему манифесту награжден бронзовой медалью «В память войны 1853-1856 гг.».

Был женат на дворянке Анне Евграфовне Миргородовой, имел пятерых детей (следующие записи сделаны из соответствующих метрических книг, которые на сегодняшний день мне удалось отыскать в архивах):

– сын Николай, родился 16 августа 1849 года, крещен 23 августа 1849 года.

Отец: Лебединский уездный стряпчий секретарь Михаил Николаевич Петренко

Мать: Анна Евграфовна. Оба православного вероисповедания.

Восприемники: Лебединский уездный помещик, Губернский секретарь Петр Алексеевич Добросельский и Губернского секретаря Василевского жена Любовь Евграфовна {**возможно, сестра Анны Миргородовой. ПАЕ**}.

Факт рождения зарегистрирован в метрической книге Вознесенской церкви г. Лебедина.

– дочь Людмила, родилась 23 августа 1851 года, крещена 28 августа 1851 года.

Отец: Лебединский уездный стряпчий Коллежский секретарь Михаил Николаевич Петренко

Мать: Анна Евграфовна. Оба православного вероисповедания.

Восприемники: Лебединский уездный помещик, Коллежский секретарь Петр Алексеевич Добросельский и Изюмского уезда помещица капитанша Варвара Георгиевна Каладиева.

Факт рождения зарегистрирован в метрической книге Георгиевской церкви г. Лебедина.

– дочь Варвара, родилась 16 января 1853 года, крещена 20 января 1853 года.

Отец: Лебединский уездный стряпчий Коллежский секретарь Михаил Николаевич Петренко

Мать: Анна Евграфовна. Оба православного вероисповедания.

Восприемники: Лебединский уездный помещик, Коллежский секретарь Петр Алексеевич Добросельский и капитанша Варвара Георгиевна Каладиева.

Факт рождения зарегистрирован в метрической книге Трехсвятительской церкви г. Лебедина.

– дочь Мария, родилась 23 января 1855 года, крещена 29 января 1855 года.

Отец: Лебединский уездный стряпчий Коллежский секретарь Михаил Николаевич Петренко

Мать: Анна Евграфовна. Оба православного вероисповедания.

Восприемники: Титулярный советник Петр Алексеевич Добросельский и 3-ей гильдии купеческая жена Анна Александровна Федорова.

Факт рождения зарегистрирован в метрической книге Трехсвятительской церкви г. Лебедина.

– сын Евграф родился 20 апреля 1857 года.

{В Формулярном списке, составленном в 1858 году, указано, что М. Н. Петренко имел троих детей:

сына Николая, родившегося 16 августа 1849 года,
дочь Марию, родившуюся 23 января 1855 года и
сына Евграфа, родившегося 20 апреля 1857 года.

По состоянию на 1858 год (точнее на момент написания Формулярного списка) все они находились при отце (т.е. в Лебедине).

Так получается, что дочери Людмила (1851 г. р.) и Варвара (1853 г. р.) умерли до 1858 года.

Эту информацию можно еще более конкретизировать, если присовокупить к анализу «Формулярный список Лебединского уездного стряпчего титулярного советника Михаила Николаевича Петренко» на 1853 год:

«... Женат на дворянке девице Анне Миргородовой, имеет сына Николая, родившегося 16 августа 1849 года и дочь Варвару, родившуюся 1853 года 16 января ...».

Стало быть, дочь Людмила, родившаяся 23 августа 1851 года ко времени написания ФС на 1853 год уже умерла. ПАЕ}.

{Обращает на себя внимание тот факт, что крестным у четырех детей Михаила Петренко был один и тот же человек – Лебединский уездный помещик, исправник Петр Алексеевич Добросельский. Он не был прямым начальником Михаила Петренко, но был начальственным лицом в суде, где служил Михаил. Конечно же, это говорит о крепкой дружбе между ними. Был ли Михаил Петренко крестным у его детей – вопрос интересный и сейчас изучается. Обнаруженные результаты актуализируют и вопрос о проживании семьи М. Петренко в Лебедине. Может ли означать, что он несколько раз менял место жительства, если детей крестили

в разных церквях? Помнится мне, в литературе упоминалось о двух-трех адресах. Может быть это были не альтернативные адреса? ПАЕ}

Умер Коллежский ассессор уездный стряпчий М. Н. Петренко 25 декабря 1862 года в возрасте 45 лет от горячки. Отпевали в Николаевской церкви г. Лебедина. Похоронен 27 декабря на отведенном приходском кладбище. {**Несмотря на кажущуюся простоту и однозначность записи в метрической книге, Лебединские краеведы и старожилы говорят о захоронении Михаила Петренко на кладбище возле Покровской церкви.**

В те времена, якобы, отпевали в Николаевской церкви, но хоронили на определенном участке Покровского кладбища, т. к. на Николаевском кладбище к тому времени уже не хоронили. Старожилы даже указывают на три заброшенные могилы рядом (две из них со старыми, но металлическими крестами), в одной из которых может быть погребен М. Петренко. Но захоронения эти не похожи на очень старые и есть с чем сравнить: недалеко можно увидеть массивные почерневшие дубовые кресты, и только по ним можно догадаться, что здесь были захоронения. Эти могилы действительно смотрятся очень старыми. ПАЕ}

ЕВГРАФ МИХАЙЛОВИЧ ПЕТРЕНКО И ТЕ, КТО ПРОДОЛЖИЛ ЕГО РОД

Занявшись генеалогией своего рода, а это случилось приблизительно в апреле 2011-го, я попытался систематизировать сведения, которые имел о своих родственниках.

Начало было несложным, так как на деле обнаружился самый минимум информации.

Затем был поиск. Не вдаваясь в детали, сообщу, что процесс был достаточно сложным и интересным, как любое новое необычное занятие. Об этом я еще напишу, тем более, что поиск не завершен, а может ли он завершиться вообще – для меня ответ не очевиден.

Отец мой умер, когда мне было менее четырех лет, а брату Сергею – чуть более двух, и это явилось самой весомой причиной отсутствия более обширной информации о наших предках. Просто мы не успели поговорить.

Мама рассказывала, что Евграф Александрович имел судьбу непростую, был человеком очень аккуратным и происходил из дворян. Часто упоминались его многие положительные качества, которые нам с братом ставились в пример.

Про деда Петренко Александра Евграфовича было известно, что работал он телеграфистом на железнодорожной станции Мелитополь и умер в 1937 году. Уцелело его рабочее удостоверение, и было оно интересно еще и тем, что сохранилась на нем небольшая фотография.

На станции Мелитополь некоторое непродолжительное время работал телеграфистом и брат деда Николай Евграфович, о котором вообще никогда никто не упоминал.

Прадед Евграф также имел отношение к железной дороге и потому способствовал трудоустройству своих детей в этой же отрасли, однако этими познаниями сведения о нем и исчерпывались.

О прапрадеде знали, что он закончил Харьковский университет, и «гордились» тем, что были у нас в роду «университетские» во времена крепостной Российской империи. Также упоминалось, что служил он по юридической линии, и семья прапрадеда Михаила проживала где-то на Сумщине.

И наконец, когда как бы в шутку речь заходила об именах, какими мне или брату называть своих сыновей, мама говорила о Евграфе, Александре, Михаиле, Николае и Борисе, какие были в роду отца. Именно из этого списка предлагалось выбирать, хотя были и определенные предпочтения.

Пожалуй, это была вся информация о предках по линии отца.

Тема прошлого нашего рода в семье была не очень популярна, потому специальных «тематических» бесед не было, а может просто до них дело не дошло. Не было ничего в этом странного, просто не обсуждались эти темы и все.

Позднее я понял возможные причины такой информационной сдержанности, но до этого было еще очень далеко.

Время летело, процесс шел, жизнь наполнялась новыми событиями ...

Так и появился в жизни календарь 2011-го года, а потом и апрель... И полетели с него листы в привычно бешеном темпе.

Далее, приведу краткие информации по ветви Петренко, которые касаются Евграфа и Николая – сыновей Михаила Петренко.

ПЕТРЕНКО ЕВГРАФ МИХАЙЛОВИЧ

(20.04.1857 г. – 14.01.1910 г.)

Мой прадед Евграф Михайлович умер 14 января 1910 года, о чем свидетельствует запись, сделанная в метрической книге Петропавловской церкви поселка Таганаш:

«Дворянин Харьковской губернии, Лебединского уезда, Евграф Михайлов Петренко, 53 лет ...».

В другом документе, имеющемся в моем распоряжении (метрика Николаевской церкви села Даниловка), имеет место следующая запись: *«тысяча восемьсотъ девяносто пятаго года мѣсяца февралѣ двадцать перваго /21/ дня рождень и двадцать третьяго /23/ крещень Николай. Родители его: Харьковской губернии города Лебедина дворянинъ Евграфъ Михайловъ Петренко и законная жена его Наталія Митрофановна, оба православные ...».*

Прадед служил в железнодорожном ведомстве, потому и приходилось ему кочевать по железнодорожным станциям,

таким как село Даниловка, городок Геническ, станция Сиваш (поселок Таганаш).

Евграф Михайлович Петренко умер в должности начальника станции Сиваш и похоронен на старом Таганашском кладбище.

В поисках сведений о Евграфе Петренко мне довелось работать в Сумском областном архиве. На данном этапе удалось обнаружить материалы, относящиеся к «школьным годам» прадеда Евграфа.

Евграф поступил в уездное училище города Лебедина Лебединского уезда Харьковской губернии в 1867 году десятилетним юношей, учился и, надо полагать, окончил училище, хотя подтверждений этому и нет.

Факт прохождения обучения бесспорен: сохранился «Классный журнал Лебединского уездного училища по русскому языку за 1867-1868 учебный год». В списках учеников первого класса значился Петренко Евграф. Так как курс обучения продолжался три года, Евграф мог окончить училище в 1870 году, в тринадцатилетнем возрасте.

Окончил ли Евграф училище и где проживал до совершеннолетия (в Лебедине или Гадяче), пока установить не удалось. Исследование продолжается, процесс идет ...

Я не сомневаюсь в нахождении интереснейших материалов, связанных с изучаемым родом Петренко, потому как исследования уже перешли в самую интересную фазу – документальный поиск.

ПЕТРЕНКО АЛЕКСАНДР ЕВГРАФОВИЧ (13.10.1886 г. – 25.08.1937 г.).

Мой дед Петренко Александр Евграфович родился в небольшом городке Геническ Мелитопольского уезда Таврической губернии. После окончания Мелитопольского реального училища работал телеграфистом дистанции сигнализации и связи при железнодорожной станции Мелитополь вплоть до 1937 года.

Из детей, кроме Александра (он был старшим), в семье были Николай и Антонина:

ПЕТРЕНКО НИКОЛАЙ ЕВГРАФОВИЧ

(21.02.1895 г. – 14.01.1921 г.)

родился в селе Даниловка, расположенного недалеко от селения Акимовка Мелитопольского уезда Таврической губернии.

По окончании курса наук в Мелитопольском реальном училище Петренко Николай в 1914 году, сразу после начала первой мировой войны, был мобилизован и направлен в военное училище. После училища, будучи уже офицером, продолжил службу в армии.

Сразу после войны вернулся в г. Мелитополь и трудоустроился телеграфистом по месту работы старшего брата Александра.

В августе 1919 года, когда войска Деникина, а потом Врангеля проводили боевые операции на юге Украины и в Крыму, Николай Петренко был вновь мобилизован в армию, теперь уже как бывший офицер царской армии.

14 января 1921 года был расстрелян по приказу начальника второго Крымсобпункта особотдарма 4. Место захоронения не установлено.

Только 12 июля 1995 года в деле появился документ, повествующий, что Петренко Николай Евграфович был привлечен к уголовной ответственности незаконно. За отсутствием совокупности доказательств, подтверждающих обоснованность привлечения его к ответственности, подлежит реабилитации в соответствии со статьёй 1 Закона Украины от 17 апреля 1991 года «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине».

ПЕТРЕНКО АНТОНИНА ЕВГРАФОВНА

(16.11.1900 г. р. – ???)

была младшей из детей в семье. Родилась она в небольшом крымском селении Таганаш Богемской волости Перекопского уезда (с 21.08.1945 года Таганаш переименован в Солёное Озеро). К сожалению, на сегодняшний день более никаких фактов из жизни Антонины (в том числе даты и места смерти) отыскать не удалось.

Поиск продолжается.

ПЕТРЕНКО АЛЕКСАНДР АЛЕКСАНДРОВИЧ
(16.08.1918 г. – 12.10.1918 г.)

Брат отца Александр родился и умер в городе Мелитополь.

ПЕТРЕНКО БОРИС АЛЕКСАНДРОВИЧ
(17.04.1926 г. – 08.09.1942 г.)

Брат отца Борис родился и умер в городе Мелитополь.

ПЕТРЕНКО ЕВГРАФ АЛЕКСАНДРОВИЧ
(17.01.1917 г. – 24.03.1961 г.)

Мой отец Петренко Евграф Александрович родился в городе Мелитополь, ныне Запорожской области.

В 1935 году поступил на работу учеником токаря на завод им. Воровского и после окончания курсов мастеров был переведен на должность мастера механического цеха, где и проработал до августа 1941 года (профессия – мастер по механической обработке металла), продолжая где-то учиться. В этом же году уволился в связи с эвакуацией завода в другую местность.

В ряды Красной армии призывался в 1937 году, но, как было записано в учетной карточке, по состоянию здоровья был отстранен от несения воинской службы. Возможно, это как-то было связано со спецификой его работы.

Находясь на оккупированной территории в г. Мелитополе, был эвакуирован немцами с молодежью в Германию, где находился с июля 1943 до марта 1945 года в г. Франкфурт. После освобождения войсками союзников возвратился домой и продолжил работать на заводе им. Воровского в должностях инженера-нормировщика, инженера-технолога и инженера-конструктора, последняя должность – начальник технологического бюро механо-сборочного цеха.

Беспартийный.

В начале 1941 года Евграф Александрович первый раз женился на **РЕЗНИЧОК ВЕРЕ АФНАСЬЕВНЕ** (11.01.1920 г. – 29.10.1955 г.). Вера Афанасьевна (Петренко, после замужества) работала в школе преподавателем математики. Сын:

ПЕТРЕНКО ЕВГЕНИЙ ЕВГРАФОВИЧ

(02.02.1947 г. – 18.08.1993 г.).

После окончания училища работал на заводах г. Мелитополя. Был инвалидом из-за перенесенного в детстве полиомиелита. Был женат, детей у Евгения не было.

После смерти Веры Афанасьевны (матери Евгения), в конце ноября 1955 г., Петренко Евграф Александрович женился на **ДИДЕНКО АННЕ ВЛАДИМИРОВНЕ** (Петренко, после замужества) (24.08.1921 г. – 01.10.1990 г.). Мама окончила фармацевтический институт и в то время заведовала Центральной районной аптекой г. Мелитополя. Дети:

ПЕТРЕНКО АЛЕКСАНДР ЕВГРАФОВИЧ, 1957 г. р.

Родился в г. Мелитополе. В 1979 году окончил факультет технологии органических веществ Днепропетровского химико-технологического института. Проживаю с семьей в Киеве. Около двадцати лет работал в ИБОХ НАН Украины, кандидат химических наук. Жена – **ПЕТРЕНКО ТАМАРА ВАСИЛЬЕВНА**, 1955 г. р. В 1979 году окончила факультет ТОВ (специализация – технология резины) ДХТИ, химик. Дочь: **ПЕТРЕНКО АННА АЛЕКСАНДРОВНА**, 1985 г. р. Родилась и проживает в Киеве. В 2007 г. окончила Киевский национальный лингвистический университет, переводчик (последовательный и синхронный перевод).

ПЕТРЕНКО СЕРГЕЙ ЕВГРАФОВИЧ, 1959 г. р.

Родился и проживает в г. Мелитополе. Закончил училище. Частный предприниматель (специализируется по изготовлению нестандартных изделий из металла). Сын: **ПЕТРЕНКО АЛЕКСАНДР СЕРГЕЕВИЧ**, 1983 г. р. Родился в г. Мелитополе, в настоящее время проживает в г. Киеве. Незаконченное высшее образование, работает в химии.

Более подробная информация, касающаяся продолжателей рода Евграфа Михайловича, будет представлена в следующем издании.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВИЧ ПЕТРЕНКО И ТЕ, КТО ПРОДОЛЖИЛ ЕГО РОД

Практически отсутствует какая-либо документальная информация о Николае Михайловиче Петренко. То, что известно о Н. Петренко большей частью сообщено его внучкой Натальей Борисовной Шептий.

Есть три упоминания фамилии Петренко в дневниках Панаса Мирного за 1870 год. Часть жизни прожита Афанасием Яковлевичем Рудченко (П. Мирный – его псевдоним) в Гадяче, откуда была мать детей Михаила Петренко – Анна Евграфовна Миргородова. Николай Петренко и Афанасий Рудченко были ровесниками (1849 г. р.) и увлечение фольклором могло сделать их друзьями.

Однако, был ли упоминаемый Петренко Николаем и где находился в 1870 году Рудченко предстоит еще уточнить. Дело в том, что служба А. Рудченко началась в Гадячском уездном суде в 1863 году. В следующем году он был переведен на работу в уездное казначейство, а позднее получил должность в Миргородском казначействе.

С 1871 года А. Рудченко жил и работал в Полтаве.

Разыскивая информацию по прадеду Евграфу Михайловичу в Сумском областном архиве, мне удалось обнаружить некоторые интересные документы, касающиеся его старшего брата Николая.

В архиве хранится *«Прошение Титулярнаго Советника Михаила Николаевича Петренка»* где он собственноручно пишет:

«Предоставляя въ Лебединское уездное училище сына моего Николая для изученія наукъ ...», что подтверждает факт поступления Николая в уездном училище. Прошение датировано 4-м августа 1858 года.

Кроме того, совершенно неожиданно мне в руки попал интересный архивный документ, подтверждающий, что Николай таки обучался в Лебединском уездном училище. Речь идет о *«Списке лицам сдавшим пожертвование в пользу строящейся в г. Пятигорске церкви во имя Спасителя, исцеляющего разслабленного»*. Николай Петренко сдал 5 копеек (для

сравнения – некоторые сдавали и по 2 копейки). Список составлен в мае 1859 года.

Принимая во внимание, что май 1859 года есть окончание 1858-1859 учебного года, нетрудно подсчитать, что Николаю (августа 1849 г. р.) осенью 1858-го было девять лет. Поступив в училище в 1858 году, он мог закончить обучение в 1861 году.

Некоторые сведения о Н. М. Петренко и его родственниках мне предоставила его правнучка Инна Константиновна Балюк. В этом исследовании информация представлена кратко.

ПЕТРЕНКО НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВИЧ

(16.08.1849 г. – 1884 г.)

Николай Петренко работал учителем в Гудымовской школе и училище. Село Гудымовка находилось в Лебединском уезде Харьковской губернии (сейчас в Лебединском районе Сумской области). Более точная дата смерти и место захоронения пока не установлены.

БОРИС НИКОЛАЕВИЧ ПЕТРЕНКО

(1882 – 1919 гг.).

Борис родился в Лебедине. После смерти Николая Михайловича дети проживали у родственников, например, Борис – в селе Великий Выстороп в семье дяди по матери. В старину село было приписано к Лебединскому уезду Харьковской губернии, сейчас – Лебединский район Сумской области. В возрасте четырех лет Борис остался круглым сиротой. Впоследствии руководил духовым оркестром и заведовал сиротскими домами.

НАТАЛЬЯ БОРИСОВНА ШЕПТИЙ

(18.09.1919 г. – 5.09.2008 г.)

Наталья Петренко родилась в Лебедине, затем проживала в Тростянце Сумской области. Перед войной начинала учиться в Сумах, а заканчивала обучение в г. Умань. Работала преподавателем в техникуме, потом в педагогическом институте. Кандидат биологических наук. Последние годы проживала в г. Каменец-Подольский, Хмельницкой области.

ИННА КОНСТАНТИНОВНА БАЛЮК.

Родилась 1.08.1938 г.

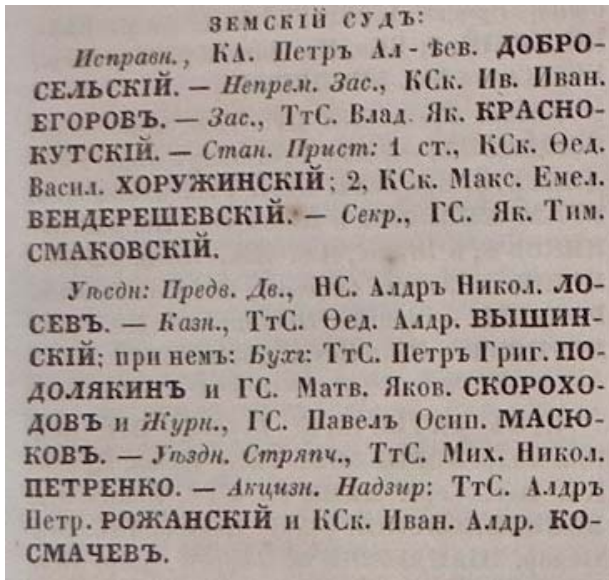
Дочь Натальи Шептий, родилась в селе Каменка Тростянецкого района Сумской области. Работала преподавателем в школе, в настоящее время пенсионерка, проживает с семьей в г. Каменец-Подольский.

Более подробная информация и новые находки, касающиеся рода Петренко, к которому принадлежал и Михаил Николаевич, будут представлены в специальном переиздании.

Постепенно собирается информация, появляются ветки, а потом и древо – небольшое генеалогическое древо одного из многочисленных родов Петренко, к которому принадлежал поэт-романтик и чиновник Михаил Николаевич Петренко.

ЕГО ВЫСОКОБЛАГОРОДИЕ ГОСПОДИН ЛЕБЕДИНСКИЙ УЕЗДНЫЙ СТЯПЧИЙ МИХАИЛ НИКОЛАЕВИЧ ПЕТРЕНКО ...

Как уже отмечалось, Михаил Петренко служил уездным стряпчим Лебединского земского суда с 1849 до конца 1862 года.

Интересная информация для понимания времени, когда Михаил Петренко работал уездным стряпчим, содержится и в БСЭ. Так, в статье, посвященной «Учреждению о губерниях» 1775 г., сообщается:

«Учреждения для управления губерний Всероссийския империи», указ от 7(18).11.1775 о реформе местного управления в России, в ходе которой проводилась частичная децентрализация управления и отделение суда от исполнительных органов. Создавались губернии (с населением 300–400 тыс. чел. каждая) и уезды (20–30 тыс. чел.). Административно-полицейская власть в уезде принадлежала нижнему земскому суду под председательством исправника, в городах – городничему, в губерниях – губернскому правлению, состоявшему из губернатора и двух советников. 2–3 губернии объединялись

под властью генерал-губернаторов или наместников. Органы суда имели трёхстепенную организацию. Две нижние ступени строились по сословно-выборному принципу отдельно для дворян, горожан и крестьян. Суды третьей инстанции (палаты уголовных и гражданских дел) были коронными и всесословными. При судах создавались дворянские опеки, при городских магистратах – городские сиротские суды. Приказы общественного призрения в губерниях ведали школами, больницами и пр. Финансовое управление осуществлялось уездными казначеями и казёнными палатами. Поводом к реформе послужил развал местного управления в районах крестьянской войны 1773–75. При подготовке закона Екатериной II и её сподвижниками (Я. Е. Сиверсом, Г.-Р. фон Ульрихом и др.) были учтены требования дворянства, высказанные в проектах и наказах депутатам «Комиссии об уложении» 1767. Реформа укрепила позиции самодержавия на местах и крепостнического отношения в стране».

Что это была за должность? ... Какие обязанности приходилось исполнять уездному стряпчему?

Раскрытию этой темы может быть посвящено отдельное исследование, однако ограничимся некоторым материалом, позволяющим только почувствовать ответ на упомянутые вопросы.

Многочисленные толковые словари (например, под редакцией С. И. Ожегова, Д. Н. Ушакова и др.), увы, не предлагают достаточной информации для раскрытия темы.

Тем не менее, статья, опубликованная в «Энциклопедическом словаре Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона», позволяет получить представление о должности стряпчего (уездного стряпчего, в данном случае) в первой половине XIX века:

«...Стряпчие при судах. По Учреждению о губерниях 1775 г. С. являются помощниками прокурора и защитниками казенных интересов. При губернском правлении и при палатах состояли губернские С. казенных дел и уголовных дел; соответственные должности существовали и при присутственных местах, занимавших середину между губернскими и уездными; в каждом уезде или округе находился уездный или окружной С. С. должны

были служить советниками прокурора; они предлагали его именем заключения в палатах и других судах. С. казенных дел являлись истцами по казенным делам и по делам, нарушающим общий порядок или «противным власти и присяжной должности»; С. уголовных дел были истцами по уголовным делам, когда не было другого истца. С. имели право требовать сообщения им всякого рода дел, касающихся казны, малолетних и др.; они же наблюдали за сохранением порядка, каждому месту предписанного. Уездные С. должны были наблюдать, чтобы в уездных судебных местах не происходило непорядков, чтобы никому не причинялось притеснений, чтобы исполнялись все законы и т. д. Во время решения дел судом С. выходил из присутствия. При отсутствии прокурора его должность исправлял старший С. При Павле I должности С. были упразднены, но с воцарением Александра I вновь восстановлены. В 1808 г. были учреждены удельные С. для хождения по делам удельных имений и крестьян. В 1826 г. на С. и прокуроров была возложена обязанность наблюдать за правильным течением и решением дел казенных крестьян в судебных местах; в 1827 г. уездным С. предписано было посещать помещения арестантов для наблюдения за их довольствием. В некоторых городах были городовые С., в столицах — следственные С. Были также особые С. ведомства государственных имуществ. По мере введения в империю Судебных Уставов 1864 г. должности губернских и уездных С. вместе с должностями губернских прокуроров мало-помалу упразднялись; в губерниях, в которых оставались еще суды прежнего устройства, должность С. была отчасти заменена должностью судебного следователя, отчасти — должностью товарища губернского прокурора ...».

Исчерпывающую информацию по должности «уездного стряпчего» можно найти на многочисленных страницах ПСЗРИ, однако это выходит за рамки проводимого исследования, потому рассмотрим кратко лишь «Учреждение о губерниях» 1775-го года.

Реформирование органов прокуратуры в Российской империи началось еще при Петре I. Процесс этот был непростой, потому затянулся на многие десятилетия.

Органы прокуратуры Российской империи на территории Украины начали свою деятельность после введения губернского деления согласно «Учреждения о губерниях» 1775-го года. Были учреждены должности губернского прокурора, губернских и уездных стряпчих, прокуроров при верхних земских судах и др., и в этом документе были определены их задачи, права и обязанности.

Губернские прокуроры и губернские стряпчие осуществляли надзор за соблюдением установленного порядка. Они охраняли устои власти, боролись со взяточничеством, а также контролировали соблюдение законности по налогообложению населения.

При губернском прокуроре находились губернский стряпчий по криминальным делам и губернский стряпчий по казенным делам. Губернскому прокурору напрямую были подотчетны нижестоящие прокуроры и стряпчие, которые информировали его о своей деятельности докладными записками.

Компетенции губернских стряпчего по криминальным делам и стряпчего по казенным делам были прописаны в § 406 «Учреждения о губерниях», где в п. 1 указывалось, что они являются помощниками губернского прокурора.

В случае возникновения противоречий по спорному вопросу, стряпчие должны были советоваться с прокурором с целью достижения консенсуса.

Среди основных обязанностей губернских стряпчих можно выделить следующие:

- рассмотрение заявлений и жалоб, касающихся государственной казны;
- поддержка исков в суде по делам казны, а также по криминальным делам, в случае обвинения должностных лиц;
- поддержка исков в суде по криминальным делам в случае отсутствия истца.

Кроме этого, губернские стряпчие могли в рамках своих полномочий требовать и получать от должностных лиц данные, которые касались казенного интереса, или убытков в спорах о земле, о запрещенных налогах, взятках, по делам о несовершеннолетних, которые находились без опеки.

Функцию надзора за законностью в уездах в пределах своих полномочий осуществлял уездный стряпчий. В случае выявления фактов нарушения законов, вне зависимости от лиц, совершивших эти нарушения, стряпчий должен был сообщать об этом губернскому прокурору и за его согласием подать иск в суд. Обнаружив нарушение законов в судах или в других заведениях и учреждениях, стряпчий регистрировал их и принимал соответствующие меры по устранению этих нарушений.

При невыполнении требований он привлекал к ответственности виновного в соответствии с законом: выносил выговор, налагал штраф либо подавал иск в суд.

Уездный стряпчий в округе наблюдал, чтобы суды вовремя начинали судебное заседание, он вел реестр завершенных дел, осуществлял надзор за выполнением решений и был ответственным перед наместническим правлением. При выявлении нарушений законов или указов в уезде, фактов их невыполнения, стряпчий обязан был информировать об этом губернского прокурора. Рассмотрение заявлений и жалоб проводилось по поручению губернского прокурора, либо с его согласия.

Кроме того, уездный стряпчий наблюдал за соблюдением порядка в судебных заседаниях, за соблюдением участниками уважения в суде. В случае выявления нарушений он подавал жалобу в соответствующие инстанции. При осуществлении своих полномочий уездный стряпчий иногда выписывал штрафы, после чего в его обязанности входило отслеживание своевременного получения соответствующих оплат, тем более что ему причиталась третья часть от взысканной суммы.

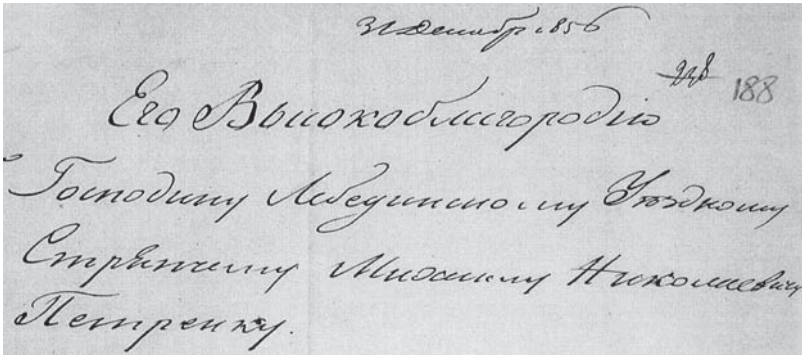
Он также имел право посещать любые суды своего уезда и города в любое время, однако, во время вынесения приговора он обязан был покинуть помещение зала суда.

“Учреждение о губерниях” устанавливало суровую ответственность стряпчих за невыполнение своих обязанностей. Например, если уездный стряпчий знал о каком-либо нарушении и не доложил об этом губернскому прокурору, а впоследствии такой факт был выявлен, к нему могли быть применены такие наказания, как освобождение от должности, либо лишение чина, либо даже суд чести.

Нет необходимости комментировать цитаты, потому как приведенные тексты однозначно помогают сориентироваться в теме, однако, наглядность рассматриваемому вопросу придаст схема «Устройство губернии 1799-1863 гг.» (см. Приложение 4), которую любезно предоставил известный историк Андрей Малов-Гра. Он же помог разобраться и в иерархии должностных лиц, служивших в инстанциях, упоминаемых в исследовании.

Следует подчеркнуть, что земский суд находился в юрисдикции Министерства внутренних дел и уездный стряпчий служил под началом исправника, тем не менее, стряпчий подчинялся губернскому прокурору и был штатной единицей Министерства юстиции. Должность «уездный стряпчий» относилась к Министерству юстиции, и форма чиновников соответствовала данному ведомству.

В должности уездного стряпчего М. Петренко титуловался не иначе как «высокоблагородие», о чем свидетельствуют различные документы, поданные в свое время на его имя, а сейчас сохраняющиеся в архивах, например:

Земский стряпчий 1856

Его Высокоблагородию

Господину Лебединскому Уездному
Стряпчему Михаилу Николаевичу
Петренко.

248 188

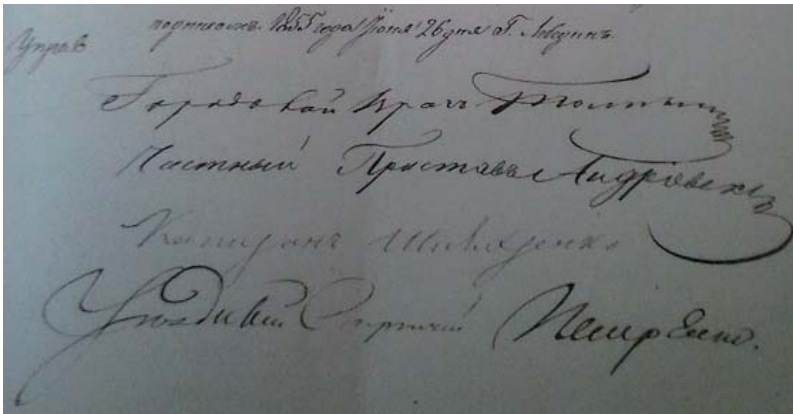
На сегодняшний день мне известны два конкретных факта, позволяющих получить представление о вопросах, какими доводилось заниматься уездному стряпчему Михаилу Петренко.

Первое дело (1857 год) было обнаружено в Государственном архиве Харьковской области Натальей Шептий (правнучкой М. Петренко) еще в 1990-е годы.

Из записей следовало, что для содержащейся за воровство и бродяжничество в Лебединском тюремном замке арестантки

имярек после разбирательства, в котором принял участие уездный стряпчий М. Петренко, ссылка в Сибирь была заменена возвращением на прежнее место жительства.

Второй пример я, к своему удивлению, отыскал в Киевском Государственном историческом архиве. Здесь сохраняется документ по освидетельствованию состояния здоровья «штабс-капитана *имярек*» скорее всего уклонявшегося от продолжения прохождения службы в ополчении. Надо полагать, речь шла о Крымской войне, потому как документ был подписан 26 июня 1855 года в г. Лебедине. Четвертая завершающая подпись принадлежала уездному стряпчему Петренко.

Вот такого типа вопросами и многими другими доводилось заниматься по долгу службы уездному стряпчему Михаилу Петренко.

Работа была серьезной и никакого отношения к романтике не имела. Может быть эти обстоятельства и некоторые другие события послужили серьезным основанием завершить поэтическую деятельность?

Вопросы формулировать легко, да и отвечать на них несложно. Разница лишь в цене ответа. Понимая серьезность темы, поработаем пока с архивами, поднакопим материалы, а потом и изложим фактическую информацию.

К ЧИТАТЕЛЯМ

Полагаю, среди читателей этой книги будут прежде всего те, кто интересуется творчеством поэта-романтика Петренко Михаила Николаевича, кому интересен поиск и открытие еще неизвестных страниц его биографии и творческой жизни.

Жизнь Михаила Петренко была сложна и не очень продолжительна.

Так получилось, что в силу различных обстоятельств, даже сейчас, в 2012 году, еще точно неизвестна дата его рождения и место захоронения. Не найдены еще какие-либо документы, позволяющие узнать, чем была наполнена жизнь Михаила Николаевича до поступления в университет и после окончания университета (дата окончания университета – 1841 год, первые упоминания о работе – 1844 г.).

По свидетельству современников, книжки поэта Михаила Петренко пользовались популярностью, по крайней мере, в его студенческие годы, однако ни единого экземпляра пока обнаружить не удалось.

Встреча Михаила Петренко и Тараса Шевченко в Лебедине могла состояться, однако пока это не факт, а красивая, хотя и логически обоснованная, гипотеза.

Интересно было бы разыскать информацию о родителях Михаила Петренко, его жене и детях.

Предстоит огромная кропотливая работа по отысканию еще неизвестных фактов, связанных с жизнью и творчеством Михаила Петренко.

В последние два десятилетия появилось несколько объемных работ о Поэте.

Это должно было бы быть хорошим знаком и радовать, но, откровенно говоря, меня поразило всевозрастающее в последние годы количество совершенно сомнительных утверждений и странных гипотез, высказываемых некоторыми авторами в отношении Михаила Николаевича Петренко. Это не заблуждения, которые могут объективно происходить в любом поисковом процессе, это активно генерируемые ошибки, и это настораживает. Самым ужасным является отсутствие логического подхода, который должен лежать в основе любых исследований.

Необоснованные предположения, сомнительные догадки... Из этого материала может быть слеплена только дезинформация.

Я решил несколько отступить от своего правила и упомянуть один факт, известный даже в литературе, однако спешу сообщить, что к Михаилу Николаевичу Петренко эта информация пока никакого отношения не имеет. Просто я располагаю копией одного документа, который давно мне кажется весьма привлекательным, однако всему свое время, будем последовательны ... Необходимо уточнить некоторые детали, и тогда можно будет определиться со многими вопросами в течение «одного сеанса».

Речь идет о Формулярном списке, составленном на «... *Сентябрьскую треть 1828 Года*».

Петренко Николай Дмитриевич (1792 г. р.) – титулярный советник, из дворян. В службе с 1806 года в Славянской городской ратуше. Женат. Дети.

В литературе записано так:

Ксения (1815 г. р.)

Михаил (1818 г. р.)

Алексей (1820 г. р.)

Настасья (1822 г. р.)

Евграф (1823 г. р.)

Марья (1828 г. р.)

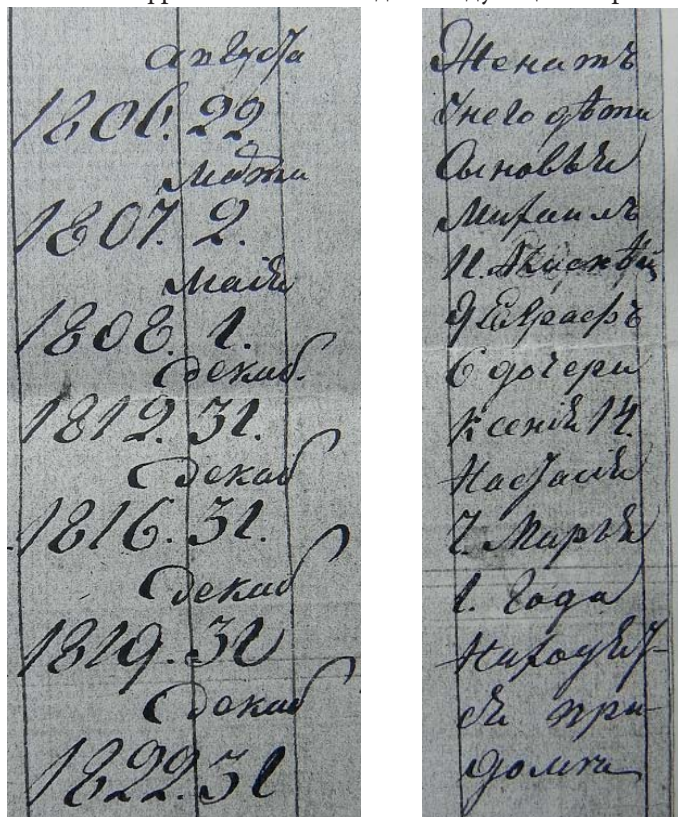
При сравнении «литературного» текста и «документального» можно обнаружить некоторые системные несоответствия в годах.

Это просто удача, что некоторые изыскатели еще не добрались до этого факта, в противном случае, реализуя совершенно неприемлемый аддитивный подход, они пополнили бы семью Петренко еще четырьмя детьми (их было бы уже как минимум восьмеро...).

Неправда ли привлекателен этот Михаил, тем более, что ему скорее 11 чем 12 лет в 1828 году (для сравнения приводится небольшая таблица с образцами написания дат/цифр той же рукой и в этом же документе)? И брат у него есть меньший – Алексей, правда, Павла нет ... Да и соответствие дат со всеми известными формулярными списками ... Я уж не говорю

про такой пустяк как, <в городе Славянске деревянный дом> (см. фрагмент таблицы ниже, 1828 год). К сведению, дом принадлежал жене Николая Дмитриевича.

Фотокопия фрагментов выглядит следующим образом:

Собственно, об этом я написал лишь затем, чтобы упомянуть информацию из Формулярного списка Михаила Петренко (1853 год), где он сообщает о том, что <В городе Славянске Харьковской губернии имеет в числе прочих наследников два дома при них четыре души крестьян>. Без особых затруднений можно было бы объяснить эти две цитаты в рамках легенды, которая рассматривается славянскими авторами выше. Например, такой вариант: был деревянный дом, потом сгорел (см. тексты выше) примерно в 1838 году. Обеднели Петренко

вкрай, слепили мазанку и т. д. Да, Михаил обучался в университете не за государственный счет, но было трудно. Потом поднакопили денег, и было к 1853 году уже два дома и четыре души крестьян в Славянске (последствия пожара ликвидированы полностью, да еще и с приростом).

Изъ дворянъ	Мѣна
Неимѣтеля	Родовое.
Неимѣтеля	Благотро братенное
Неимѣтеля	Родовое
Въ городѣ Славенскѣ деревянной домъ.	Благотро братенное

А может быть все было по-другому? Был пожар, но у других Петренко, а этих Бог миловал: сначала один дом был, потом и другой нажили. А Михаил хотя и был «бедным студентом» (фраза от Н. Костомарова), но семья в состоянии была оплачивать ему обучение. И т. д.

И именно в такой *юридической* семье, по-видимому, родители могли уже с детства видеть своих детей юристами на службе Отечеству.

А стихи многие писали, и были среди них не только А. С. Пушкин и М. Ю. Лермонтов, но и Петренко, и Михаилы Петренко ...

Неужели Вы, уважаемый читатель, хотя бы в детстве не пытались писать стихи?

Я, конечно, понимаю, баштан, закаты, звезды ... как-то проще объясняют формирование поэта-романтика, но Михаил Петренко поступил учиться не на какой-нибудь филологический факультет, а на престижнейший юридический факультет Харьковского университета. К тому же, впоследствии он длительное время исполнял должность помощника губернского прокурора, а это совершенно прозаическая работа.

И в заключение, хочу сообщить об еще одном совершенно логичном предположении.

В харьковском архиве сохраняется метрика от 1822 года, повествующая о том, что <У Славянского жителя коллежского секретаря Николая Дмитриева сына Петренкова от жены его Марфы Андреевой дочери родился сын Евграф (11 декабря)> Это тот самый Николай Дмитриевич, о котором я упомянул пятью десятками строк выше.

И если это так, легко, без всяких сложнейших схем и нелепейших построений, будет известно имя матери Михаила – Марфа Андреевна. Так просто и будет звучать – мать всех детей «Николаевичей» и «Николаевн» Николая Дмитриевича Петренко (включая Михаила Николаевича) – Марфа Андреевна Петренко (урожденная ...).

Здесь конечно же необходимо еще поработать.

Должен заметить, эта метрика была в руках А. Добровольского, однако, увлекшись разработкой темы Павла Ивановича, Дмитрия и пр., оказалась вне темы, хотя и на одной странице. А жаль ...

Предположение это появилось у меня давно, но публикую только теперь как пример понимания информационной ответственности и уповаю на то, что это будет правильно понято и послужит поводом к размышлениям и сотрудничеству.

У этой гипотезы мало слабых мест, но имеет ли она отношение к Михаилу Петренко – еще вопрос, но очень конкурентный с той архисложной для понимания «легендой», которая разрабатывается в Славянске на протяжении многих лет. Я бы посоветовал славянским энтузиастам попробовать начать еще одну куда более перспективную историю, тем более, что существующая нелепа и однозначно несостоятельна. Рукотворность этого порождения очевидна.

Двадцать первый век за окном ... Давайте не забывать об этом и помнить для чего все это делается. Спешка и амбициозность в этом деликатном деле неуместны.

Впереди еще много находок и все у нас получится.

POST SCRIPTUM

«... Вже пройшли проводи і на кладовищі нікого не було. Стояла спека, тому й птахи поховалися в очікуванні вечірньої прохолоди ...

Тільки якийсь дідусь з маленьким хлопчиком начебто вийшли подихати свіжим повітрям. Адже дідусь вже старий та й з тростиною, тому не дуже він був схожий на чоловіка, який в спеку вийшов на прогулянку. Та було видно, що не дуже дідусю потрібна була така прогулянка, але ж з відносин цих двох чоловіків було зрозуміло, що вони – дід та онук, та ще й те, що хлопчик затяг дідуся на кладовищенську територію.

Дід та його онук ... і цим було все сказано.

То ж кладовище було і новим, і старим водночас.

Нове – тому що тут ховають і зараз. На кладовищі є могили, де ще не висохла земля, та багато вінків й квітів кажуть про недавні поховання.

Та й старим можна було назвати кладовище, тому що подекуди виднілися старі могили, точніше те, що від них залишилося, і стояли як пам'ятники почорнілі від часу товстезні дубові хрести. Деякі з них нахилилися, а деякі стоять з давнини, струнко, як вартові, поставлені охороняти вічний спокій та нагадувати про чиєсь життя.

Інколи могили виглядали настільки старими, що вже неможливо було й приблизно встановити дату поховання, та й старі люди вже мабуть не пам'ятали переказів про них.

Відчувалося, що тут недавно було багато відвідувачів. Хтось приходив поминати померлих родичів, хтось – друзів, колег чи знайомих ...

На кладовищі залишилося багато квітів, що мабуть й привернуло увагу хлопчика, тому й захотів він там побігати.

Так в житті, що тема кладовищ не дуже цікава для літніх людей, тому вони й обминають цю територію, як завжди, мовчки, але ж дитяче сприйняття інакше. Які думки з'являються у дітей, коли вони знаходяться на кладовищі, дід вже не пам'ятав, хоча теж колись був малим.

– Ось ця могилка поросла різнотраво та бузком, бо не відвідує ніхто поховану тут людину, – казав онук діду.

– Колись жила вона в родині, а зараз може вже нема кому її провідувати чи вже здоров'я нема у літніх родичів..., – не відставав онук від діда.

Ніхто не опікувався цією могилкою, тому й виглядала вона такою занедбаною, як смітник.

Малеча не угамовувався. Запитання діду йшли й надходили ... запитання ... багато запитань ...

Інколи малий набридав, але ж потім запитання казалися діду розумними й дуже розумними, тому він терпляче на все відповідав, бо вони були дід і онук. І дід думав про те, що онук з часом стане дорослим, а якою людиною він виросте, у великій мірі залежить від нього, діда.

– А ось і ця стара могилка ... Ми вже колись були біля неї ... І нема тут квітів, але ж відчувається, що за нею наглядають, – сказав малий, підійшовши до дуже старого надгробку. Довго мовчки стояв, роздивляючись старе поховання, потім пильно поглянув на діда ...

І не знав малий, що коли дід інколи проходить біля кладовища, то не минає цієї могили, і ніхто крім нього у цілому світі не відчуває, хто похований тут ...

Невідомо чому, але ж останнім часом з'явилася впевненість, що й після нього буде кому опікуватися старою могилою ...

Онук вже побіг далі, а дід все ще думав про те, що колись він сам був онуком і у нього, як і у всіх, теж був дід ...».

О. Є. Петренко. З ненадрукованого

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Сніпъ, українській новорочник. Закрутив Александръ Корсунъ. Друковано в университетській штампарні. – Харьковъ, 1841.
2. Молодикъ на 1843 годъ. Украинскій литературный сборникъ, издаваемый И. Бецкимъ (две части). Часть вторая. Въ университетской типографіи. – Харьковъ, 1843.
3. Южный русскій зборникъ. Альманах. Изданіе Амвросія Метлинскаго. Въ университетской типографіи. – Харьковъ, 1848.
4. Н. И. Петров. Очерки изъ украинской литературы. // Историческій вѣстникъ. Годъ второй. «Типографія А. С. Суворина» – С.-Петербургъ, 1881, с. 32-33, 41, 43 (сентябрь 1881); с. 306-311 (октябрь, 1881). (см [5] и [111]).
5. Очерки исторіи украинской литературы XIX столѣтія Н. И. Петрова. «Въ типографіи Н. и А. Давиденко» – Киевъ, 1884. (см [4] и [111]).
6. Омелян Огоновський. Історія літератури руської [української]. Частина 2. Вік XIX. (Поезія. Драма). – Львів, 1889.
7. Н. И. Костомаровъ. Автобіографія. // Литературное наследие. «Типографія М. М. Стасюлевича». – С.-Петербургъ, 1890.
8. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. Т. 23. «Типо-Литографія И. А. Ефрона». – С.-Петербургъ, 1898.
9. Викъ (1798-1898). «Друкарня С. В. Кульженко». – Кывивъ, 1900.
10. Викъ (1798-1898). Томъ першый (Выдання друге, зъ одминамы й додатками). «Друкарня Петра Барського». – Кывивъ, 1902.
11. Русскій Біографическій Словарь. Т. 13. «Типографія И. Н. Скороходова». – С.-Петербургъ, 1902.
12. Большая энциклопедія. / Словарь общедоступныхъ свѣдѣній по всѣмъ отраслямъ знанія). Т. 15. Типо-литографія Книгоиздательскаго Т-ва «Просвѣщеніе». С.-Петербургъ, 1904.
13. Українська Муза. Поетична антологія (під редакцією Олекси Коваленка). – Київ, 1908. (см [42] и [68]).
14. Сергій Єфремов. Історія українського письменства (видання третє). «Вік». – Київ, 1917. (см [15], [59] и [77]).

15. Сергій Єфремов. Історія українського письменства (видання четверте). Т. 1. Українська накладня. Київ – Ляйпціг, 1924. (см [14], [59] и [77]).
16. М. Плевако. Хрестоматія нової української літератури. Том перший. «Державне видавництво України». – 1926.
17. Ієремія Айзеншток. Листи Порфирія Кореницького. // Науковий збірник за рік 1926. Т XXI (під редакцією голови секції акад. Михайла Грушевського). «Державне видавництво України». – Київ, 1926.
18. Володимир Коряк. Нарис історії української літератури. / І. Література предбуржуазна. 2-е, змінене видання. / «Державне видавництво України». – Харків, 1927. Фотодрук з післясловом Олекси Горбача. – Мюнхен, 1994.
19. Л. Перетц. Матеріали з української літератури, що перебувають у Пушкінському домі, та співробітники Альманаху «Сніп» 1841р. О. Корсуна. // Записки історично-філологічного відділу, кн. XIX (1928). З друкарні Всеукраїнської Академії Наук. – У Києві, 1928.
20. Лист А. Л. Метлинського до І. І. Срезневського від 30 липня 1840 р. // Харківська школа романтиків. Т. 2. «Державне видавництво України». – Харків, 1930.
21. Г. Нудьга. Пісні українських поетів. // Пісні і романси українських поетів. «Радянський письменник». – Київ, 1941.
22. Історія української літератури (У двох томах). Т 1. / Дожовтнева література. «Академія наук Української РСР». – Київ, 1954.
23. Історія української літератури (У двох томах). Т. 1. / Дожовтнева література. «Академія наук Української РСР». – Київ, 1955.
24. Пісні та романси українських поетів (в двох томах). Бібліотека поета. «Радянський письменник». – Київ, 1956.
25. И. Овчаренко. «Дивлюсь я на небо» // Газета «Социалистический Донбасс». №153 (2 июля). – Донецк, 1956.
26. Дмитро Чижевський. Історія української літератури. / Від початків до доби реалізму. «Українська вільна академія наук у США». – Нью Йорк, 1956. (см [73] и [97]).
27. Максим Рильський. Вступна стаття «Нова українська поезія дожовтневих часів». // Антологія української поезії в 4-х

томах. Т. 1. «Державне видавництво художньої літератури». – Київ, 1957.

28. Хто автор пісні «Дивлюсь я на небо». // «Робітничая газета», 16 липня. – Київ, 1958.

29. Павло Грабовський. Зібрання творів у трьох томах. «Видавництво АН УРСР». – Київ, 1959.

30. Г. Нудьга. Вступна стаття «Два поети-романтики» // «Віктор Забіла, Михайло Петренко. Поезії». – «Радянський письменник». – Київ, 1960.

31. А. П. Шамрай. Співробітники альманахів «Сніп» (1841) і «Южного русского сборника» (1848). // Матеріали до вивчення історії української літератури (В п'яти томах). / Том 2. Література першої половини ХІХ ст. – «Радянська школа». – Київ, 1961.

32. Кирилук Є. Видання незвичайної ваги. // Журнал «Вітчизна», № 1. «Держлітвидав України». – Київ, 1961.

33. Євген Онацький. Українська мала енциклопедія. Т.3. «Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині». – Буенос-Айрес, 1963.

34. Українські письменники. / Біо-Бібліографічний словник (у п'яти томах). Т. 3. «Державне видавництво Художньої літератури». – Київ, 1963.

35. Українська радянська енциклопедія. Том 11. Головна редакція Української радянської енциклопедії. – Київ, 1963.

36. П. К. Волинський та інші. Історія української літератури. «Харківська книжкова фабрика ім. Фрунзе». – Київ, 1964.

37. Українські поети-романтики 20-40-х років ХІХ ст. «Дніпро». – Київ, 1968.

38. Краткая литературная энциклопедия (под редакцией А. А. Суркова). Т.5. «Детская энциклопедия». – Москва, 1968.

39. Енциклопедія українознавства. Том 6. «Молоде життя». – Paris-New York, 1970. (см [80]).

40. Історія міст і сіл Української РСР. В двадцяти шести томах. Донецька область. Інститут історії Академії Наук УРСР. – Київ, 1970.

41. П. Жур. Третья встреча (Хроника последней поездки Тараса Шевченка на Украину). «Художественная литература». – Ленинград, 1973.

41-1. Костянтин Шептій. Сучасник Шевченка. // Журнал «Вітчизна», №3, «Радянський письменник». – Київ, 1973. **{статья обнаружена на последнем этапе подготовки книги к публикации. ПАЕ}**

42. Українська Муза. Поетична антологія. Том I. – Буенос Айрес, 1973. (см [13] и [42]).

43. Є. П. Кирилюк. Український романтизм у типологічному заставленні з літературами західно- і південнослов'янських народів (перша половина XIX ст.). «Наукова думка». – Київ, 1973.

44. Шевченківський словник. Т 2 – Київ, 1977.

45. Микола Зеров. Лекції з історії української літератури (1798-1870). Видання Канадського інституту українських студій. «Видавництво Мозаїка» – Oakville, Ont., 1977.

46. Пісні літературного походження. «Наукова думка». – Київ, 1978.

47. Орест Зілінський. Антологія української лірики. Частина 1 – до 1919. Видання Канадського Інституту Українських Студій. «Мозаїка». – Oakville, Ont., 1978.

48. Е. М. Волошко. Вступительная статья «Литературный пласт». // Донбасс: писатель и время. «Донбасс». – Донецк, 1979.

49. На крилах поезії (Вірші українських поетів кінця XVIII – початку XX ст.). «Дніпро». – Київ, 1980.

50. Українська радянська енциклопедія. Видання друге. Том 8. Головна редакція Української радянської енциклопедії. – Київ, 1982.

51. Украинская советская энциклопедия. Т. 8. «Главная редакция украинской советской энциклопедии». – Киев, 1982.

52. Антологія української поезії (в шести томах). Т. 2. / Українська доживтнева поезія (Твори поетів XIX ст.). «Дніпро». – Київ, 1984.

53. І. Овчаренко. Поет цікавий, талановитий (До біографії М. Петренка). // Газета «Комуніст», 15 серпня. – Слов'янськ, 1984.

54. Українські поети-романтики. Поетичні твори. «Наукова думка». – Київ, 1987.

55. І. Овчаренко. Дав пісню крилату. // Журнал «Донбас», №4. – Донецьк, 1988.

56. В. Дудченко. «Зустріч з Кобзарем». // Газета «Вперед», 23 лютого. – Суми, 1989.

57. В. Дудченко. «Зустріч з поетом-романтиком». // Газета «Ленінська правда», 8 березня, №48. – Суми, 1989.
58. К. Шептій. Його книжки ходили по руках. // Журнал «Вітчизна», №6. – Київ, 1989.
59. Сергій Єфремов. Історія українського письменства. Фотопередрук видання 1919 року з післясловом Олекси Горбача. – Мюнхен, 1989. (см [14], [15] и [77]).
60. Н. Петренко-Шептій. «Повернути забуте ім'я». // Газета «Ленінська правда», 30 січня, №21. – Суми, 1990.
61. Микола Зеров. «Романсисти й баладники 30-40-х рр.» (лекція XVII). / Українське письменство XIX ст.. // Твори в двох томах. Т. 2. / Історико-літературні та літературознавчі праці/. «Дніпро». – Київ, 1990.
62. Н. И. Костомаров. Исторические произведения \ Автобиография. «Издательство при Киевском государственном университете». – Киев, 1990.
63. І. Овчаренко. «Основні дати життя і творчості Михайла Петренка» // Газета «Совет – 95», 27 мая. – Славянск, 1991.
64. Історія української літератури (Перші десятиріччя XIX століття) за редакцією П. П. Хропка. «Либідь» – Київ, 1992.
65. В. Дудченко. «Романтик Шевченківської пори». // Газета «Життя Лебединщини», 11 листопада. – Лебедин, 1992.
66. В. Дудченко. «Відкрили пам'ятну дошку». // Газета «Життя Лебединщини», 25 листопада. – Лебедин, 1992.
67. Г. Петров. «У Лебедині, як у Лебедині» // Газета «Панорама Сумщини». №44 (3 грудня). – Суми, 1992.
68. Українська Муза. Поетична антологія (під редакцією Олекси Коваленко). Факсимільне видання. Вип. 2. «Обереги» – Київ, 1993. (см [13] и [42]).
69. В. Г. Дудченко. Блакить Петренківського неба. // З історії Лебединщини (випуск 1-й). – Лебедин, 1993.
70. Степан Крижанівський. Михайло Петренко: вчора, сьогодні, завтра. // Слово і час, №11. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України. – Київ, 1993.
71. Encyclopedia of Ukraine. Volume III. / Edited by Danylo Husar Struk. / University of Toronto press incorporated. – Toronto-Duffalo-London, 1993.
72. Іван Овчаренко. Літературне Придінців'я (Письменники в нашому краї). «Либідь». – Слов'яногірськ, 1994.

73. Дмитро Чижевський. Історія української літератури. / Від початків до доби реалізму. «Феміна». – Тернопіль, 1994. (см [26] и [97]).
74. Віктор Скакун. Літературна Сумщина. «Музична Україна». – Київ, 1995.
75. Літературна Харківщина. Довідник. «Майдан». – Харків, 1995.
76. І прадіди в струнах бандури живуть. / Українська романтична поезія першої половини ХІХ століття/. «Веселка». – Київ, 1995.
77. Сергій Єфремов. Історія українського письменства. «Femina». – Київ, 1995. (см [14], [15] и [59]).
78. Історія української літератури ХІХ століття (у трьох книгах). Книга друга. «Либідь». – Київ, 1996.
79. Микола Шудря. «Дивлюсь я на небо ...» // Газета «Демократична Україна». №6 (17 січня). – Київ, 1995.
80. Енциклопедія українознавства. Том 6. Перевидання в Україні. – Львів, 1996. (см [39]).
81. Н. О. Садівнича. «Потужність і різнобічність таланту». (До 180-річчя від дня народження М. М. Петренка). // Сумський календар `97. (під загальною редакцією В. О. Садівничого). Видавництво мистецького центру «Собор», – Суми, 1996.
82. І. Овчаренко. Йому жити у віках (Михайло Петренко). // Літературно- краєзнавче видання. – Слов'янськ, 1997.
83. Олексій Гончар. Зачарований небом (романтичний світ Михайла Петренка). // Слово і час, №11-12. «Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України». – Київ, 1997.
84. Мистецтво України. Біографічний довідник. «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана. – Київ, 1997.
85. Владимир Пьянков. В потоке лет. Стихи и проза. «Корпункт», – Суми, 1998.
86. І. Овчаренко. «Петренківське небо Лебедина». // Газета «Вісті», 10 грудня. – Слов'янськ, 1998.
87. Коломієць В. В. «Михайло Петренко». // Гаєвська Н. М., Коломієць В. В. Українська література. / Письмовий та усний екзамен. – Київ, 1998.
88. Микола Шудря. «Дивлюсь я на небо ...». // Журнал «Народна творчість та етнографія» №4. «Наукова думка». – Київ, 2000.

89. Українська література у портретах і довідках. // Довідник. Давня література – література ХІХ ст.. «Либідь». – Київ, 2000.
90. Григорій Зленко «Ціна однієї помилки, або як імення Михайла Петренка стало псевдонімом Амвросія Метлинського». // Журнал «Слово і час». №2. – Київ, 2000.
91. Микола Петренко. «Дивлюсь я на небо». // Газета «Новина», №5, 26 січня. – Суми, 2001.
92. Кім Балабуха. Шерех слов'янського неба. // Зерна (Літературно-містецький альманах українців Європи). Число 6-7. – Париж-Львів-Цвікау, 2002.
93. Олександр Добровольський, Віктор Мікушев. Забутий поет. Невідомі сторінки життєпису Михайла Петренка // Микола Пав'юк. Україна – життя моє. Т. 3. «Видавництво імені Олени Теліги». – Київ, 2002.
94. В. Мікушев, О. Добровольський. «Михайло Петренко «Дивлюсь я на небо ...»». // Хронікально-документальна розповідь. «Печатный двор». – Слов'янськ, 2002.
95. В. Дудченко. На побачення з Максимовичем. // Газета «Життя Лебединщини», 22 травня. – Лебедин, 2002.
96. Чемерис В. Вічна тайна Михайла Петренка, маловідомого поета, який на віки став відомим. // Газета «Літературна Україна», 20 березня. – Київ, 2003.
97. Петро Жур. Труди і дні Кобзаря. «Дніпро». – Київ, 2003.
98. Д. І. Чижевський. Історія української літератури. «Академія». – Київ, 2003. (см [26] и [97]).
99. Сумщина в іменах. Енциклопедичний довідник. «Ас-Медіа». – Суми, 2003.
100. І. М. Овчаренко. Слов'янський сокіл (Михайло Петренко). // Історичний нарис. Національна Спілка письменників України. «Журнал «Донбас»». – Донецьк, 2004.
101. В. Дудченко. «Мелодія Шевченківської пори». // Газета «Життя Лебединщини», 13 травня. – Лебедин, 2004.
102. Коротка довідка «Петренко Михайло Миколайович ...». // Співоче поле України. «Молодь». – Київ, 2004.
103. Вихованці Харківського університету. // Бібліографічний довідник. «Авто-Енергія». – Харків, 2004.
104. М. Г. Жулинський та інші. Історія української літератури ХІХ століття (у двох книгах, за редакцією академіка М. Г. Жулинського). Книга перша. «Либідь», – Київ, 2005.

105. Віктор Скакун. «Дивлюсь я на небо ...». // Монографічне дослідження про життя і творчість українського поета-романтика Михайла Петренка (1817-1863 рр.). «Козацький вал». – Суми, 2005.

106. Іван Корнющенко. Відлуння. (Оповіді та етюди з життя письменників-уродженців Сумщини і тих, хто працював або бував у цьому краї). «Козацький вал». – Суми, 2006.

107. Українська література XIX століття. // Хрестоматія (попереднє слово Миколи Жулинського). «Либідь». – Київ, 2006.

108. Кизилова В. В. Михайло Петренко (1817-1862). // Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини 19 століття. «ЦНЛ». – Київ, 2006.

109. Моціяка О. М. Михайло Михайлович Петренко (1817-1862). // Становлення нової української літератури. «НДУ». – Ніжин, 2007.

110. О. Добровольський, В. Мікушев. Його таємниця. Невідомий Михайло Петренко. – Слов'янськ, 2008.

111. Барабанова О. А. Творчість Михайла Петренка в контексті української поезії 30-50-х років XIX століття. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – Харків, 2008.

112. Очерки истории украинской литературы XIX столѣтія Н. И. Петрова. Репринтное воспроизведение издания. «Киевский университет» – Киев, 2008. (см [4] и [5]).

113. Барабанова О. А. Творчість Михайла Петренка в контексті української поезії 30-50-х років XIX століття. Дисертація кандидата філологічних наук. – Донецьк, 2008.

114. Микола Петренко. Дивлюсь я на небо. // Українські народні пісні. (Розповіді про творців). – Суми, 2008.

115. Моціяка О. М. Європейський характер романтичної суб'єктивності Михайла Петренка. // Література та культура Полісся: збірник, вип. 43. «Ніжинський Державний Ун-т». – Ніжин, 2008.

116. Тамара Пішванова. Людина, яка подарувала народу пісню. // Постаті. Нариси про видатних людей Донбасу. «Східний видавничий дім». – Донецьк, 2011.

117. Юрій Доценко. Злетіла пісня від Землі – у Всесвіт. // Постаті. Нариси про видатних людей Донбасу. «Східний видавничий дім». – Донецьк, 2011.

118. И. Айзеншток. Комментарии к «Автобиографии» Н. И. Костомарова. Вырезка, с. 156, 429, 431.

119. Адресъ-календари.

а) Общий штатъ Российской Имперіи, 1850. Часть 1 и Часть 2. «Въ Типографіи Императорской Академіи Наукъ». – Санктпетербургъ, 1850.

б) Общая роспись всѣх чиновныхъ особъ въ государствѣ, 1856. Часть 1. 2. «Въ Типографіи Императорской Академіи Наукъ». – С. Петербургъ, 1856.

в) Общая роспись всѣх чиновныхъ особъ въ государствѣ на 1859-1860 годъ. Часть 1. 2. «Въ Типографіи Императорской Академіи Наукъ». – С. Петербургъ, 1859.

120. «Формулярный списокъ о службѣ Лебединскаго Уезднаго Стряпчаго, Титулярнаго Совѣтника Михаила Николаевича Петренка. За 1858 годъ».

О СОАВТОРАХ

Исследование и сопутствующие поиски проходили интересно, несмотря на то, что отыскание любого факта, любого материала на полках архивов и библиотек сопряжено с, прежде всего, объективными трудностями. Бывает, и не подозреваешь о каком-то пути решения возникшей поисковой проблемы, и тогда, иной раз неожиданно, подсказку предлагают специалисты архива или библиотеки, в фондах которых проводится поиск.

Выражаю признательность и благодарен сотруidникам:

– Государственного архива Сумской области:
за всестороннюю помощь в отыскании документов.

– Государственного архива Харьковской области:
Элькснит Марии Ивановне
Гунько Юлии Павловне
за многочисленные консультации по отысканию документов.

– Государственного архива в Автономной Республике Крым:
Каркач Елене Владимировне
за консультации и содействие в поиске документов.

– Национальной библиотеки Украины им.
В. И. Вернадского:
за безмерную помощь, оказанную при отыскании необходимой литературы в бесконечных хранилищах библиотеки.

– Центральной научной библиотеки Харьковского
Национального университета им. В. Каразина:
Давыдовой Алле Александровне
Поляковой Юлиане Юрьевне
за консультации по поиску документов.

– Краеведческого музея г. Славянска
Зандер Людмиле Яковлевне
за содействие в получении документов.

– Инне Константиновне Балюк, праправнучке Михаила Николаевича Петренко
за консультации и содействие успешному проведению поисковых работ.

Их участие и поддержка обеспечивали успех поиска, и появлялась уверенность, что самые интересные находки еще впереди.

ПРИЛОЖЕНИЕ

1. «Формулярный списокъ о службѣ Лебединскаго Уезднаго Стряпчача, Титулярнаго Совѣтника Михаила Николаевича Петренка. За 1858 годъ». (текст идентичен оригиналу)

Титулярный советник Михаил Николаевич Петренко, сорока лет, Лебединский уездный стряпчий, вероисповедания православного.

Имеет бронзовую медаль в память войны 1853–1856 годов. Жалования получает в год 224 р. 10 коп. Серебром.

В городе Славянске Харьковской губернии имеет в числе прочих наследников два дома при них четыре души крестьян.

По окончании курса наук в Императорском Харьковском университете со степенью действительного студента в 1841 году, в службу вступил в Харьковскую Палату уголовного суда канцелярским чиновником в 1844 году июля 13 дня.

Правительственным Сенатом утвержден в чине губернского секретаря в 1844 г. августа 14 дня со старшинством с дня определения на службу.

Определен старшим помощником столоначальника 1844 сентября 10.

Определен к исправлению должности столоначальника 1845 г. июля 6.

Утвержден столоначальником 1846 августа 7.

За отличное усердие к службе по Высочайшему повелению награжден чином Коллежского секретаря 1846 ноября 26.

Определен в Волчанский уездный суд Секретарем 1847 16 августа.

Определен в город Лебедин Уездным стряпчим и в отправлении этой должности он вступил 1849 июля 6.

Высочайшим приказом, отданным по гражданскому ведомству в 22 день января 1853-го года произведен за выслугу лет Титулярным советником со старшинством 1850 ноября 26.

По Высочайшему манифесту, состоявшемуся в 26 день августа 1856 года, награжден бронзовой медалью в память войны 1853-1856 годов 1856 26 августа.

В графе «Был ли в походах против неприятеля и в самих сражениях и когда именно» указано – «не был».

Аттестован способным и достойным.

В отпусках был:

1850 года с 26 июня по 23 июля на 28 дней,

1852 года с 4 июля по 2 августа на 28 дней,

1855 года с 17 августа по 8 сентября

и на срок к должности являлся.

В отставке не был.

Женат на дворянке девице Анне Миргородовой, имеет детей

сына Николая, родившегося 16 августа 1849 года,

дочь Марию родившуюся 23 января 1855 г. и

сына Евграфа родившегося 20 апреля 1857 г.,

находящихся при отце. Жена и дети вероисповедания православного.

2. Список студентов IV курса юридического факультета Харьковского университета на 1840-1841 учебный год.

СПИСОКЪ
СТУДЕНТОВЪ
ИМПЕРАТОРСКАГО ХАРЬКОВСКАГО УНИВЕРСИТЕТА
на 1840 АКАДЕМИЧЕСКІЙ ГОДЪ,
ПО ЮРИДИЧЕСКОМУ ФАКУЛЬТЕТУ.

Число	ИМЕНА И ФАМИЛИИ.	Время вступленія въ Университетъ.	Изъ какого званія.	На какомъ содержаніи.	
15	Кохановскій Дмитрій . . .	4 Сеп. 1837.	Изъ	Н а с о б о р е п р е с б и т е р с к о г о с и н о д а л а	
16	Куколь Яснопольскій Алек-	9 Сеп. 1837.	Дворянъ.		
17	сандръ.				
18	Карытинъ Иванъ.	5 Окт. 1836.	Об. оф. сынъ.		
19	Керзновскій Наполеонъ. .	25 Авг. 1837.	Изъ Дворянъ.		
20	Онопрьенко Шелковой Грн-	26 Генв. 1837.			
21	горій.				
22	Орловъ Иванъ	29 Авг. 1836.			
23	Пашкевичъ Никаноръ . . .	4 Сеп. 1837.			
24	Полверъ Иванъ.	15 Сент. 1837.	Изъ купцовъ.		На казен.
25	Петренко Михаилъ.	21 Сеп. 1837.	Об. оф. сынъ.	Н а	
26	Петровскій Петръ	20 Окт. 1836.	Изъ купцовъ.		

3. Кое-что о чинах, губернии, наградах и т. п.

Не всегда просто сориентироваться в «названиях» чинов и должностей, встречающихся, например, при прочтении «Формулярных списков» или «Адрес-календарей». Приводимый ниже небольшой «толковый словарь», точнее краткая информация, почерпнутая со страниц Википедии, позволит представить, чем занимался Михаил Петренко, проходя службу в соответствующих учреждениях.

Естественно, этот «словарь» адаптирован под рассматриваемое исследование и содержит соответствующий минимум информации.

Коллежский регистратор – низший гражданский чин XIV класса в «Табели о рангах» в России XVIII-XIX веков. До издания Манифеста от 11 июня 1845 года, чин давал право на **личное дворянство**, затем – только **почётное гражданство**.

Погоны или петлицы данных чиновников имели один просвет и одну звёздочку (11.2 мм в диаметре), там же закреплялась эмблема служебного ведомства.

Провинциальный секретарь – статский классный чин XIII класса в «Табели о рангах» в Российской империи, учрежден в 1708 году в соответствии с императорским указом. По статусу был ниже губернского секретаря и выше коллежского регистратора.

В период его бытования по данному чину жаловалось личное дворянство. Название чина происходило от должности секретаря, заведовавшего канцелярией в провинциальном правлении, при воеводе. К третьей четверти XVIII века чин постепенно стал превращаться в универсальный, не связанный с конкретной должностью. После того, как в результате реформы 1775 года должность провинциального секретаря была упразднена, чин достаточно быстро вышел из употребления, а в губернские секретари начали производить «через класс», непосредственно из чинов XIV класса. С 1884 года данный чин, как и чин армейского прапорщика, применялся лишь в военное время, титуловался «ваше благородие».

Петлица или погон чиновника имел один просвет и одну звёздочку (11,2 мм в диаметре), там же крепилась эмблема служебного ведомства. В мирное время такие знаки различия носили коллежские регистраторы.

Губернский секретарь – гражданский чин в 1722-1917 годах. Восходит к должности губернского секретаря, введённой в начале XVIII века в губернских канцеляриях. В «Табели о рангах» от 24 января 1722 года впервые упоминается как гражданский чин XII класса. В дальнейшем чин Губернского секретаря перестал ассоциироваться только с должностью в системе органов местного управления, распространившись на всю систему государственных учреждений. Кандидат на присвоение чина Губернского секретаря необязательно был дворянином. Правилами о порядке производства в чины по гражданской службе от 25 июня 1834 года было установлено, что чин Губернского секретаря даёт его обладателю право на **личное почётное гражданство**. Закон от 9 декабря 1856 года «О сроках производства в чины по службе гражданской» установил, что для получения чина Губернского секретаря следовало не менее 3 лет прослужить в более низком чине – коллежским регистратором, столько же лет службы требовалось и для производства в высший чин. При получении чина за отличие срок мог сокращаться вполовину.

Петлица или погоны чиновника имели две звёздочки (11,2 мм в диаметре) на одном просвете, там же крепилась эмблема служебного ведомства.

Коллежский секретарь – гражданский чин X класса в «Табели о рангах». Соответствовал чинам армейского и кавалерийского поручика, казачьего сотника и флотского мичмана. Лица, его имеющие, занимали невысокие руководящие должности.

Петлицы или погоны чиновника имели три звёздочки (11,2 мм в диаметре) на одном просвете, там же крепилась эмблема служебного ведомства.

Титулярный советник – гражданский чин IX класса утвержден «Табелью о рангах» 24 января 1722 императором Петром I. Соответствовал армейскому чину капитана пехоты до 1884 года, штабс-капитана пехоты с 1884 года, штабс-ротмистра кавалерии, казачьего подъесаула и лейтенанта военного флота России. С 1845 г. давал личное дворянство.

В связи с тем, что следующий по классу чин коллежского асессора давал право на потомственное дворянство, на пути к чину Титулярного советника лежала незримая преграда, преодолеть которую разночинцу-чиновнику было чрезвычайно трудно. Большинство титулярных советников навеки оставались в этом чине.

С 1809 года чин автоматически присваивался лицам, имевшим высшее образование, но не окончившим университета и не имеющим ученой степени или же не выдержавшим необходимый квалификационный экзамен для присвоения классного чина VIII класса.

Для многих чиновников после 1845 года достижение этого чина выслугой было пределом мечтаний, поскольку он давал им личное дворянство и право получения потомственного почётного гражданства их потомкам. В XIX веке титулярные советники, как правило, занимали должности старших помощников столоначальников в департаментах министерств, старших помощников секретарей, протоколистов, регистраторов и переводчиков в Сенате, вице-консулов и т. д.

По состоянию на 1847 год число чиновников с IX по XIV класс («Табель о рангах») составляло 50 871 человек (~ 49,5% всех чиновников). Лишь в провинциальных учреждениях они могли занимать должности, имевшие относительно самостоятельный характер.

Жалование титулярного советника по «Своду уставов о службе гражданской» 1842 года составляло 75 рублей серебром (262 с половиной рубля ассигнациями). Обращение «ваше благородие».

Знаком отличия служили петлицы с одним просветом без звёзд и эмблемой служебного ведомства по центру.

Коллежский асессор – с 1717 по 1917 год гражданский чин, занявший с 1722 года место VIII класса в «Табели о рангах». До 1884 года соответствовал чину майора, а после отмены майорского чина в армии так и остался в промежутке между капитаном и подполковником. До 1845 года давал потомственное дворянство, затем — только личное. Обладатели обычно служили в должности регистратора, секретаря или советника.

Указ 1745 года добавил для перехода из VII класса недворянам требование 12-летнего служебного стажа. В 1809 получение чина было обусловлено наличием высшего образования, либо сдачей специального экзамена. В 1834 срок выслуги увеличен, а в 1856 отменены преимущества по дальнейшему чинопроизводству в зависимости от образования.

Официальная форма обращения к коллежскому асессору была «ваше высокоблагородие».

Жалование коллежского асессора по «Своду уставов о службе гражданской» 1842 года составляло 135 рублей серебром. К 1847 году число коллежских асессоров в Российской империи составляло 4671 человек.

Знаком различия служили две звезды на петлицах с двумя просветами.

Упразднение чинов

8 ноября 1917 года на заседании ВЦИК было принято решение об упразднении сословий и гражданских чинов, в связи с чем от имени ВЦИК и Совета Народных Комиссаров был издан соответствующий указ. Уже 10 ноября его текст был утвержден на заседании ВЦИК, а 11 ноября одобрен СНК и опубликован. Основные статьи декрета гласили:

Ст.1. Все существовавшие доньше в России сословия и сословные деления граждан, сословные привилегии и ограничения, сословные организации и учреждения, а равно все гражданские чины упраздняются.

Ст. 2. Всякие звания (дворянина, купца, мещанина, крестьянина и пр.) титулы (княжеские, графские и пр.) и наименования гражданских чинов (тайные и прочие советники) уничтожаются и устанавливается одно общее для всего

населения России наименование «граждан Российской Республики».

Личное дворянство было учреждено Петром I и давалось за личные заслуги (в том числе при достижении XIV класса на гражданской службе), не передавалось по наследству и поэтому не заносилось в родословные книги.

В 1858 году потомственных дворян было 609 973, личных и служащих – 276 809; в 1870 г. потомственных дворян было – 544 188, личных и служащих 316 994.

В великорусских губерниях дворяне в 1858 году составляли 0,76 % населения, что было существенно меньше, чем в таких странах, как Англия, Франция, Австрия и Пруссия, где их численность превышала 1,5 %.

Личные дворяне появились одновременно с Табелью о рангах, поэтому занимали особое положение. В отличие от потомственных дворян, их дворянское достоинство не передавалось по наследству, а дети получали особый статус «обер-офицерских детей». Личные дворяне получали право добиться потомственного дворянства выслугой; также до 28 мая 1900 года они имели право ходатайствовать о его получении, если их отцы и деды прослужили по двадцать лет беспорочно в обер-офицерских чинах.

Существовало несколько вариантов приобретения личного дворянства, например, «чинами по службе»: для получения личного дворянства согласно Манифесту 11 июня 1845 г. «О порядке приобретения дворянства службою» необходимо было дослужиться на действительной службе: гражданской – до чина 9-го класса (титулярный советник), военной – первого обер-офицерского чина (14-й класс). Кроме того, лица, получившие чин 4-го класса или полковника не на действительной службе, а при выходе в отставку, также признавались личными, а не потомственными дворянами;

Личное дворянство передавалось браком от мужа к жене, но не сообщалось детям и потомству. Наибольшее количество личных дворян было среди офицеров среднего звена и чиновников.

Дворянство обладало, например, следующими привилегиями:

- право владения населенными имениями (до 1861),
- свобода от обязательной службы (в 1762-1874, позже была введена всесословная воинская повинность),
- свобода от земских повинностей (до 2 половины XIX века),
- право поступления на государственную службу и на получение образования в привилегированных учебных заведениях.

Получившие дворянство непосредственно через чин или пожалование орденом вносились в книгу той губернии, куда они пожелают, даже если не имели там никакого имения. Это положение существовало до Указа от 6 июня 1904 г «О порядке ведения родословных книг для дворян, не записанных в родословные книги в губерниях». Согласно этого документа на герольдмейстера возлагалось ведение общей для всей империи родословной книги, куда стали вписывать дворян, не владевших недвижимостью или владевших ею в губерниях, где не было дворянских учреждений. Личные дворяне в родословную книгу не вносились, но с 1854 г они, наравне с почетными гражданами, записывались в пятую часть городской обывательской книги.

Дворяне имели право ношения шпаги. Общим для всех дворян был титул «ваше благородие». Рядом узаконений с 21 апреля 1785 г. по 17 апреля 1863 г. потомственные, личные, иностранные дворяне не могли подвергаться телесным наказаниям как по суду, так и во время содержания под стражей.

Почётное гражданство – форма поощрения личности за выдающиеся заслуги в плане повышения престижа и благосостояния жителей коммуны, города, области, региона, государства. Эта форма поощрения личности исторически восходит к Великой французской революции с введённым в то время титулом «почётный гражданин» (фр. *bourgeois honoraire*).

Почётное гражданство в Российской империи стало трансформацией сословия именитых граждан, в 1785 году выделенного из среды городских обывателей императрицей Екатериной II. В 1832 году император Николай I, почётный гражданин Берлина, своим манифестом установил сословие

почётных граждан Российской империи, которое было упразднено декретом ВЦИК и СНК (РСФСР) об уничтожении сословий и гражданских чинов в период революционных событий 1917 года.

Харьковская губерния – губерния Российской империи в XVIII – начале XX века и в составе УССР до 1925 года.

В 1765 году получила официальное название Слободско-Украинской губернии с центром в Харькове, в период 1780–1796 гг. называлась Харьковским наместничеством. Наместничество «состоялось» из следующих уездов: Харьковского, Чугуевского, Волчанского, Золочевского, Валковского, Ахтырского, Краснокутского, Богодуховского, Сумского, Миропольского, Белопольского, Лебединского, Недригайловского, Хотмыжского и Изюмского.

В 1796 наместничества были упразднены, а на территории Харьковского наместничества было восстановлена Слободско-Украинская губерния, разделенная на 10 уездов: Харьковский, Ахтырский, Богодуховский, Валковский, Волчанский, Змиёвский, Изюмский, Купянский, Лебединский, Сумской.

В 1835 Слободско-Украинская губерния была повторно упразднена и на ее месте была создана Харьковская губерния, которая состояла из одиннадцати уездов. Окончательно административное деление сформировалось к 1856 году, когда в состав губернии входило тринадцать уездов.

В Харькове были сосредоточены судебная власть и военно-окружное управление для Харьковской, Курской, Воронежской, Орловской, Екатеринославской и Тамбовской губерний.

Харьковская губерния 19 в:

МЕДАЛЬ «В ПАМЯТЬ ВОЙНЫ 1853-1856 гг.» – наградная медаль в память Восточной (Крымской) войны 1853–1856 гг. учреждена 26 августа 1856 императором Александром II.

Медали были отчеканены двух разновидностей – из светлой и темной бронзы, диаметром 28 мм. Носили эти награды на четырех различных орденских лентах – в зависимости от степени участия награждаемых в войне.

Медалью из светлой бронзы награждались:

- на Георгиевской ленте: все чины отдельного Кавказского корпуса участвовавшие в военных действиях, все морские чины участвовавшие в Синопском сражении, а также все участники защиты Петропавловска на Камчатке.

- на Андреевской ленте: все остальные чины армии и флота принимавшие участие в военных действиях.

- на Владимирской ленте: все чины государственного ополчения, чиновники, священники и сестры милосердия, находившиеся при войсках, принимавших участие в военных действиях.

Медалью из темной бронзы награждались:

– на Владимирской ленте: военные и гражданские чины всех ведомств, старейшие в роде дворянских семейств.

– на Аннинской ленте: награждались купцы и богатые граждане, «которые отличили приношениями на издержки войны или на пособия раненым и семействам убитых».

Медаль «В память войны 1853-1856 гг.»

(I степени, светлая бронза)

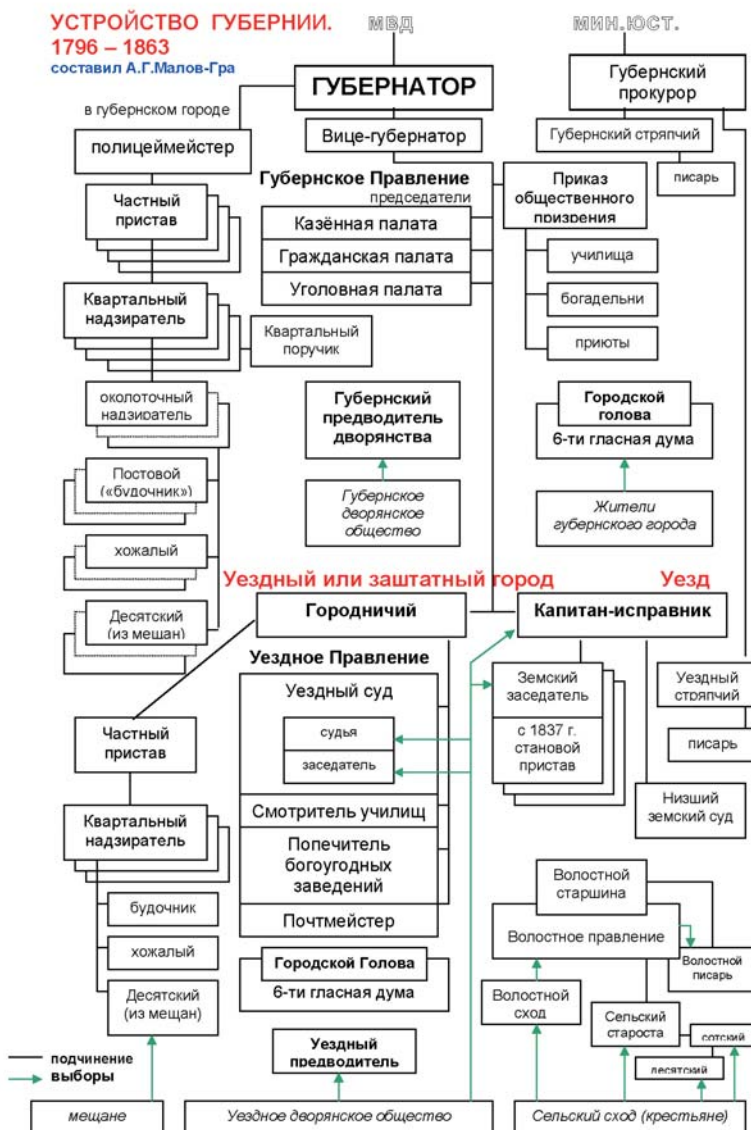
Медаль «В память войны 1853-1856 гг.»

(II степени, темная бронза)

Источники:

- Википедия
- Кузнецов А., Чепурнов Н. Наградная медаль (в 2-х томах), Т1, 1995.
- Фото медали: Сергей Купрюшкина (Кемерово)

4. Устройство губернии 1796-1863 гг.

5. Выписка из Книги регистрации родившихся, бракосочетавшихся и умерших 1862 – 1872 г.г. (Николаевская церковь г. Лебедина, Харьковской губернии).

№ 14. 1862 годъ, 25 декабръ умер, 27 декабръ погребень. «Города Лебедина Уѣздный Стряпчій Коллежский Ассесоръ Михайль Николаевъ сынъ Петренко, сорока пяти лѣтъ. – 45. Отъ горячки. Кто совершалъ погребеніе и гдѣ погребень/ ... на отведенномъ приходскомъ кладбыщѣ»

6. Статьи

6.1. Михайло Миколайович Петренко. У пошуках біографічної істини.

Михайло Петренко відомий перш за все як Поет, написавший деякі вірші, котрі з часом стали народними піснями.

Такі пісні, як «Дивлюсь я на небо ...», «Взяв би я бандуру ...» та ін. співають наші співвітчизники в Україні й у всьому світі.

Але мало хто знає, що Михайло Петренко був ще й чиновником. Здобувши юридичну освіту в Харківському університеті, велику частину свого життя він служив повітовим стряпчим у земському суді невеличкого міста Лебедин (зараз Сумської області).

Не дивлячись на те, що він був людиною досить відомою, на сьогоднішній день вдалося відшукати дуже мало інформації про його життя, життя його батьків і дітей. Біографічні дані Поета, доступні в літературі, мізерні і часто перемішані з безглуздими вигадками деяких горе-дослідників. Архівні матеріали, які містять документальну біографічну інформацію, вивчені дуже погано.

Дослідження біографії та творчості М. Петренка продовжується, але на цьому нелегкому шляху, на жаль, досить часто виникають перешкоди, що ускладнюють цей пошук. Частенько йдеться про банальні помилки, а інколи навіть про дезинформацію, яка породжується нездатністю деяких авторів розібратися в наявних матеріалах. Публікуючи сумнівну інформацію, вони тим самим засмічують інформаційний простір і ускладнюють роботу дослідників.

Повний список проаналізованої доступної на сьогоднішній день літератури, що містить будь-яку інформацію про Михайла Петренка, враховує більше 240 посилань.

Мабуть прийшов час проаналізувати деякі помилки, припущені різними авторами під час написання біографії та аналізу творчості Михайла Петренка.

Помилки розглянуті не в хронологічній послідовності їх появи, а лише переслідується мета ознайомити шанувальників таланту поета-романтика М. Петренка і просто читачів з фактами деяких помилок, які інколи передрукуюються з видання у видання, утруднюючи прочитання дійсної біографії М. Петренка. Деякі з помилок вже давно виявлені і описані, але є ще деякі активні, що слід виправляти заради запобігання їх появи в майбутньому.

«Інтернетні» джерела в даному разі інтересу для аналізу не мали, тому що переважно своєю більшістю (враховуючи статтю в Вікіпедії) являють покинуті та забуті сховища застарілої інформації та дезинформації.

Уперше згадка про поета Михайла Петренка мала місце в 1841 році в поетичному альманасі «Сніп», що видавався Олександром Корсуном. Тут були опубліковані деякі вірші Поета. Українська літературна збірка «Молодикъ», підготовлена Іваном Бецьким у 1843 році, була другим виданням, де друкувалися вірші Михайла Петренка. Проте, вперше біографічні дані М. Петренка з'являються в літературі лише в 1848 році в «Южном русском сборнике», де поряд з віршами видавець Амвросій Метлинський помістив коротку біографічну довідку про Поета:

«Петренко, Михайло Николаевичъ, родился въ 1817 году, и, большею частію, проживалъ и узналъ языкъ и бытъ народный въ городъ Славянскъ и его окрестностяхъ, Изюмскаго Уѣзда; окончилъ курсъ ученія въ 1841 году въ Харьковскомъ Университетъ, и потомъ опредѣлился на службу по гражданскому въдомству. Кромъ напечатанныхъ здѣсь сочиненій написалъ еще оперу, нигдѣ не напечатанную; – первыя же стихотворенія его напечатаны въ украинскомъ литературномъ сборникъ: Молодикъ на 1843 годъ».

Саме тому А. Метлинського і називали першим біографом Михайла Петренка.

У подальших виданнях, де публікувалися вірші Михайла Петренка або аналізувалася його творчість, короткі біографічні дані часто наводилися саме на основі цього прижиттєвого видання 1848 року.

У першому ж біографічному описі Михайла Петренка була зроблена А. Метлинським помилка. Автор повідомляє про те, що перші вірші М. Петренка опубліковані в збірці «Молодикъ» у 1843 році. Прикро що А. Метлинський забув про видання віршів уподобаного ним поета в збірці «Сніп» 1841 року.

Отже, дата (точніше рік) першої помилки, що стосується творчої біографії М. Петренка, на основі доступної на сьогоднішній день літератури обкреслена.

Об'єктивності заради слід зазначити, що першим у літературі про цю помилку згадав відомий літературознавець Г. Нудьга. У своїй вступній статті «Два поети-романтики» до книги про творчість Віктора Забіли та Михайла Петренка, що вийшла в 1960 році, він пише:

«У всіх наступних виданнях, де друкувалися твори Петренка, його біографія подавалася на основі цієї примітки Метлинського, зробленої за життя автора. Дивно тільки, що уже тоді Метлинський допустився помилки: вперше твори Петренка були надруковані не в «Молодику» (1843), а в альманасі «Сніп» (1841)».

Мабуть, ця помилка була «кепським знаменням», тому що за нею потяглися інші, та процес цей не припиняється й нині.

Досить цікава помилка, що стосується творчої діяльності Михайла Петренка, зроблена якимись авторами в кінці XIX століття.

У 1876 році в лютневому числі львівського місячника «Правда. Письмо літературно-политичне» в рубриці «З недрукованих ще поезій Тараса Шевченка» серед декількох віршів був наданий «Дивлюсь я на небо – та й думку гадаю ...».

Уперше цей вірш М. Петренка з'явився під назвою «Недоля» у 1841 році, друга редакція цього ж вірша, але під назвою «Небо», була опублікована у 1848 році.

У 1842 році в досить популярному серед літераторів того часу журналі «Маяк» критик Микола Тихорський так писав про М. Петренка і його вірш «Недоля»:

«...Теперь вы убѣдились, что я говорю правду – сама поэзія поетъ эти думки, не самозванецъ поэзія, а поэзія настоящая, поэзія, которая, пѣла съ Пушкинымъ, с Лермонтовымъ ...».

Мабуть, у лютому 1876 року літератори повинні були вже знати про авторство цього вірша, хоча між 1848 і 1876 роками в літературі не зафіксовано інтенсивних обговорень творчості М. Петренка.

У літературі є пояснення цьому факту. Т. Шевченку дуже подобався цей вірш Михайла Петренка, і він переписав його собі в альбом.

Ось як про це пише О. Я. Кониський на сторінках львівського журналу «Зоря» у 1887 році:

*«...Доводилося менѣ чувати, що вѣ таку помылку завѣвъ власноручный Тарасовъ альбом; вѣ тому-бѣ то альбомъ власною рукою поета були написани вѣршиѣ: «Дивлюсь на небо» и «Гарно твоя кобза грае»... Коли й такъ, то хто не вѣдає, що Тарасъ любивъ переписовати вѣ свой альбомъ вѣршиѣ, які ему подобалися! Та тому, вѣ кого опинивъ ся той альбомъ – перше нѣмъ друковати зѣ него вѣршиѣ и запевняти що они Шевченкови – треба було добре роздивитись вѣ старыхъ альманахахъ, чи не було де друкованыхъ тыхъ самыхъ псевдо-Шевченковыхъ вѣршиѣвъ зѣ подписомъ правдивого ихъ автора? Оттакъ зазирнувши вѣ «Южно-русскій сборникъ» выданный Амврозіємъ Метлинскимъ вѣ Харьковъ 1848 р., можна було помѣтити, що тамъ на стр. 32 и 33 помѣжѣ «думами та спѣвами» Михайла Петренка надрукований тоти сами вѣршиѣ:
«Дивлю ся на небо, тай думку гадаю,
Чому я не соколъ, чому не лѣтаю ...».* »

Втім, дилетанти були у всі часи.

У другому числі журналу «Слово і час» за 2000 р. надрукована невеличка стаття Г. Зленка «Ціна однієї помилки, або як імення Михайла Петренка стало псевдонімом Амвросія Метлинського». Стаття невеличка, але ж ціною в десяток інших.

Ознайомившись із цією роботою зовсім недавно, я знайшов опис нової прикрої помилки, до того ж тема була на сто процентів в унісон з моїми задумками, тому цитую з мінімальними скороченнями:

«Помилка в енциклопедії, словнику, бібліографічному посібникові має потужну здатність тиражуватись, – адже довідникам звикли довіряти. Нещодавно жертвами однієї такої помилки стали упорядники важливого за своїм документально-інформаційним призначенням каталога. Характер видання дає цілком достатні підстави передбачати, що помилка розлетиться, як парасолька кульбаби. Шануючи працю авторів посібника, прагнемо застерегти подальше поширення недогляду, який стався ще сімдесят років тому.

Ніхто й ніколи не ставив під сумнів присутність в українській літературі Михайла Петренка (1817-?) – «типового романтика 30-х років, ...оригінального, талановитого поета». ...

Щоправда, біографічні відомості про М. Петренка маємо вельми скупі. Основою їхньою досі є довідка, присвячена поетові, яку вмістив «Южнорусский сборник». Повторені згодом М. Петровим, ці відомості подибуємо в різних довідкових виданнях практично без істотних доповнень. ...

Але сталося так, що 1928 року О. Тулуб, оприлюднюючи свою – другу за часом – збірку прибраних імен українських письменників, без жодних пояснень поставив знак рівності між Михайлом Петренком і Амвросієм Метлинським, тобто прізвище першого перетворив на псевдонім другого. На цілком очевидну й тією очевидністю дивовижну помилку ніхто не звернув уваги; вона почала свою – таку тривалочасну! – міграцію по авторитетних посібниках. Так, у другому виданні загальновідомого словника псевдонімів, складеного І. Масановим, сьомим за порядковим числом прибралим прізвищем А. Метлинського іде Михайло Петренко. Джерело – словник О. Тулуба. Через десять років з'являється не менш відомий словник псевдонімів О. Дея – і тут знову бачимо М. Петренка як чотирнадцяту «ширму» А. Метлинського; почерпнуто інформацію з реєстру О. Тулуба.

Якщо механічне перенесення І. Масловим псевдоніма, вигаданого О. Тулубом, можна зрозуміти (упорядник не знав

української літератури, «сліпо» послуговувався українськими джерелами), то реабілітувати О. Дея надто важко. Його словник підписано до друку 29 жовтня 1968 року, а окреме видання творів М. Петренка завізовано 19 грудня 1959 року; вийшло воно у поважній, широко знаній «Бібліотеці поета», і серйозний дослідник, яким був О. Дей, не міг не помітити цю збірку. Крім того, високоерудований знавець українського фольклору вочевидь добре знав, що слова пісні «Дивлюся на небо та й думку гадаю ...» належать не А. Метлинському, а М. Петренкові (щоправда, в текст децю «втрутився» народ).

Розумію бібліографів, які працювали над упорядкуванням згаданого каталога. Словник О. Дея підказав їм, що М. Петренко – то А. Метлинський ... Втім не втримаюся від зауваження, що бібліограф все ж має бути не лише реєстратором друків, а й наполегливим пошуковцем. ...».

Автор правий, помилки розмножуються як ... (кожен читач може вибрати своє порівняння), і цей процес дуже важко (мабуть, неможливо) контролювати в наш час.

Хочу додати ще один мною знайдений приклад наслідків поширення цієї помилки.

У 2007 році вийшла книга В. Міхеєвої «Николай Иванович Костомаров в Харькове (1833-1844). Начало пути».

Читаємо: «... этнографический интерес проявился у Костомарова первоначально под влиянием едва ли не единственного друга студенческих лет, известного собирателя украинского фольклора Амвросия Лукьяновича Метлинского (псевдонимы: Могила, Земляк, Метла, Издатель, Михаил Петренко) ...». У даному разі джерело помилки очевидне, але ж дивно, що В. Міхеєва бездумно переселила цю помилку до себе в книгу, враховуючи, що на стор. 26 вона ж пише про збірку «Молодикъ»: «... публиковали свои произведения Шевченко, Квитка, Гребинка, Метлинский, Костомаров, Петренко, Глинка и др...», а поруч, на стор. 27, читаємо: «Перечисленными лицами не исчисляется вся школа харьковских романтиков, относящихся к различным поколениям: ... и самой младшей (Петренко, Корсун, Щоголев)...». А що вже говорити про стор. 126, де наводяться слова самого А. Метлинського: «...Если говорить правду, то за исключением стихотворений г. Петренка

и Писаревского (сына того священника) все прочие (о своих я судить не буду) носят на себе отпечаток если не совершенной бесталанности, то совершенного безвкусыа ...».

Виявляється, можуть деякі письменники легко зробити чужу помилку своєю помилкою.

Заслугове на увагу і помилка-довгожителька, що стосується дати вступу Михайла Петренка в Харківський університет. Навіть у останніх публікаціях наших днів автори наполегливо говорять про навчання М. Петренка в університеті з 1836 по 1841 рік.

З датою закінчення університету (1841 рік) проблем не було, А. Метлинський канонізував цю дату ще в 1848 році. З тих пір всі автори й повідомляють, що М. Петренко закінчив курс навчання у Харківському університеті в 1841 році. І це – факт, і є тому документальні підтвердження.

Уперше інформація про правильну дату вступу Михайла Петренка в університет з'явилася лише у 2008 році. Опублікована ця знахідка в роботі О. Добровольського і В. Мікушева на основі «*Кондуитного списка своекоштныхъ студентовъ Императорскаго Харьковского Университета*», який зберігається в архівних фондах університету. І хоча в списках значиться «*Петренковъ Михаилъ. /Время вступления въ Университетъ – 15 Сентября 1837 годъ / Поведение – Хорошаго*» і назва факультету авторам невідома, мабуть, йдеться саме про Михайла Петренка.

Найцікавіше те, що в університеті є ще один документ, який дозволяє точно ідентифікувати дату вступу саме «*Петренко Михайла*» до університету на юридичний факультет. Ім'я цьому документу «*Списокъ студентов Императорскаго Харьковского Университета ...*» і доступний він у бібліотеці Харківського національного університету.

У цьому списку на 1840-1841 роки серед студентів юридичного факультету четвертого курсу і значився під номером 25 «*Петренко Михаилъ / Время вступления въ Университетъ – 21 Сен. 1837. / Из какого звания – Об. оф. сынъ./ На какомъ содержаніи. – На собственномъ*».

Отже, у дослідників, що припускалися цієї помилки з датою вступу до університету (1836 рік), все гаразд було з арифметикою, ось тільки повний курс юридичного факультету у той час проходився за чотири роки.

Якщо не помиляюся, з початку 2012 року списки доступні і з сайту бібліотеки. Тут є і О. Корсун, і І. Бецький, і багато інших історичних і звичайних прізвищ студентів і випускників цього легендарного університету. Поспішайте, дослідники, тут є те, чого інколи не вистачає в пошуку – *Факти*.

У *«Краткой литературной энциклопедии»* 1968-го року видання в статті про Поета з'являється нова інформаційна помилка. Йдеться про те, що він був вчителем:

«Петренко, Михаил Николаевич (1817 – г. смерти неизв) – укр. поэт. В 1841 окончил Харьковский ун-т. Был учителем ...»

У літературних джерелах, на які автори посилаються в цій статті, немає згадок про вчительську практику Михайла Петренка, хоча теоретично він міг працювати вчителем до і після університету. Таким чином, маємо справу, мабуть, з першим прикладом дезінформації, пов'язаної з біографією М. М. Петренка.

Також розглянемо помилку, що до цього дня мандрує по публікаціях. Вона стосується участі Михайла Петренка в Кримській війні. У 1856 році М. Петренко був нагороджений пам'ятною бронзовою медаллю *«В память войны 1853-1856 гг.»*, і цей факт відомий з його Формулярного списку 1858 року, що стало приводом для деяких літераторів стверджувати про участь Михайла Петренка у Кримській війні.

Тут очевидний дилетантський підхід авторів. Давно відомо в науково-історичній літературі, що пам'ятна медаль чеканена накладом близько 1 700 000 одиниць у світлій і темній бронзі (I і II ступенів, відповідно). Якою саме медаллю був нагороджений повітовий стряпчий М. Петренко в документі не вказано, але згідно з описам, знайденим у літературі, з великою вірогідністю можна стверджувати, що нагороджений він був медаллю з темної бронзи. Такою медаллю нагороджувалися:

– військові і цивільні чини всіх відомств, найстаріші в роді дворянських сімейств (на Володимирській стрічці),

– купці і багаті громадяни, «які відзначилися приношеннями на витрати війни або на допомогу пораненим і сімействам убитих» (на Анненській стрічці).

Враховуючи, що медалі зі світлої бронзи вручалися безпосереднім учасникам Кримської війни, М. Петренко був представлений до пам'ятної медалі з темної бронзи на Володимирській стрічці. До того ж треба звернути увагу на той факт, що у відповідній графі виявленого на сьогоднішній день формулярного списку 1858 року: *«Был ли в походах против неприятеля и в самих сражениях и когда именно»* – однозначно вказано – *«не был»*. Отже участі в Кримській війні 1853–1856 років Михайло Петренко не брав.

Не дивлячись на те, що Наталія і Костянтин Шептії відшукали в архівах вже згаданий *Формулярний список 1858 року* ще в дев'яності роки минулого століття, вперше лише в 2005 році письменник В. Скакун в книзі *«Дивлюсь я на небо ...»* повідомляє:

«1856 року лебединського повітового стряпчого було нагороджено бронзовою медаллю «В память о войне 1853–1856 г.г.», яка ввійшла в історію під назвою Кримська, хоча він безпосередньо і не брав у ній участі ...».

Треба згадати та виправити ще одну помилку, зроблену ніжинськими педагогами. У чималій і різноплановій методичці для студентів у 2007 році вийшла стаття: *«Моціяка О. М. «Михайло Михайлович Петренко (1817-1862)»*. // *Становлення нової української літератури. «НДУ».*

Як то кажуть, «по comment». Михайла Петренка так назвали вперше.

До речі, є ще й друга традиційна помилка в цьому виданні:

У 1855-1856 рр. брав участь у Кримській війні. Нагороджений бронзовою медаллю ...».

Наступний етап – забуття?

Колекцію помилок може поповнити ще одна, зроблена авторкою у другому томі збірника статей «Світи Тараса Шевченка», який виходив до 185-річчя здня народження Кобзаря:

«...яка в дошевченківській ліриці представлена поодинокими віршами Семена Писаревського, Левка Боровиковського, Амвросія Метлинського, Миколи Костомарова, Миколи Петренка».

Розмірковуючи про поезію Тараса Шевченка, О. Камінчук переплутала Михайла Петренка з Миколою Петренком. І це не друкарська помилка, тому як це ім'я вказується в статті кілька разів. Звичайно, в літературі є гарні вірші Миколи Петренка, але це інший час, і жодного відношення Микола до даної теми не має. Тож Михайловичем Михайло Петренко вже був, а зараз ще й Миколою обізвали.

Ділетантизм чи нездатність авторів до аналізу? Відповідь в цьому випадку не цікава.

Особливо багато помилок зустрічається в літературі, коли йдеться про роки життя Поета. Хоча повна дата народження Михайла Петренка і понині невідома, всі автори, які розглядають у своїх роботах цю тему, без сумніву вказують 1817 рік, що вперше з'явився в «Южном русском сборнике» А. Метлинського. Схоже, дата прийнята беззаперечно, тим більше що в літературі інколи згадуються поети тих часів, в яких і рік народження невідомий. Поки ця версія жива, але не беззаперечна. Особисто у мене є сумніви із цього приводу, і дослідження по цій темі тривають.

Що стосується дати смерті Михайла Петренка, тут деякі автори «результативно» попрацювали.

Більш детальний аналіз літератури, що враховує дату смерті Михайла Петренка, буде наданий в спеціальному дослідженні, а поки що приведемо лише декілька прикладів із деяких публікацій різних років.

У поетичній антології «Українська Муза», що вийшла у 1908 році, повідомлялося, що дата смерті М. Петренка невідома.

У статті, розміщеній в чотири томній «Антології української поезії» 1957-го року видання, також говориться про невстановлену дату смерті Михайла Петренка.

У так званій «вирізці» підбірок І. Айзенштока, що зберігаються у фондах Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (без року видання і т. ін.), зустрічається

ще один варіант дати смерті Поета: «... *Михаил Николаевич Петренко (1817 – ум. в 40-х гг. ...)*».

Швидше за все, автор помилково пов'язував припинення появи нових віршів М. Петренка з його фізичною смертю.

І в 1968 році в «*Біо-Бібліографічному словнику*» повідомлялося про невідому дату смерті М. Петренка.

Таких прикладів можна було б привести багато. Фактично, у всіх роботах, які стосуються біографії Поета, до 1977 року автори посилалися на відсутність інформації про дату смерті поета. Це нормальне явище, тому що архівними пошуками ніхто не займався, а в літературі така інформація була відсутня.

Але в «*Шевченківському словнику*», виданому в 1977 році, вперше з'являються незвичні «роки життя» Поета: «*Петренко Михайло Миколайович (1817 – не раніше 1864) – український поет-романтик прогресивного напрямку ...*». І в цьому разі ми зустріли помилку від автора-дилетанта.

Беру на себе сміливість із стовідсотковою вірогідністю пояснити природу цієї помилки. На мій погляд, автор опублікованої в словнику статті неправильно зрозумів що таке Адрес-календарь на 1863-1864 роки. Швидше за все, календаря він не бачив, але працював із так званими «*Алфавитними указателями к Адрес-Календарям*».

Справді, «Петренко М. Н.» згадується в цьому інформаційному джерелі з 1849 до 1864 року. Не зорієнтувавшись, що будь-які календарі готуються на грядущі роки (не подібно до звітів – за минулі), він вирішив, що Петренко М. М. у 1864 році ще служив повітовим стряпчим.

Слід зазначити, мабуть, це був перший автор, який зайнявся пошуком відповідей на вже застаріле питання.

У збірці літературно-критичних статей, що вийшла в 1979 році, Є. Волошко ненав'язливо повідомляє: «... *автор знаменитой «Недолі» («Дивлюся на небо та й думку гадаю ...»)* український поет М. Петренко умер в родном Славянске от голода ... ».

Цікаво, чим міг керуватися кандидат філологічних наук, доцент Є. Волошко, генеруючи це абсолютно оригінальне марення. Було б дуже шанобливо назвати це помилкою.

Ще в 90-х роках минулого століття правнучка Михайла Петренка Наталія Шептій зі своїм чоловіком відшукали в архіві книгу реєстрації народжень, одружень і смертей (Миколаївська церква) міста Лебедина за 1862 рік. У книзі записано, що 25 грудня 1862 року помер *«Города Лебедина Уъздный Стряпчий Коллежскій Ассесоръ Михаилъ Николаевъ сынъ Петренко, сорока пяти летъ. Отъ Горячки»*. В графе *«Кто совершалъ погребеніе и гдѣ погребен»* однозначно прописано *«...на отведенномъ приходскомъ кладбыщѣ»*.

Однак, різні дати смерті й припущення про місце поховання Михайла Петренка зустрічаються і в публікаціях нашого часу.

У березневому номері газети «Ленінська правда» за 1989 рік В. Дудченко опублікував статтю, де посилаючись на Михайла Петренка правнучку Н. Шептій, надає правильну інформацію:

«... Помер поет 25 грудня 1862 року і похований в Лебедині у віці 45 років у чині колезького асесора...».

Але ж, на жаль, дата смерті М. Петренка не всім авторам відома й понині.

Те, що лебединські краєзнавці називають місцем поховання кладовище біля Покровської церкви, поки що не має документального підтвердження. Питання вимагає глибшого вивчення, але, на перший погляд, згідно із церковними записами, помилка в даному випадку вже сталася.

Автори із Слов'янська в публікаціях, присвячених Михайлу Петренку, при всій своїй пошані до Земляка наводять надумані фрагменти з його біографії, які, на жаль, неможливо трактувати як помилки. Йдеться про «фантазії на задану тему», причому шкільного рівня. Захопившись «легкістю» даної теми, оперуючи в своїх діях не логікою, а ключовим словом – «Петренко», вони безпроблемно конструювали склад його сім'ї (братів, матір, батька й вітчима туди притулили; до сестер справа ще не дійшла), умисне забуваючи про те, що прізвище «Петренко» належить до найпоширеніших в Україні. Посилаючись на архівні матеріали про численних Петренків, що проживали в місті Слов'янську, додаючи невгамовну фантазію, вони упевнено

відповіли, мабуть, на всі питання з біографії Петренка, чим вже завдали величезних проблем у документальному пошуку.

Беручи до уваги шкоду, яка зроблена такими «дослідниками», джерела, де все це написано, будуть проаналізовані найближчим часом.

Інформаційне засмічення біографії людини, навіть якщо вона жила у минулому, є діяння неприпустиме. Подібна дезинформація не просто заважає дослідженням, але і завдає шкоди ідеї, в ім'я якої, нібито, все це робиться.

Не варто авторам дивувати інформаційний простір категоричними заявами, якщо вони не мають вивіреного документального підтвердження. І це стосується всіх, хто працює в полі документальної інформації.

Інформаційним пошуком (в тому числі й генеалогічним) займатися можуть всі, але не у всіх це виходить. Навіть філологи можуть зайнятися генеалогією, якщо, звичайно, розуміють, що найважливішим є уміння і здатність оцінити значущість інформації, з якою працюєш, а вже потім і правильне розставлення розділових знаків під час опису.

Напевно, всі чули та не всі розуміють сенс прислів'я «*Єдиножды солгавший, кто тебе поверит?*». Розбиратися з такими авторами буде не історія, а сучасники, які були уважніші та кмітливіші в пошуковому процесі.

До дезинформації приводять не лише маревні ідеї, засновані на чистій вигадці, але і змішання фактів, що не мають відношення один до одного, а випадково попали в руки невдалого слідопита. І немає виправдання авторам, що допускаються очевидних помилок, ще й повторюючи їх. В ім'я ідеї краще зайняти лаву читачів або спробувати революційно поміняти свій стиль роботи – може щось вийде.

На щастя, деякі помилки мають коротке життя, точніше продовжують своє тихе життя, але лише на сторінках того видання, де їх поселив недбалий автор. Може не відразу, але з часом з'являється той (посилається Долею?), хто повинен «відокремити зерна від плевел». І праця його тим легше і тим результативніше, чим менше нива постраждала при посіві.

Не можна сказати, що причиною всім згаданим проблемам є лише некомпетентність деяких авторів. У різний час автори мають через низку обставин нерівні можливості доступу до публічної інформації, але це нікого ніколи не виправдовувало. В першу чергу саме автори повинні пам'ятати про це, а видавці внесуть свій внесок до великої справи захисту інформаційного простору, якщо утримаються від тиражування очевидно сумнівних «фактів».

Інформаційний світ великий і навіть безкінечний, тому захистити його важко від дезінформації. І не треба так квапитися в майбутнє, частенько не знаючи напромау, і віддавати за це невимірно велику ціну – спотворення і забуття минулого.

Олександр Є. Петренко
Київ, червень 2012 р.

6.2

Михайло Миколайович Петренко.
Третя прижиттєва редакція вірша
«Дивлюсь я на небо ...»?

Під час написання статті *«Михайло Миколайович Петренко. У пошуках біографічної істини»*, з'явилася одна, на мій погляд, досить проста, але непогана ідея.

Суть її полягає в тому, що порівняння версій вірша «1876 року» з версіями, надрукованими в *«Сніпі»*, виданому Олександром Корсуном в 1841 році та *«Южном русском сборнике»*, виданому Амвросієм Метлинським в 1848 році може допомогти ідентифікувати версію «1876 року». Іншими словами, це порівняння допомогло б зрозуміти, з якої книжки Тарас Шевченко переписав цей вірш у 1848 році, беручи до уваги, що версія «1876 року» була підписана *«З рукопису 1848 р.»*.

Для тих, хто не знайомий із згаданою темою, приведу невеликий фрагмент, що стосується даного питання:

«...У 1876 році в лютневому числі львівського місячника *«Правда. Письмо літературно-политичне»* в рубриці *«З недрукованих ще поезій Тараса Шевченка»* серед декількох віршів був наданий *«Дивлюсь я на небо – та й думку гадаю ...»*.

Уперше цей вірш М. Петренка з'явився під назвою «Недоля» у 1841 році, друга редакція цього ж вірша, але під назвою «Небо», була надрукована у 1848 році.

У 1842 році в досить популярному серед літераторів того часу журналі «Маяк» критик Микола Тихорський так писав про М. Петренка і його вірш «Недоля»:

«...Теперь вы убѣдились, что я говорю правду – сама поэзія поетъ эти думки, не самозванецъ поэзія, а поэзія настоящая, поэзія, которая, пѣла съ Пушкинымъ, с Лермонтовымъ ...».

Мабуть, у лютому 1876 року літератори повинні були вже знати про авторство цього вірша, хоча між 1848 і 1876 роками в літературі не зафіксовано інтенсивних обговорень творчості М. Петренка.

У літературі є пояснення цьому факту. Т. Шевченку подобався цей вірш Михайла Петренка, і він переписав його собі в альбом.

Ось як про це пише О. Я. Кониський на сторінках львівського журналу «Зоря» у 1887 році:

«...Доводилося менѣ чувати, що вѣ таку помылку завѣвъ власноручный Тарасовъ альбом; вѣ тому-бѣ то альбомъ власною рукою поэта були написани вѣршиѣ: «Дивлюсь на небо» и «Гарно твоя кобза грає»... Коли й такъ, то хто не вѣдає, що Тарасъ любивъ переписовати вѣ свой альбомъ вѣршиѣ, які єму подобали ся! Та тому, вѣ кого опинивъ ся той альбомъ – перше нѣмъ друковати зѣ него вѣршиѣ и запевняти що они Шевченкови – треба було добре роздивитись вѣ старыхъ альманахахъ, чи не було де друкованыхъ тыхъ самыхъ псевдо-Шевченковыхъ вѣршиѣвъ зѣ подписомъ правдивого ихъ автора? Оттакъ зазирнувши вѣ «Южно-русскій сборникъ» выданный Амвросіємъ Метлинскимъ вѣ Харьковѣ 1848 р., можна було помѣтити, що тамъ на стр. 32 и 33 помѣжѣ «думами та спѣвами» Михайла Петренка надрукований тоти сами вѣршиѣ:

«Дивлю ся на небо, тай думку гадаю,

Чому я не соколъ, чому не лѣтаю ...». »

Втім, дилетанти були у всі часи...».

Сподобалося ... Переписав у альбом ... А звідки переписав?

Заради об'єктивності хочу додати, що версії 1841 і 1848 років в літературі вже порівнювалися різними авторами.

Вірші «Недоля» (надрукований у 1841 році) і «Небо» (побачивший світ у збірці 1848 року) виглядають так:

версія 1 (1841 рік)

НЕДОЛЯ

В минуту жизни трудную
Тѣснится въ сердце грусть ...
Лермонтовъ.

Дивлюся на небо та й думку гадаю:
Чому я не соколь, чому не лїтаю?
Чому менї, Боже, Ти крилля не давъ?
Я бѣ землю покинувѣ и въ небо злїтавѣ...
Далеко, за хмари, подальше вїдѣ свїту,
Шукать собї долї, на горе привїту,
И ласки у сонца, у зїрокъ прохатѣ,
Й у свїтї ихъ яснїм себе покохатѣ.
Бо долї ще з-малу кажусь я нелюбїй;
Я наймїт у неи; хлопцюга прибуднїй:
Чужїй я у долї, чужїй у людей...
Хиба хто кохає нерїднихъ дїтей?...
Кохаюся лихомъ и щастя не знаю,
И гїрко безъ долї свїй вїкѣ каратаю;
Й у горї спїзнавѣ я, шо тїлькї одна
Далекое небо моя сторона....
И на свїтї гїрко! – Якъ стане ще гїрше,
Я очи на небо – менї веселїше,
И въ думкахъ забуду, шо я сирота –
И думка далеко, високо лїта!....
Такъ дайте же крилля, орлячого крилля!
Я землю покину – и на новосїлля
Орломъ бистрокрилимъ у небо польну
И въ хмарахъ вїдѣ свїту на-вїкѣ утону.

версія 2 (1848 рік)

НЕБО

Дивлюся на небо, та й думку гадаю,
Чому я не сокил, чому не летаю,
Чому мени, Боже, ти крильлив не дав?
Я землб-б покинув и в небо злилав!
Далеко за хмари, подальне од свиту,
Шукать собі доли, на горе привиту,
И ласки у зирок, у сонця просить,
У свити их ясним все горе втопить;
Бо доли ще з-малу здаюся нелюбий,
Я наймит у неї, хлопцюга прибудний;
Чужий я у доли, чужий у людей:
Хиба-ж хто кохає неридних дітей?
Кохаюся лихом, привиту не знаю,
И гирько, и марно свий вик каратаю,
И в гори спизнав я, що тильки одна –
Далекеє небо – моя сторона.
И на-свити гирько; як стане ще гирьше,
Я очи на небо, мени веселише!
И в думках забуду, що я сирота,
И думка далеко, високо лита.
Коли-б мени крильля, орлячи ти крильля,
Я землю-б покинув, и на новосильля
Орлом бистрокрилим у небо польнув,
И в хмарах навики од свита втонув!

Вірш «Дивлюсь я на небо ...» з місячника 1876 року має наступний вигляд:

версія 3 (умовно 1876 рік)

Дивлюсь я на небо – та й думку гадаю:
Чому я не сокіл, чому не літаю?
Чому мені, Боже, ти крила не дав?
Я б землю покинув и в небо злітав,
Далеко за хмари, подальше від світу,
Шукать собі долі, на горе привіту
И ласки у сонця и зірок прохать
И в світі їх яснім себе покохать.
Бо долі ще з-малку кажусь я нелюбий!
Я наймит у неї, хлопцюга приبلудний,
Чужий я у долі, чужий у людей!
Хіба ж хто кохає нерідних дітей?
Кохаюсь я лихом и щастя не знаю
И гірко без долі свій вік коротаю.
И в світі гірко, а як стане ще гірше...
Я от на небо, и мені веселійше,
И в думках забуду, що я сирота,
И думка далеко, високо літа!
Дайте ж мені криля, орлині криля:
Я землю покину, на небо полину
И в хмарах від світу на віки утону.
(З рукопису 1848 р.)

Почерк Т. Шевченка дослідникам був добре знайомий по рукописах, тому не було сумніву, що саме він власноруч записав вірш «Дивлюсь я на небо ...».

В цілому перші чотирнадцять рядків мало відрізняються в трьох версіях вірша за виключенням текстів в останньому слові сьомих рядків та тексту восьмих рядків.

Перша і друга версії вірша були надруковані в збірках за життя М. Петренка і немає сумніву, що саме він редагував ці тексти. До речі, деякі інші вірші також зазнавали авторських змін в нечисленних прижиттєвих виданнях М. Петренка.

Рядки 15, 16, 21, 22 та 23 подібні у перших двох версіях вірша, проте відсутні в третій. Причому, 15 та 16 рядки просто відсутні в останній версії, а рядки 21, 22 та 23 в третій версії замінені на два, що несуть еквівалентне смислове навантаження.

Закінчуються всі версії вірша однаково, але вцілому перші дві версії містять по 24 рядки, третя – 21.

Третя версія містить закінчення сьомого рядка і текст восьмого рядка такі, як і в першій версії 1841 року (у другій версії вірша цей текст змінений).

Аналіз трьох версій показує, що вірш редагувався, і мова йде про три редакції. Різниця у версіях ніяк не пояснюється випадковою втратою рядків або, наприклад, помилковим прочитанням нерозбірливого почерку в рукопису. Теоретично, ідея «помилкового прочитання нерозбірливого почерку» могла б виникнути при детальному розгляді третьої версії і ось чому.

На мій погляд, рядок «...Я **от** на небо, и мені веселіше, ...» з третьої версії містить помилку, а повинен читатися так, як і по двох версіях 1841 та 1848 років «... Я **очи** на небо, мени веселіше! ...». А виникла помилка при неуважному прочитанні рукописного тексту автором публікації 1876-го року. Слово «очи» автор прочитав як слово «от» («т» прописна), тому що було написано воно не дуже розбірливим почерком.

Але ж відсутність деяких рядків та інше вказують на редагування.

Можна довго дискутувати в якій послідовності були написані дані версії вірша. Це питання стосується текстів, помічених у даній публікації як версія 2 та версія 3. Проте, спробуємо зробити деякі висновки при порівнянні всіх трьох текстів.

По своїй структурі версії 1 і 2 практично однакові, мають місце лише незначні зміни в деяких рядках. Істотні зміни з'явилися лише у версії 3, тому логічно було б передбачити, що й написані вони були в даній послідовності (1841 рік, 1848 рік, а потім вірш, надрукований в щомісячнику 1876 року).

Проте, відрядковий аналіз текстів показує, що версія 3 написана на основі версії 1 і тому можна досить обгрунтовано передбачити, що версії 2 на момент написання версії 3 ще не було (зазвичай автори при підготовці чергової редакції спираються на попередню).

Можливо версія 2 й була вже опублікована, але була недоступна Т. Шевченку.

Вважаю, немає сумнівів, що Т. Шевченко переписав собі в 1848 році одну з прижиттєвих версій вірша М. Петренка.

Можливо, вірш був надрукований (або написаний, якщо йшлося про рукописне малотиражне видання) в невідомій досі книжці (але це не були вже згадані «Сніп» та «Южный русский сборник»), що могли потрапити в руки Т. Шевченка.

Можливо, текст вірша був в листі, що не зберігся, або ще не знайдений. Хто автор такого листа?

Навряд чи лист був від М. Петренка, тому що після ліквідації у 1847 році Кирило-Мефодіївського братства таке відкрите листування украй маловірогідне.

Для того, щоб спробувати зрозуміти, як саме вірш потрапив у руки Т. Шевченка, слід згадати де був Т. Шевченко у 1848 році, бо приписка до надрукованого у 1876 році вірша вказує: (З рукопису 1848 р.)?

Життя Т. Шевченка вивчене досить добре, тому спробуємо знайти відповідь, наприклад, в дослідженнях П. Жура «Труди і дні Кобзаря» 2003-го року видання.

За участь у Кирило-Мефодіївському братстві, ліквідованому в 1847 році, Т. Шевченка було засуджено до десятирічного вигнання в Окремий Оренбурзький корпус.

В ніч з 8 на 9 червня 1847 року Т. Шевченка було доставлено до Оренбурга, де йому належало відбувати заслання.

Незабаром Т. Шевченко був переправлений з Оренбурга у Орську фортецю, де з 23 червня він був записаний рядовим 3-ої роти.

Після зарахування в штат Аральської експедиції (11 травня 1848 року) Т. Шевченко був відряджений в Раїмську фортецю. 27 липня експедиція покинула Раїмську пристань та попрямувала по річці Сирдарьї до Аральського моря.

З книги П. Жура відомо, що на початку 1849 року Т. Шевченко ще був в Раїмі.

То ж, Тарас Шевченко був у 1848 році в засланні.

Знаходячись в засланні, Т. Шевченко в 1847-1848 роках листувався зі своїми друзями, наприклад, А. Лизогубом, В. Репніною, братами Лазаревськими (перш за все з Михайлом), з О. Псьол і небагатьма іншими.

Друзі пересилали йому листи, папір і фарби для малювання, літературу. Можливо і попав таким чином вірш М. Петренка до Тараса Шевченка в далекі краї.

У літературі зустрічалася згадка, що Т. Шевченко був знайомий зі «Сніпом» незабаром після видання у 1841 році, тим більше, що він листувався з О. Корсуном, а в другому випуску цього альманаху збирався опублікувати свої вірші.

Маловірогідно, щоб Т. Шевченко по пам'яті у 1848 році записав вподобаний йому у минулому вірш і наробив стільки помилок.

Як би там не було, мабуть, у 1876 році у львівському місячнику «Правда. Письмо літературно-политичне» в рубриці «З недрукованих ще поезий Тараса Шевченка» була надрукована третя прижиттєва версія вірша Михайла Петренка «Дивлюсь я на небо – та й думку гадаю ...», авторство якого помилково приписувалося Т. Шевченку.

Олександр Є. Петренко
Червень, 2012 рік

МОИ ПЛАНЫ

1. **СТИХОТВОРЕНИЯ.** К концу текущего года будет подготовлен к изданию новый небольшой поэтический сборник, где будут опубликованы стихотворения, большей частью написанные в течение последних двух-трех лет. Как обычно, это психология и философия, но предприняты попытки перехода и к более лирическим стихотворениям либо таким как:

НЕОБЫЧНЫЙ СОН

Это было в саду олеандровых роз,
в опахалах раскидистых пальм.
Мне приснился чудесный сон.
Мне приснилось, что я в нем спал.

И не слышен был шум городской,
все проблемы закрыла стена.
Лишь слегка доносился прибой,
не мешая течению сна.

Это длилось мгновение?

век?

Невозможно во сне подсчитать.
Только вдруг пронеслось столько лет ...
Сколько лет –
затрудняюсь сказать.

Вой сражений ..., стихи ..., острова ...
Фрески ..., фуги ..., картечь и вино ...
Блеск кольчуг ..., звон мечей ..., тишина ...
Бочки ..., смерть ..., золотое руно ...

Все закончилось?

Или прошло?

Я и теперь не могу сказать.
Но закончился сон во сне,
я продолжил спокойно спать.

Пробуждение прошло без потерь.
Долго я вспоминал этот сон.
И ужасно подумать теперь,
это был ...

не обычный сон.

2. До конца текущего года планируется публикация обновленной **УКРАИНСКОЙ ВЕРСИИ КНИГИ «ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПЕТРЕНКІВ»**, куда войдут последние документальные находки по роду Петренко, представителем которого я являюсь.

3. В процессе подготовки **КНИГА, ПОСВЯЩЕННАЯ ТВОРЧЕСТВУ ПОЭТА МИХАИЛА ПЕТРЕНКО.**

Рабочее название книги «Уходя от забвения».

4. Статьи различных тематик

* * *

Эту книгу завершаю так же, как и свой первый сборник стихотворений.

Хотелось бы знать мнения читателей и специалистов, ознакомившихся с этим исследованием.

Отзывы и замечания принимаются по адресу

petrenko-a@ukr.net,

как обычно, круглосуточно и, естественно, без выходных.

Благодарю Вас.

Увы, идея подготовки сайта www.petrenko-a.com пока еще не реализована, однако, к концу 2012 планируется создание

www.дивлюсьянанебо.com.

Сайт будет посвящен Михаилу Николаевичу Петренко.

Процесс идет по плану и продолжение следует ...

СОДЕРЖАНИЕ

От автора	4
Как все начиналось	7
О биографии М. Н. Петренко из обнаруженных информационных источников	9
Документально подтвержденные данные из биографии М. Н. Петренко и членов его семьи	114
Евграф Михайлович Петренко и те, кто продолжили его род	119
Николай Михайлович Петренко и те, кто продолжили его род	125
Его Высокоблагородие Господин Лебединский Уездный Стряпчий Михаил Николаевич Петренко	128
К читателям	135
Post Scriptum	140
Список литературы	142
О соавторах	151
Приложение:	
1. Формулярный список ... за 1858 год	153
2. Список студентов IV курса юридического факультета Харьковского университета на 1840-1841 учебный год ...	155
3. Кое-что о чинах, губернии, наградах и т. п.	156
4. Устройство губернии 1796-1863 гг.	165
5. Выписка из Книги регистрации родившихся, бракосочетавшихся и умерших (1862 – 1872 г.г.)	166
6. Тексты вышедших статей:	
– Михайло Миколайович Петренко. У пошуках біографічної істини	166
– Михайло Миколайович Петренко. Третя прижиттєва редакція вірша «Дивлюсь я на небо...»?	179
Мои планы	187
Контактная информация	189
Содержание	190

Петренко А.Е.

Идентификация Петренко

(Генеалого-биографическое исследование)

Видавництво ПП "Профі"
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ДК №790 від 29.01.2002 р.
тел.: (063) 237-54-16; e-mail: post-profi@mail.ru

Оригінал-макет виготовлено видавництвом ПП "Профі"
Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 12. Тираж 200 пр. Зам. № 07/12-3

Надруковано СПД Маруфі Р.А, тел.: (044) 237-54-16, (044) 362-92-64
www.enterprint.com.ua

